

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za Socialno delo

Tina Kodre

**VKLJUČEVANJE BREZDOMCEV V DRUŽBO KOT
UKREP PROTI STIGMATIZACIJI**

Diplomsko delo

Nova Gorica, 2016

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za Socialno delo

Tina Kodre

VKLJUČEVANJE BREZDOMCEV V DRUŽBO KOT UKREP PROTI STIGMATIZACIJI

Diplomsko delo

Mentor: dr. Vera Grebenc

Nova Gorica, 2016

DOMOV

*"Greš domov?" me vpraša
drobno otroče plavih oči.
"Vsi gremo domov," mu rečem
in ono se veselo smeji.
Domov.
Dom je tam, kjer je ljubezen.
Toliko je hiš
in tako malo domov.
Kam naj grem?
Otroče gleda za mano
in verjame, da grem domov.
Neža Maurer*

*Zahvaljujem se svoji družini, ki me je podpirala v času študija.
Hvala tudi Gregorju, Roku in ostalim, ki so mi stali ob strani.
Zahvaljujem se mentorici Veri Grebenc, ki me je podprla in spodbujala
pri pisanju diplomske naloge.
Posebna zahvala gre vsem Šentovcem; mentorjem in ostalim, ki so
me ogromno naučili. Hvala intervjuvancem, ki so mi omogočili
raziskavo.*

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Tina Kodre

Naslov naloge: Vključevanje brezdomcev v družbo kot ukrep proti stigmatizaciji

Kraj: Nova Gorica

Število strani: 135

Število virov: 50

Število tabel: 2

Število prilog: 3

Mentorica: dr. Vera Grebenc

Ključne besede: brezdomci, socialno izključenost, stigmatizacija, socialna vključenost, zakonodaja, brezdomstvo v Novi Gorici.

Povzetek: V diplomski nalogi sem predstavila kako lahko na stigmatizacijo brezdomcev, odgovorimo z socialno vključitvijo. V teoretičnem delu sem predstavila definicije različnih avtorjev, na temo brezdomstva, socialne izključitve in stigmatizacije, zakonodaje, socialnega vključevanja in predstavila lokalno sceno brezdomstva v Novi Gorici. Pisala sem o tem kaj je brezdomstvo, kdo je brezdomec, zakaj pride do tega in kakšne posledice prinese življenje brezdomca. Brezdomstvo je več dimenzionalni problem. Obsega veliko ravni, med drugim tudi socialno raven. Brezdomci so izredno socialno izključeni iz družbe, saj še vedno veliko ljudi misli, da so si sami krivi za stanje v katerem živijo. Zato sem v nadaljevanju govorila ravno o posledicah, kot so socialna izključenost, pomanjkanje možnosti, stigma. To poglavje se mi zdi zelo pomembno, saj moramo razumeti, s čim se brezdomci dan za dnem spopadajo, da jih na tak način tudi lažje razumemo. Razumevanje nam tudi omogoči, da lažje z njimi raziskujemo različne možnosti vključitve v družbo. Moja raziskovalna naloga bo temeljila predvsem na raziskavi potreb in o različnih možnosti vključitve v družbo skozi pogled brezdomca, ki je seveda ekspert za svoje življenje, zato sem pisala tudi o možnostih in načinih vključevanja v družbo in primerih dobre prakse. Nekaj besed bom namenila tudi zagovorništvu, saj je to temeljno za socialno delo. Brezdomstvo pomeni tudi težje urejanje statusa, stalnega prebivališča, zdravstvenega zavarovanja, transakcijskega računa, ne zmožnosti iskanja zaposlitve, itd. Še več, brezdomstvo je kriminalizirano. O tem sem pisala v poglavju o zakonodaji. Teoretični uvod sem zaključila s poglavjem o lokalni sceni Nove Gorice. Tu sem besedo posvetila možnosti preživljanja dnevnega in nočnega časa in predstavila službe pomoči, ki delujejo na goriškem. V raziskovalnem delu sem poskušala ugotoviti, kje brezdomci vidijo možnost za reintegracijo in kako bi jim strokovni delavci v prihodnje lahko bolj pomagali. Moja raziskava je kvalitativna, saj je sestavljena iz osnovnega izkustvenega gradiva, ki je zbrano v raziskovalnem procesu, besednih opisov ali pripovedi. Gradivo je tudi obdelano in analizirano s kodiranjem. Pri raziskovanju sem kot merski instrument uporabila individualni vprašalnik za poizvedbe o življenju in hitro oceno potreb. Tega sem sicer preuredila tako, da je ustrezal mojim potrebam pri raziskovanju. Populacija, ki sem jo izbrala, so brezdomci (34- 54 let), ki so tudi uporabniki dnevnega centra za uporabnike prepovedanih drog Šent Nova Gorica. Nekateri so tudi uporabniki zavetišča za brezdomce, eden od njih je bil ravno nastanjen v nastanitvenem centru. Opravila sem pet intervjujev.

Title: The integration of homeless people into society as a measure against the stigmatisation

Keywords: homeless people, social exclusion, stigmatisation, social inclusion, legislation, homelessness in Nova Gorica.

Abstract: My diploma thesis shows possibilities for integration of homeless people as an answer to social exclusion. In the theoretical part I have presented definitions from various authors on the theme of homelessness, social expulsion and stigmatisation, legislation, social integration and their position in the field of homelessness in Nova Gorica. I wrote about what homelessness is, who is a homeless person, why does it come to this and what are the consequences in the life of a homeless person. Homelessness is a multi dimensional problem. It encompasses many levels and one of them is a social level. Homeless people are extremely socially excluded from society, because many people still think that they are themselves to blame for their situation. So that's why I was talking, in the continuation, about the consequences such as social exclusion, lack of possibilities and stigmatisation. This chapter is really important for me, because we need to be informed of every day battles that homeless people experience, so we can understand them better. Understanding can open the door to an easier research of different possibilities of integration in society. My research paper is going to be based on the research of needs and different possibilities of integration in society through the eyes of a homeless person who is, of course, an expert on his life, that's why I also wrote about all the possibilities and ways of integration in society and examples of good practice. A few words will also be dedicated to counselling, because it is a fundamental part of social work. Being homeless also means that it is harder to edit your status, permanent accommodation, health Insurance, transaction account, not being able to find employment, etc. The sad part is, that homelessness is criminalized about this, I wrote in a chapter that speaks about legislation. I have finished my theoretical introduction with a chapter about the local scene in Nova Gorica. Here I emphasised the possibility of spending both night and day time and presented help groups which are active in the Goriška region. In the research I tried to find out where homeless people see the possibility for reintegration and how can professional workers help them in the future. My research is qualitative, since it consists of a basic empirical material gathered during the research process, verbal descriptions or narration. The material was also processed and analyzed by coding. When researching, I used an individual questionnaire as a measuring instrument for my inquiries about the life and the rapid evaluation of needs. Otherwise, I rearranged it so that it fits the needs of my research. Population, which I have chosen, are the homeless (34- 54 years), who are also frequenting the day center for drug users Šent Nova Gorica. Some are also do to the shelter for the homeless, one of them was just housed in a accommodation center. I have also done five interviews.

Kazalo

UVOD	9
1 Teoretični uvod	11
1.1 Opredelitev pojmov.....	11
1.1.1 Brezdomstvo in brezdomci.....	11
1.1.2 Vzroki za brezdomstvo	15
1.1.3 Droge in alkohol.....	16
1.2 Stigmatiziranost in socialna izključenost	19
1.2.1 Stigmatizacija brezdomcev	19
1.2.2 Socialna izključenost brezdomcev	20
1.2.3 Razlogi za socialno izključitev.....	22
1.2.4 Posledice socialne izključenosti brezdomcev	23
1.3 Zakonodaja.....	24
1.4 Socialno vključevanje	27
1.4.1 Koncepti socialnega vključevanja	27
1.4.2 Socialno delo pri socialnem vključevanju	29
1.4.3 Primeri dobre prakse	30
1.4.4 Možnosti za socialno vključevanje	31
1.4.5 Zagovorništvo	32
1.5 Brezdomstvo v Novi Gorici.....	34
1.5.1 Lokalna scena	34
2 PROBLEM	40
3 METODOLOGIJA	42
3.1 Vrsta raziskave	42
3.2 Merski instrumenti.....	42
3.3 Populacija in vzorčenje	43
3.4 Zbiranje podatkov	43
3.5 Obdelava in analiza podatkov	43
4 REZULTATI	45
4.1 Lokalna scena brezdomstva	45
4.2 Socialne posledice brezdomstva.....	50
4.3 Ocena stigmatizacije.....	54
4.4 Možnosti vključevanja v družbo	59
4.5 Ocena strokovnih služb	63
5 RAZPRAVA	67

6	SKLEPI	74
7	PREDLOGI.....	76
8	UPORABLJENA LITERATURA.....	78
9	PRILOGE	82
9.1	Intervju	82
9.2	Prepis intervjujev	85
9.2.1	Intervju 1	85
9.2.2	Intervju 2	89
9.2.3	Intervju 3	94
9.2.4	Intervju 4	99
9.2.5	Intervju 5	103
9.3	Obdelava podatkov	107
9.3.1	Oštevilčene enote	107
9.3.2	Odprto kodiranje.....	114
9.3.3	Oсно kodiranje	127

1 **Kazalo tabel**

Tabela 1	13
Tabela 2	16

UVOD

Temo za svojo diplomsko nalogo sem izbrala na podlagi velikega zanimanja na področju brezdomstva in na podlagi želje po borbi proti stigmatizaciji.

Letos sem svojo prakso opravljala na dnevnem centru za uporabnike prepovedanih drog. Tam sem se srečala z veliko zanimivimi ljudmi, preposlušala veliko izjemnih zgodb, spoznala ogromno novega. Na primer tudi to, da je veliko uporabnikom skupnega, ne le uživanje prepovedanih drog in alkohola, ampak tudi brezdomstvo. Veliko sem se o tem z njimi pogovarjala, jih spraševala o njihovem življenju, o njihovih željah, ciljih, ipd. Tako sem, ob pripovedih spoznala, kakšen je dan brezdomca, s kakšnimi težavami se ukvarja, kako preživi, kaj bi potreboval in kakšen je njegov položaj v družbi. Seveda sem že prej vedela, da so brezdomci stigmatizirani v družbi, vendar se mi je ob teh pripovedih odprlo novo polje, z razširjenimi mejami stigme, ki je prej nisem poznala. Zgrožena nad družbo, ki mora upravičiti svoj položaj s tem, da stigmatizira posameznike, češ kakšni so oni, zato da se sami počutijo preskrbljene, boljše, varne, sem se odločila, da ne bom več le mirno gledala, ampak se bom potrudila, da bom nekaj pa le doprinesla k temu, da skupaj z uporabniki naredimo njihovo življenje kakovostnejše.

Skozi leta študija socialnega dela, sem se priučila ravnanja v skladu z definicijo socialnega dela. Mednarodna definicija strokovnega socialnega dela nam socialnim delavcem (tudi bodočim) zapoveduje, da stroka socialnega dela spodbuja socialne spremembe, premagovanje problemov v človeških odnosih in krepitev moči. Stremeti moramo k osvoboditvi ljudi za to, da lahko dosegamo večjo blaginjo. Z uporabo praktične teorije človeškega vedenja in socialnih sistemov, socialno delo posreduje tam, kjer ljudje prihajajo v interakcijo s svojim okoljem. Temeljni načeli socialnega dela sta spoštovanje človekovih pravic in delovanje v skladu socialne pravičnosti (IASSW 2001v FSD 2011: 10). Sama sem sicer zamenjala izraz »opolnomočenje« z izrazom »krepitev moči«, saj je prvi preveden iz angleškega jezika (empowerment) in ne zadostuje vsebini pojma, oziroma je drugi primernejši prevod tega termina.

Prav tako je pomembno poznati tudi definicijo socialnega dela, ki jo je zapisal Mesec (2006). Dopolni, da je socialno delo stroka, ki temelji na pomoči konkretnim osebam, posameznikom, skupinam in skupnostim pri reševanju socialnih

problemov in socialnem vključevanju, z namenom, da bi lahko zadovoljevali osnovne potrebe, ki so primerne njihovi družbeni kulturi in tako povečali kakovosti življenja. Stroka mora pri tem spoštovati avtonomijo uporabnikov, se opirati na njihove vire samopomoči, solidarnosti. Uskladiti mora uporabnikove potrebe in potrebe njihovega družbenega okolja. Socialno delo kot stroko in vedo usmerjajo tudi vrednote svojega etosa. Je veda o tej strokovni dejavnosti, ravno tako pa zajema tudi neformalno pomoč in solidarnost v okoliščinah, v katerih se ti procesi odvijajo (Mesec 2006: 245).

Prav na podlagi te definicije je prišlo do želje, da goriškim brezdomcem pomagam do kakovostnejšega življenja, večje integritete posameznika in povrnitve posameznikovega spoštovanja na tak način, da jim pomagam in jih podprem pri vključitvi v družbo. Saj imajo kljub svoji »drugačnosti« in nalepki, ki jo na žalost nosijo, pravice, ki veljajo za vse. Za vse ljudi!

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 OPREDELTEV POJMOV

V diplomski nalogi se bom, v uvodnem delu, posvetila razumevanju osnovnih pojmov, ki so nujni za razumevanje te tematike. Pisala bom o tem kaj je brezdomstvo, kdo je brezdomec, zakaj pride do tega in kakšne posledice prinese življenje brezdomca.

1.1.1 BREZDOMSTVO IN BREZDOMCI

Vedeti moramo, da brezdomstvo ni le to, da človek nima doma oz. strehe nad glavo, ampak je to širši, kompleksnejši pojem. Brezdomci niso le tisti, ki spijo na ulici, ki prosijo za drobiž,.... Prehitro se odločimo, da so brezdomci le tisti, ki nimajo stanovanja ali stalnega naslova. Hansen in ostali (2006) navajajo, da so brezdomci:

- *»Ljudje, ki ne posedujejo ali nimajo v najemu svojega lastnega bivalnega prostora in so tako nastanjeni v začasnih nastanitvah,*
- *Ljudje, ki začasno živijo s svojimi sorodniki, prijatelji ali znanci,*
- *Ljudje, ki so v zaporu ali druge vrste instituciji in bodo v roku dveh mesecev izpuščeni, a zunaj institucije nimajo zagotovljenega svojega bivališča,*
- *Ljudje, ki za naslednjo noč nimajo preskrbljenega prenočišča.«*

(Hansen et al. 2006 v Dekleva, Razpotnik 2007:16).

Avtorja Dekleva in Razpotnik (2007) se strinjata in pravita, da je brezdomstvo eden od številnih izrazov, ki opisuje situacijo, v kateri oseba nima doma oz. bivališča, stabilne in varne strehe nad glavo. Sem spadajo tudi ekstremni primeri, kot je to situacija spanja na prostem ali na ulici. V večini primerov imajo brezdomci urejeno prenočišče, ker pa v njem ne domujejo oz. stanujejo, se še vedno uvrščajo med brezdomce (Dekleva, Razpotnik 2007: 15- 16).

Po evropski tipologiji brezdomstva in stanovanjske izključenosti (ETHOS, 2006), kot jo je oblikovala FEANTSA, poznamo štiri kategorije brezdomstva. Kljub temu, da je tipologija zelo obsežna in nam predstavi odkrito in skrito brezdomstvo, pa ne moremo trditi, da ga zaobseže v vsej svoji širini.

Tabela 1

Konceptualna kategorija	Operacionalna kategorija	Življenjska situacija	Generična definicija
Brez strehe (<i>Roofless</i>)	1 Ljudje, ki živijo na prostem, na javnem prostoru (brez zavetja)	1.1 Živeti na javnem ali zunanjem prostoru	Spijo pod milim nebom, nimajo 24-urnega dostopa do nastanitve/nimajo bivališča
	2 Ljudje, ki živijo v začasnih/nočnih zavetiščih	2.1 Nočna zavetišča	Ljudje, ki nimajo stalnega prebivališča, ki uporabljajo za prenočevanje nizkopražna zavetišča
Brez stanovanja (<i>Houseless</i>)	3 Ljudje, ki živijo v zavetiščih za brezdomce	3.1 Hostli/zavetišča za brezdomne 3.2 Začasne nastanitve 3.3 Prehodne podprte nastanitve	Ko naj bi bilo bivanje v zavetišču omejeno na kratek rok
	4 Ženske, ki živijo v ženskih zavetiščih/zatočiščih, varnih hišah za ženske	4.1 Nastanitev v ženskem zavetišču	Nastanitev v zavetiščih za ženske, zaradi domačega nasilja, ko naj bi bilo bivanja v zavetišču omejeno na kratek rok
	5 Ljudje, ki bivajo v zavetiščih/azilih za priseljence	5.1 Začasna namestitve/sprejemni centri 5.2 Nastanitev za priseljske delavce	Priseljenci v sprejemnih centrih, ali kratkoročne namestitve zaradi njihovega priseljskega statusa
	6 Ljudje, ki so pred odpustom iz institucij	6.1 Kazenske ustanove 6.2 Zdravstvene ustanove (vključno psihiatrične in za obravnavo zasvojenosti) 6.3 Institucije (zavodi in domovi) za otroke	Ko po odpustu ni urejene/zagotovljene namestitve. Ostanejo v obravnavah dalj, kot je potrebno, ker nimajo nastanitve. Ob izhodu iz ustanove po polnoletnosti ni jasno, kam bi lahko oseba šla.
	7 Ljudje z dolgoročno podporo v zvezi z namestitvijo (zaradi brezdomstva)	7.1 Institucionalna oskrba za starejše brezdomce 7.2 Podprte namestitve za nekdanje brezdomce	Dolgotrajna namestitve s podporo za nekdanje brezdomce (ki običajno traja več kot eno leto).
Negotovo (<i>insecure</i>)	8 Ljudje, ki bivajo v negotovih razmerah (brez pravice najema)	8.1 Začasno bivanje pri sorodnikih/prijateljih 8.2 Bivanje brez veljavne	Bivanje v običajni namestitvi/stanovanju, a »ne na svojem«. Začasno bivanje s sorodniki/ prijatelji (ne po svoji izbiri) Bivanje brez pravno urejenega (pod)najemnega statusa

		(pod)najemne pogodbe 8.3 Nezakonita zasedba zemljišča	Nezakonita zasedba zemljišča
	9 Ljudje, ki živijo v grožnji pred izselitvijo/deložacijo	9.1 Prisilne izvršbe oz. deložacije (iz najemnih) 9.2 Prisilne izvršbe oz. deložacije (iz lastniških)	Ko se izvršijo nalogi za deložacijo Ko lastniki ne morejo več plačevati obrokov posojil
	10 Ljudje, ki živijo pod grožnjo nasilja	10.1 Policijsko zabeleženi primeri	Ko se s policijsko dejavnostjo zagotovi varnost žrtev družinskega nasilja
Neprimerno (inadequate)	11 Ljudje, ki živijo v začasni nekonvencionalni strukturi	11.1 Mobilni domovi 11.2 Nekonvencionalne stavbe 11.3 Začasne strukture	Ni namenjeno običajnemu domovanju Zasilna bivališča, bivaki Pol-stalna bivališča, kolibe
	12 Ljudje, ki živijo v neprimernih bivališčih	12.1 Bivališča, ki so neprimerna za bivanje	Neprimerno za bivanje (glede na nacionalno zakonodajo ali standarde)
	13 Ljudje, ki živijo v ekstremni prenaseljenosti	13.1 Nad nacionalno normo prenaseljenosti	Kar presega nacionalne norme površine ali števila sob

(Edgar in Meert v Razpotnik *et al.* 2010: 15).

Če lahko povzamem, do sedaj napisano, je za brezdomstvo bistvena odsotnost možnosti dostopanja do ustreznega osebne stanovanja. Pomembno je, da se zavedamo, da to ni le pomanjkanje ustreznega bivališča. Če hočemo razumeti brezdomstvo kot pojav, moramo upoštevati, da je povezan z mnogimi med seboj sodelujočimi dejavniki. (Dekleva, Razpotnik 2007: 15)

Kdo pa je brezdomec? To ni samo tisti, ki nima strehe nad glavo, živi v neprimernih in negotovih bivanjskih pogojih ali pa živi v raznih institucijah, zavetiščih, stanovanjskih skupnostih. Brezdomec je oseba, ki se tudi bori s slabimi socialnimi okoliščinami in slabim socialnim blagostanjem.

Ko besedo brezdomec razčlenimo na »brez« in »domec«, lahko hitro ugotovimo, da gre za človeka brez doma. Dom pa ne predstavlja le stanovanja, ampak varen prostor, kjer se neguje posebne, ljubeče odnose in kjer je omogočena osebna rast človeka. Življenje na cesti, iskanje dostojanstva, osamljenost, obup in nemoč, pa je tisto, s čemer brezdomci živijo. Je popolno nasprotje doma (VZD 2007).

Lownsborough *et al.* (2004) ugotavljajo, da so posamezniki, ki so najbolj podvrženi temu, da se srečajo z brezdomstvom, tisti ki:

- So odvisni od drog in alkohola,
- So prekinili dolgotrajno razmerje,
- Se soočajo s težavami v duševnem zdravju,
- So izgubili službo in so brezposelni,
- So že bivali v kakšni instituciji, npr. v zaporu,
- Ki imajo težave s policijo,
- Imajo izkušnjo, da so jih starši spodili od doma,
- So deložirani in se morajo prisilno izseliti,
- So že več let nameščeni v skrbstvenih ustanovah ali tam živijo,
- So žrtve nasilja in zlorab (Lownsborough *et al.* 2004 v Dekleva, Razpotnik 2007: 26).

Mandič (1999) pa določi značilnosti populacije brezdomcev:

- Brezdomstvo je v veliko primerih le prehodno stanje,
- Pogosto nastopi, ko oseba prehaja v odraslost ali pa ob ločitvah, saj so to zelo delikatni trenutki v življenju,
- Največ brezdomcev- več kot polovica, je starih med 20 in 39 let,
- Veliko od njih je bilo že zaposlenih, predvsem na priložnostnih in nestalnih delovnih mestih,
- Prevladuje osnovnošolska izobrazba, večkrat v povezavi zasledimo tudi nizko stopnjo funkcionalne pismenosti,
- Največ je brezdomcev iz dominantne narodnostne skupine v državi,
- V preteklosti so bile med brezdomci najpogostejše osebe moškega spola, v devetdesetih letih pa se je povečalo število oseb ženskega spola. Sedaj je med njimi že 40% žensk,
- Brezdomni moški so v večini samski, kar je posledica nezmožnosti vzpostavljanja trajnih zvez. Brezdomne ženske pa so največkrat ločene ali razvezane, kar je veliko krat povezano z umikom pred družinskim nasiljem (Mandič, 1999: 14-15).

1.1.2 VZROKI ZA BREZDOMSTVO

Seveda, ko se družba vpraša, zakaj pride do pojava brezdomstva, najbolj odmevajo odgovori, kot so: »Sami so si krivi! Lenuhi so! Delat naj gredo, ne pa zapravljajo davkoplačevalski denar! Država je kriva!«. Seveda je resnica vse prej kot taka. Veliko zgodb slišimo o tem, da so na cesti pristali zaradi sporov v družini, izgube službe ali zaradi drugih težav, težav v duševnem zdravju, težav z uporabo drog, alkohola, itd. S tem se strinja Dekleva in Razpotnik (2006), ki zapiše, da je brezdomstvo v največji meri torej povezano z odsotnostjo bivališča ali negotovo obliko bivanja. Najpogostejši razlogi za brezdomstvo pa so povezani tudi z revščino, nezaposlenostjo, nizko izobraženostjo, šibkimi socialnimi mrežami, ki brezdomce potiskajo v socialno izključenost. Pogosta je tudi odvisnost od alkohola ali drugih drog, psihiatrična diagnoza (lahko sovpadata, takrat govorimo o dvojni diagnozi). Velikokrat so prisotne težke življenjske izkušnje, npr. smrt ljubljene osebe, konflikti z bližnjimi, zlorabe, nasilje. (Dekleva, Razpotnik 2006; 287)

Pri navajanju razlogov za brezdomstvo, so si tudi različni avtorji zelo enotni. Edgar (2006) prav tako našteje več vzrokov, ki vodijo oz. pripomorejo k brezdomstvu. Posveti se tudi samim dejavnikom, sprožilnim dejavnikom in fokusu podpore. Prikaže v tabeli:

Tabela 2

Vzroki	Dejavniki	Sprožilni dejavniki	Fokus podpore
Strukturni	Revščina, Nezaposlenost, Stanovanjska problematika.	Dolgovi, Finančna stiska, Izselitev (prežecha ali dejanska).	Preventiva
Institucionalni	Institucionalizacija, Bivanje v rejništvu ali zunajdružinski obliki vzgoje, Izkušnja zapora, Izkušnja vojske.	Zapustitev institucije, Zapustitev oblik skrbi, Odpust iz zapora, Odpust iz vojske.	Usmerjenost v stanovanja
Odnosni	Izkoriščevalski odnos v otroštvu, Izkoriščevalski odnos s partnerjem, Razpad družine (smrt	Zapustitev doma staršev, Pobeg iz izkoriščevalskega odnosa,	

	ali ločitev).	Posameznik ostane sam.	Usmerjenost v oskrbo
Individualni	Duševna bolezen, Motnja v duševnem razvoju, Odvisnost od drog, Odvisnost od alkohola.	Slabšanje stanja/ epizoda bolezni, Konec podpornega odnosa, Zloraba substanc, Zloraba substanc.	Reintegracija

(Edgar v Dekleva, Razpotnik 2007: 27).

Ravno tako tudi Mandič (2008) ocenjuje, da so najpogostejši razlogi za brezdomstvo v Sloveniji prisilna izselitev, družinske težave kot so ločitve ali razpad skupnosti, nezaposlenost, osebni problemi, pod katere uvrstimo lahko težave v duševnem zdravju, alkoholizem, odvisnosti (ali kombinacija, dvojna diagnoza), težave pri vključevanju v družbo po zapustitvi institucije (bolnišnice, zapori) in funkcionalna nepismenost (Mandič, Filipović 2008: 130).

1.1.3 DROGE IN ALKOHOL

Brezdomstvo in uživanje drog ali alkohola gre velikokrat skupaj, »z roko v roki«. Zasvojenost je lahko razlog za brezdomstvo. Lahko pa je tudi obratno in je brezdomstvo razlog za zasvojenost. Dekleva in Razpotnik (2007) sta v raziskavi ljubljanskega brezdomstva raziskovala tudi področje uporabe drog in alkohola. Navajata naslednje rezultate:

- 25% brezdomcev je odgovorilo, da je zasvojenost z alkoholom, pri življenju na cesti, zanje težava,
- 29% brezdomcev je odgovorilo, da je zasvojenost z drogami, pri življenju na cesti, zanje težava,
- Pomoč pri reševanju težav z alkoholom ali drogo je 16% brezdomcev navedlo kot vzrok za začasno prenehanje brezdomstva,
- Začasna prekinitev pitja alkohola in jemanja drog je 19% brezdomcev navedlo kot vzrok za začasno prenehanje brezdomstva (Dekleva, Razpotnik 2007: 59).

Avtorja (ibid.) nadaljujeta, da ja alkohol, tisti, ki lahko vodi v brezdomstvo ali pa iz brezdomstva nastane, olajša posameznikov boj s slabimi življenjskimi razmerami

in nizkim (samo)spoštovanjem (Dekleva, Razpotnik 2007: 38). Da brezdomci svojo osebno stisko lajšajo z drogo ali/ in alkoholom, ker takrat ne razmišljajo o posledicah, ki jih prinaša brezdomstvo in socialna izključenost, so potrdili tudi rezultati moje raziskave: *»Žalost poskušam odpraviti z alkoholom«*.

Ravno zaradi pozitivnih občutkov, mišljenja in vedenja ob uporabi droge in/ ali alkohola, so te substance zelo priljubljene med brezdomci, saj jim »pomagajo« preživeti hude trenutke. Z njimi premagujejo tudi dolgčas, ki jih spremlja ob dolgih dnevih.

Kaj je droga? Avtorja Kastelic in Mikulan (1999) pravita, da je to substanca, ki deluje na nas psihoaktivno, vpliva na spremembo počutja, vedenja, mišljenja. Ko substanco zaužijemo (oralno, nazalno, intravenozno, inhaliramo) pride do možganov in spremeni njihovo delovanje. Droge, ki zaradi svoje kemične sestave, povzročajo spremembo v delovanju telesa ali naše duševnosti. Nevarne naj bi bile zaradi ugodja in prijetnega učinka, ki ga občutimo (Kastelic, Mikulan 1999: 14-15).

Tu bi rada poudarila, da velja ta razlaga tudi za alkohol. Zasvojenici z drogo ali alkoholom pa so tisti, ki drogo ali alkohol prekomerno uživajo. Znak za to je duševna in fizična odvisnost od substance, ki se pokaže ob duševnih spremembah in spremembah v vedenju. Še posebej pa velja poudariti, da tukaj pride do spremembe socialnega stanja, statusa (Hudolin 1991: 14).

Po Lindersmithovi definiciji so zasvojeni tisti uživalci, ki se jim zaradi zasvojenosti ni poslabšal socialni status. Flaker (2002) pa na podlagi te teorije zapiše:

»Zasvojenec postane »džanki« ali »pijanec« takrat, ko mu droga ali pijača postaneta najpomembnejša stvar na svetu – tedaj ne more več igrati drugih vlog, ne da bi ga zaznamovala dominantna vloga džankija ali pijanca« (Flaker 2002: 28).

Droge in alkohol lahko obravnavamo z enako težo, in obe substanci imata (ko pride do zasvojenosti) zelo podobne posledice. To potrdi tudi Flaker, ki zapiše, da se obema, džankiju in kroniku razvrednoti družbeni status in vloga, kar pomeni, da gre za zelo podoben končni rezultat. Razlika je le v tem, da kroniku pripomorejo k temu farmakološke značilnosti, džankiju pa družbene značilnosti (Flaker 2002: 28).

Kljub temu, da so tisti posamezniki, ki uporabljajo prepovedane droge, označeni za bolne, patološke, nesprejemljive, deviantne, kriminalne in tuje, lahko prav tako rečemo, da so v takšne kategorije uvrščeni brezdomci, ki trpijo za alkoholizmom. Še več, med samimi pogovori sem izvedela, da so mnenja, da je težje trpeti za alkoholizmom, kot pa za odvisnostjo od drog, saj je alkohol bolj dostopen in družbeno sprejemljiv, zato se ga težje »rešiš«.

Avtorici Majzelj Usenik in Ramovš (2004) zapišeta, da živimo v mokri kulturi. V takšni kulturi je značilne odnos do alkohola, ne eni strani velja alkohol kot splošna koristna substanca, na drugi strani pa kot izredno nevarna substanca, ki je škodljiva zdravju. Koristnost alkohola se kaže v ignoriranju problema alkoholizma, nevarnost substance pa v netolerantnem odnosu do alkoholikov. Zapišeta še, da družba v svoji nemoči, odnos do alkoholikov prekrito sporoča z moralističnim odnosom in agresijo (Majzelj Usenik, Ramovš 2004: 147).

Poznamo štiri različne poglede na uživalce drog, tri ožje poglede, ki se centrirajo na ravnanje posameznika in enega, ki je širši, saj zajema ekonomske in družbene razmere. Tri ožji pogledi so:

- Moralni pogled- uživalec drog potrebuje moralno korekcijo, saj je označen kot grešnik, pokvarjenec, zlobnež in uživač,
- Medicinski pogled- uživalec drog potrebuje medicinsko pomoč in obravnavo, saj je označen kot bolnik in norec,
- Kazenskopravni pogled- uživalec drog mora biti kaznovan, sej je označen kot kriminallec in neodgovorni.

Četrty pogled, ki je širši:

- Socialni pogled- uživalec drog je žrtev razmer. (MacDonald, Patterson, 1991, Kenny, MecCabe, 1999, Rasmussen, 2000, Flaker, 2002, v Grebenc, 2003: 410).

Kot element politične moči, katero določajo dominantna razmerja in meje prepovedi, je droga tista, ki ureja odnose med ljudmi, tako da kategorizira. V naši družbi droga velja za nesprejemljivo, prepovedano, nevarno. Je dežurni krivec za nesreče in tako je zlahka uporabljena za strašenje ljudi. Pa čeprav ni problematična po svojih sestavinah ali lastnostih. Problematična je zato, ker

določa politično razmerje, na tak način, da so nekatere prepovedane, saj so uporabniki izven tolerančnega praga, druge pa dovoljene (alkohol, tobak), uporaba le teh pa je tudi vzpodbujana (Kvaternik Jenko 2006: 6).

1.2 STIGMATIZIRANOST IN SOCIALNA IZKLJUČENOST

V nadaljevanju bom govorila ravno o posledicah, kot so socialna izključenost, pomanjkanje možnosti, stigma. To poglavje se mi zdi zelo pomembno, saj moramo vedeti, s čim se brezdomci dan za dnem spopadajo, da jih na tak način tudi lažje razumemo. Razumevanje nam tudi omogoči, da lažje z njimi raziskujemo različne možnosti vključitve v družbo. Če se lahko tu za hip ustavim in si vzamem čas, da citiram eno od uporabnic, ki je ravno tako brezdomka. *»Zmerom sem se spraševala kako je biti brezdomec. Seveda iz toplega, domačega kavča tega nikoli nisem razumela. Sedaj vem. Dobila sem ta odgovor«*. Ravno iz tega citata sklepam, da je za socialno delavko pomembno dobro razumeti kaj je to socialna izključenost brezdomcev.

1.2.1 STIGMATIZACIJA BREZDOMCEV

Stigmatizacija pomeni odziv družbe na drugačnost, Goffman (2008) taki drugačnosti pravi kar »nezaželjena drugačnost«. Stigmatizacija zelo vpliva na dostojno življenje, saj osebi zmanjša možnosti ali pa jih celo onemogoči. Je tudi razlog za brezdomstvo. V sodobnem vsakdanjem jeziku stigma še vedno pomeni zaznamovanost. V tem primeru ne govorimo samo o vidni zaznamovanosti, ampak bolj o zaznamovanosti, ki deluje kot atribut nezaželenosti, zavrženosti. (Goffman v Flaker 2002: 98- 99)

Flaker (2002) zapiše tudi, da je pomemben vidik stigme ta, da po mnenju tistega, ki stigmatizira, stigmatizirani nima več podobnega položaja (predvsem družbenega in ekonomskega) kakor on sam (Flaker 2002: 99).

Kakšen odnos imajo stigmatizirajoči na stigmatiziranega sta v raziskavi ugotovila Strbad in Švab (2005). Sicer pišeta o stigmatizaciji ljudi s težavami v duševnem zdravju, ampak ravno tako to velja za brezdomce. Opozorila sta na tri pomembne komponente stigme:

- Čustvena komponenta – pokaže se kot strah pred brezdomci, ljudi s težavami v duševnem zdravju,
- Kognitivna komponenta – pokaže se v stereotipih, kot na primer, da so brezdomci nevarni,
- Vedenjska komponenta – pokaže se v primerih, ko se ljudje izogibajo brezdomcem, ko jih zagledajo, gredo na drugo stran ceste, obračajo pogled od njih (Strbad, Švab 2005: 151).

Družba stigmatiziranega posameznika ali stigmatizirano skupino izključi in na tak način popolnoma degradira. Odvzame mu moč da bi lahko zase govoril, bil slišan in upoštevan član v družbi. Flaker (2002) sicer govori o stigmi narkomana, ampak v tem primeru lahko narkomana primerjamo z brezdomcem. Stigma odvzame pravico do stopanja v pomembne civilne stike. Tako brezdomca, kot nepolnovrednega člana interakcijske skupnosti, s stigmatiziranjem diskvalificiramo. Postavimo ga v položaj, ko je »samo brezdomec« in se nam tako ni potrebno več ukvarjati z njim (Flaker 2002: 57).

1.2.2 SOCIALNA IZKLJUČENOST BREZDOMCEV

Socialno izključenost bi lahko poimenovali tudi produkt stigmatizacije. Seveda bolj kot se stigma krepi, bolj se krepi tudi socialna izključenost. Pri socialni izključenosti gre za stanje, kjer posameznik potrebuje in si želi stik z drugimi osebami. Vendar kljub želji in potrebi mu kontakta ne uspe vzpostaviti (Carpenito v Malloy *et al.* 1990: 29). Pri socialni izključenosti gre tudi za proces, v katerem je posameznik ali skupina izključena iz družbenega okolja. V tem primeru so izključeni tudi iz okolja, ki zagotavlja sredstva za socialno vključitev (Room v Šikić-Mićanoović 2010: 46).

O povezavi socialne izključenosti in brezdomstva govorita tudi Edgar in Doherty (2005). Zapišeta, da brezdomstvo danes ne pomeni le revščine in odklonskega vedenja, vedno tesneje je povezano tudi s pojmom socialne izključenosti (Edgar, Doherty v Edgar in Meert 2005: 10).

Stanje, v katerem so se znašli brezdomci, je zelo težko. Tudi Dekleva in Razpotnik (2006) govorita o tesni povezanosti brezdomstva s socialno izključitvijo. Kot se je iz študij pokazalo, je največja težava in najtežji vozel brezdomstva, ravno

pomanjkanje socialnih mrež, razpad ali izključenost iz njih, trenutna ali potencialna osamljenost ter zapuščenost (Dekleva, Razpotnik 2006: 286).

Socialna izključenost ne poteka samo na eni, ampak na več ravneh. Commins loči civilno, ekonomsko, socialno in medosebno raven izključenosti. Civilna raven je tista, ki predstavlja izključenost posameznika iz političnega in pravnega sistema. Ekonomsko raven opiše kot izključenost iz ekonomskih funkcij, socialno raven pa kot nezmožnost posameznika za uporabo socialnih storitev države. Medosebna raven je izključenost iz sistema socialnih mrež (to so prijateljski in družinski odnosi) (Commins v Stanovnik 1997: 24).

Ko govorimo o brezdomstvu, lahko vse vrste izključenosti seštejemo. Brezdomci so izključeni civilno, saj njihov glas ne šteje v družbi, ravno tako pa tudi zaradi težav z naslovom niso vključeni na primer v volitve, njihovega statusa ne ureja noben zakon in dan za dnem živijo na robu zakona. Brezdomci so ekonomsko izključeni, saj je brezdomstvo v večini primerov tesno povezano z revščino. Brezdomne osebe se nimajo možnosti vrniti na trg dela, kljub veliki želji po tem. Velikokrat brezdomstvo spremljajo tudi razne težave z zasvojenostjo, duševne težave, ki jim preprečujejo uporabo socialnih storitev. Brezdomci ostanejo brez družine, sorodnikov, prijateljev, saj se jih ti izogibajo, med drugim tudi zato, ker se bojijo odziva družbe, če jih bo videla v družbi brezdomca. Sicer imajo brezdomci lahko med seboj prijateljske odnose, ker so pa ti navadno edini, se brezdomec znajde v začaranem krogu, saj jih ne more zapustiti.

Dekleva (2007) pravi, da je brezdomstvo ekstremna oblika socialne izključenosti, na mnogih področjih življenja. Avtor pravi tudi, da se brezdomstvo kaže v ekstremnem pomanjkanju izbire in nadzora nad življenjem, ki je bistveno več kot samo odsotnost nastanitve (housing), saj gre za odtujitev od glavnega družbenega toka. Ta pa predstavlja osnovno zanikanje državljanskih, političnih in socialnih pravic (Dekleva, 2007: 30).

Socialno izključenost je raziskava Evrobarometer, na podlagi rezultatov, opredelila bolj na občutek nepomembnosti, odvečnosti, zavrženosti in občutku nemoči, za spremembe lastnih razmer. Manj pa na revščino, nizke dohodke in nezaposlenost. Pokazalo se je, da so anketiranci tudi bolj razumeli in razložili koncept socialne izključenosti od evropske politične in strokovne stroke (Rener, 2007: 48).

K vsem tem občutkom, od nepomembnosti, zavrženosti pa do nemoči, ki so posledica socialne izključitve, je pripomogla tudi moralna izključitev. Lahko opazimo, da se družba brez slabe vesti lahko odloči kdo bo tisti, ki bo upravičen do enakovrednega obravnavanja in kaj lahko stori z ostalimi, ki tega niso vredni. Strangar in Crandall (2000) pišeta o moralnem izključevanju, ki je kot posledica stigmatizacije, v družbi dovoljeno in tudi običajno. To pomeni, da je družba popolnoma upravičena do tega, da marginalizirane osebe ali skupine obravnava kot manjvredne, kot izmečke, »outsiderje«. Ali pa jih celo sploh ne priznava kot člane skupnosti, saj jih zazna izven norm in pravil, ki veljajo v družbi. Tako kot to velikokrat velja za homoseksualce, njihove pravice do poroke, intime s partnerji. Z moralnim izključevanjem lahko pojasnimo tudi položaj žensk v zgodovini in ponekod še danes. Tudi za brezdomce velja, da so moralno izključeni, npr. pri zdravnikih, v trgovini.

O moralni izključitvi zapiše tudi Opatow, da je popolnoma sprejemljiva v družbi. Moralno izključeni so v očeh družbe ničvredni. Iz tega sledi, da je povsem »normalo«, da jih družba izloči. Za izločitev imajo tudi vso pravico (Opatow v Major, Eccleston 2005).

1.2.3 RAZLOGI ZA SOCIALNO IZKLJUČITEV

Baumaister in Leary zapišeta, da je eden izmed ključnih vidikov socialne izključitve prav odtujitev stigmatiziranih ljudi od družbenega življenja. Do tega pride ker ljudje potrebujejo grešnega kozla, ki jih opozarja, da so sami boljši in uspešnejši, da je njihov ego preskrbljen in samozavest višja. Eden od razlogov je tudi zmanjševanje strahu in neugodja. Ljudje se navadno ne počutijo dobro v družbi stigmatiziranih, nekatere je celo strah. Zelo pomemben vidik stigmatizacije je ta, da osebe, ki so stigmatizirane, druge opominjajo na to kaj se jim lahko zgodi, spominjajo jih na lastno ranljivost. Še posebej frustrirajoč pa je ta proces za stigmatiziranega, saj si vendar želi imeti kvalitetne odnose z drugimi. (Baumeister in Leary v Major, Eccleston 2005: 63).

Kurzban in Leary (v Major, Eccleston 2005) določita tri razloge za izključitev posameznika iz družbene sfere. Navajata, da je:

- Prvi razlog za izključitev ta, da so ljudje slabi partnerji pri družbeni izmenjavi, saj so nepredvidljivi, nimajo česa dati in ne sledijo družbenim normam,
- Drugi razlog za izključitev je izkoriščanje prednosti člana dominantne skupine,
- Tretji razlog za izključitev pa je strah pred »okužbo«, ki naj bi jo izključene osebe prenašale.

1.2.4 POSLEDICE SOCIALNE IZKLJUČENOSTI BREZDOMCEV

Velikokrat slišimo obsojajoče komentarje, češ naj se spravijo delat pa ne bo treba prosjačiti in živeti na ulici. Seveda so to komentarji ljudi, ki gledajo skozi očala stigme, ko bi jih za trenutek odložili, bi mogoče videli, da le ni tako preprosto.

Socialna izključenost poskrbi, da se posameznikove možnosti zmanjšajo. Predvsem so to možnosti, da bi si poiskal dobro službo, primerno stanovanje, ustrezno zdravstveno oskrbo, kvalitetno izobraževanje, življenjske razmere in obravnavo v okviru pravnega in kazenskega sistema (Ramon, 2008: 178).

Brezdomci (Olech 2007: 6) so izjemno izključeni na več ravneh, tudi na trgu dela. Pri iskanju zaposlitve naletijo na več ovir. Te so:

- Individualne ovire- sem spadajo psihološke, zdravstvene, socialne težave,
- Socialne ovire- katere prepoznamo kot stigmatizacijo, diskriminacijo, stereotipe o brezdomstvu,
- Systemske in individualne ovire- te so stanovanjska problematika, neprimerne storitve, ki so namenjene brezdomcem, pomanjkanje informacij, nedoslednost socialnega varstva in pomanjkanje ponudb za delo brezdomcem,
- Pravne in upravne ovire- sem se uvrščajo birokracija, dolgovi, izguba dohodka in zaposlitve.

Razpotnik in Dekleva (2009) povezujeta brezdomstvo z mnogimi vidiki in pojavnimi oblikami socialne izključenosti. Na podlagi raziskave cestnega brezdomstva ugotavljata, da so kot posledice socialne izključenosti izpostavljeni naslednji vidiki:

- *»Revščina, obubožanost, zadolženost,*
- *Osamljenost in pomanjkanje socialnih mrež,*
- *Odsotnost statusov, pomanjkanje družbene moči,*
- *Dolgotrajna nezaposlenost, izključenost iz trga dela,*
- *Izkušnje institucionalizacije,*
- *Zlorabe v otroštvu, travmatični dogodki,*
- *Medgeneracijsko vztrajanje socialne izključenosti in/ ali brezdomstva,*
- *Demoraliziranost,*
- *Zdravstvene težave (kronične bolezni, invalidnost, težave v duševnem zdravju, zasvojenost, dvojne diagnoze)*
- *Mnoge sekundarne posledice brezdomskega načina življenja (slabše zdravstveno stanje, slabša dostopnost zdravstvenih in drugih storitev, kriminaliziranost, viktimiziranost, odsotnost izhodišča za urejanje statusov)« (Dekleva, Razpotnik, 2009: 22).*

1.3 ZAKONODAJA

V splošni deklaraciji človekovih pravic je v 25. členu, v prvem odstavku, zapisano: *»Vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami; pravico do varstva v primeru brezposelnosti, bolezni, delovne nezmožnosti, vdovstva ter starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja življenjskih sredstev zaradi okoliščin, neodvisnih od njegove volje« (Splošna deklaracija človekovih pravic, 1948).*

To, da temu ni tako, nam kaže slika vsakdanjega življenja. Koliko je ljudi, družin, ki se borijo za preživetje, koliko je tistih, ki jim kapitalizem ne more ničesar več vzeti. Tisti, ki jim je bilo vzeto že vse, tudi dostojanstvo, so med nami. Ustava določa, da je Slovenija pravna in socialna država ter da varuje človekove pravice in temeljne svoboščine. Pa vendar se (upravičeno) vprašamo ali je temu res tako? Zakaj ni poskrbljeno za tiste, ki so tega nujno potrebni? Zakaj brezdomstvo ni urejeno s slovensko zakonodajo, saj si zaradi tega brezdomci ne morajo urediti statusa? Še več, zakaj je brezdomstvo tudi kriminalizirano?

Razpotnik v sodelovanju z drugimi člani skupine (2010) na sestanku strokovnih delavcev na področju brezdomstva, naredi povzetek o nepokritih potrebah na področju brezdomstva. Zapiše, da je prijavljanje stalnega prebivališča zelo poseben problem, saj si ga marsikateri od brezdomcev ne more prijaviti nikjer. Brezdomec ima v takem primeru možnost, da na upravni enoti (tisti enoti, ki pokriva Center za Socialno delo na katerem je prijavljen) vloži Zahtevek za zakonsko stalno prebivališče. Ta ga posreduje Centru za Socialno delo in zahteva pridobitev soglasja, tu se pa zatakne. Nihče noče tvegati problemov s policijo ali pa z rubežnikom, zato se v širokem loku izogibajo prijave brezdomca na svojem naslovu. Upravna enota je dolžna poskrbeti za prijavo posameznika na naslovu CSD-ja, kljub temu, da soglasja ne dobi. V takem primeru se posameznika prijavi na tisti CSD, na katerem je v preteklosti že dobival denarno socialno pomoč. Ponovno pridemo do težave, ko ugotovimo, da oseba do sedaj še ni dobivala denarne socialne podpore ali pa ne živi več v kraju, v katerem jo je včasih dobivala. Zato srečamo veliko brezdomcev, ki tega »luksuza« oz. stalnega naslova nimajo urejenega. Avtorica nadaljuje z opisom posledic, ki iz tega sledijo. Brez stalnega naslova brezdomec ne more posegati po raznih pravicah, ki mu pripadajo (Razpotnik *et al.* 2010: 36).

Brezdomstvo ni urejeno s Slovensko zakonodajo. Brezdomci se zaradi tega soočajo z veliko težavami, kot so npr. prijavljanje stalnega prebivališča. To pomeni, da ne morajo prejemati pošte, si ne morajo urediti zdravstvenega zavarovanja, ne morejo pridobiti denarne socialne pomoči, niti izredne denarne socialne pomoči, ne morejo kandidirati na razpisih za stanovanjsko enoto ali neprofitno stanovanje, ne morejo se prijaviti na zavod za zaposlovanje, ne morejo poiskati službe.

Brezdomstvo ni le neurejen status, ampak je tudi prekršek, zaradi katerega dobiš kazen. Tako o tem zapišeta Dekleva in Razpotnik (2007), da brezdomstvo velikokrat moti druge, zato se dogaja, da se sprejemajo zakoni, ki brezdomstvo kriminalizirajo in brezdomce izpostavljajo represivnim ukrepom (Dekleva, Razpotnik 2007).

Po Zakonu o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1), je brezdomstvo po 7. 9. in 10. členu označeno z klateštvom, potepuštvom in beraštvom. Brezdomcu je, po

tem členu, zagrožena kazen do 60 dni zapora. V 10. členu po ZJRM-1 (ponočevanje na javnem kraju) je zapisano: *»Kdor ponočuje ali spi na javnih krajih ali drugih dostopnih prostorih, ki za to niso namenjeni in s takšnim ravnanjem koga vznemirja, se kaznuje z globo 20.000 tolarjev«* (Zakon o varstvu javnega reda in miru 2006).

Leskošek (2010: 28) na konferenci o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu pove, da je Slovenska vlada leta 2009 odgovarjala na vprašalnik Evropske komisije o brezdomstvu in izključenosti iz dostopa do bivališča. Z zanimivimi odgovori so pokazali kakšen je njihov odnos do brezdomstva in brezdomcev. Avtorica tako povzame:

1. *»Slovenska vlada ne definira brezdomnosti kot pomanjkanje dostojnega, varnega in stalnega bivališča, temveč bolj kot osebni problem brezdomcev, kar je pomemben razlog za to, da nimamo celostne in konsistentne politike na tem področju.*
2. *Na ravni države nimamo ne kratkoročnih ne dolgoročnih ciljev in ne ukrepov na področju brezdomstva.*
3. *Ni medsektorskega povezovanja in naporov za poenoteno razumevanje problema brezdomstva. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve že vrsto let podpira različne projekte in programe za blažitev učinkov brezdomnosti, za zagotavljanje osnovnih bivalnih enot in za aktivistično delo na tem področju (sofinanciranih je 16 programov), a nima zadostnega, če ne nikakršnega vpliva na stanovanjsko politiko in brezdomcem ne more zagotavljati stanovanjskih pravic.*
4. *Brezdomci so torej prej obravnavani kot socialni problem, ki ga rešujejo s parcialnimi rešitvami, sami pa niso upravičeni do samostojnega in neodvisnega bivališča.*
5. *Slovenija ni prevzela tipologije za merjenje brezdomstva in izključenosti iz dostopa do bivališča, ki jo je razvila FEANTSA, da bi pospešila enotno evropsko razumevanje pojava.*
6. *Slovenija je opustila koncept socialnih stanovanj, čeprav te odločitve ni nikoli pojasnila, pri poročanju pa uporablja ta termin, kar je zavajajoče za vse, ki ne*

poznajo slovenske situacije. Ko država uporablja ta termin, prav tako ne pojasni, na kaj se nanaša, kakšna bivališča so to in kako je organiziran dostop do njih. Ne vemo, koliko teh enot je bilo dodeljenih brezdomcem.

7. Socialna stanovanja, ki so zagotavljala dostojna bivališča veliko ljudem, je zamenjal koncept začasnih kriznih prostorov, kjer gre pogosto za prostore na robu higienskih in gradbenih minimumov. Sistem ne deluje, ker iz teh začasnih enot ni sistemskih izhodov.

8. Za neprofitna stanovanja obstajajo 4 prioritete skupine: mlade družine, ljudje s hendikepom, družine z več otroki in dolgotrajno zaposleni. Brezdomci niso omenjeni ne v zakonodaji in ne v nacionalnih programih.

9. Na področju brezdomstva ni nacionalnega programa, ki bi bil jasno usmerjen v odpravo te težave» (Leskošek 2010: 28).

1.4 SOCIALNO VKLJUČEVANJE

Ker bo moja raziskovalna naloga temeljila predvsem na raziskavi potreb in o različnih možnosti vključitve v družbo skozi pogled brezdomca, ki je seveda ekspert za svoje življenje (o tem več v raziskavi), bom v teoretičnem uvodu pisala tudi o možnostih in načinih vključevanja v družbo, o pomoči raznih organizacij, ki jim nudijo pomoč. Nekaj besed bom namenila tudi zagovorništvu, saj je to temeljno za socialno delo.

1.4.1 KONCEPTI SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

Socialno vključitev razumemo kot odgovor na problematiko brezdomstva. Brezdomstvo, kot sem že zapisala, ni le pomanjkanje stanovanja oz. strehe nad glavo, ampak tudi razpad socialne mreže, ki vodi v socialno izključenost. Pomembno je, da se brezdomca spodbuja in krepi njegovo moč, da se tega položaja reši.

Če želimo oblikovati rešitve za brezdomstvo, pravi Ole Meldgaard (2010), je razumevanje narave socialnih problemov pravi odgovor. Danes razumemo, da brezdomstvo ni le stanje brez strehe nad glavo, opredelimo ga (predvsem) kot vidik socialne izključenosti. Problematike zato ne rešujemo samo z iskanjem primerne stanovanja, ampak si predvsem prizadevamo obravnavati vprašanja

socialne vključenosti. Delati je potrebno na tem, da posameznik pridobi samostojnost v življenju (Ole Meldgaard 2010: 29).

Ramon (2008) socialno vključenost razume kot nove možnosti v življenju. S progresivnim izboljšanjem pravic, se omogoči posamezniku ponovno pridobitev statusa, odprejo se tudi mu vrata do ekonomskega in družbenega sveta. Ključnega pomena pri socialnem vključevanju pa je podpora uporabniku pri vključevanju v družbene in kulturne skupine, podpora pri sklepanju novih odnosov, ki so lahko prijateljske ali partnerske narave, pri ustvarjanju družine, pri delu in izobraževanju (Ramon, 2008: 178).

K socialnemu vključevanju lahko pripomoremo tako, da osebi nudimo socialno oporo. Dragoš in Mesec (1993: 6), socialno oporo ali pomoč razlagata kot pomemben korak k socialni vključenosti. Zapišeta, da je socialna opora lahko vsako dejanje, ki je usmerjeno k drugi osebi ali skupini, z namenom olajšanja ali učinkom odstranitve neugodnega stanja stiske, obremenitve in prikrajšanosti. Je dejanje, ki za prizadeto osebo pomeni spodbudo in oporo za osebno rast in razvoj.

Da se koncepti socialnega vključevanja in zmanjševanja družbenih neenakosti lahko začnejo le v skupnosti, sta prepričana avtorja Dragoš in Leskošek. Trdita, da ravno tako ne morejo biti učinkoviti, če ljudje nimajo najosnovnejših virov, ter so izključeni iz odnosov, ki omogočajo družbeno sodelovanje (Dragoš, Leskošek, 2003: 62).

S tem se strinjata tudi Dekleva in Razpotnik (2007), ki zapišeta, da je pomemben korak v smeri kakovostnega socialnega vključevanja brezdomcev, predvsem sprejetje. Saj če želimo karkoli spreminjati, je potrebno najprej sprejeti. Opozorita tudi na to, da je pobuda za spremembo, ki šteje in ima moč, vedno pobuda posameznika samega, ki si želi spremembe za svojo trenutno življenjsko situacijo. Ta ima pri spremembi glavno vlogo. Zaključita s tem, da so strokovnjaki lahko katalizatorji zaželenih sprememb, spodbujevalci in predvsem tisti, ki poskušajo razumeti. Po svojih najboljših močeh sodelujejo pri zastavljeni poti pozitivne spremembe. Za strokovnjaka pa velja, da se ob takih procesih vedno uči (Dekleva, Razpotnik, 2007: 140).

1.4.2 SOCIALNO DELO PRI SOCIALNEM VKLJUČEVANJU

Vključevanje v družbo lahko razumemo kot odgovor na »večdimenzionalno kopičenje izključenosti«. To, da brezdomcu priskrbimo streho nad glavo, ni dovolj, s tem ne opravičimo definicije socialnega dela.

Brezdomcem so sicer ponujene neke možnosti, ki pa niso zadostne. Dobro je, da ponudimo posteljo in streho nad glavo, razne programe, v katere se lahko vključujejo. Vse lepo in prav ampak vse prevečkrat se pozabi, da je za socialno delo zelo pomembno, da se iz teh splošnih ponudb premakne stopničko višje, tako, da zagotovi vsakemu posamezniku pomoč pri iskanju rešitev za njegove težave. Se pravi soustvarjanja rešitev, ki so dobre zanj. In ne na splošno za kateregakoli brezdomca. Da skozi delovni odnos, v sodelovanju pride do unikatnega načrta, ki je za (v tem primeru brezdomno osebo) uporabnika najboljši scenarij v trenutni situaciji za prihodnost.

Za začetek spoštljivega sodelovanja in seveda soustvarjanja rešitev, trdim, da bi se morali posvetovati z eksperti iz izkušenj. Mandič (1999) pravi, da je nasprotje socialni izključenosti integracija, ki pomeni vključenost in sodelovanje v omrežjih razmerij. To pomeni, da se o skupini ranljivih, marginaliziranih, v družbi govori »o njih«, ne pa »z njimi«, saj ti niso udeleženi v omrežju razmerij (ATD Quart Monde v Mandič 1999: 17).

Marianne Reinhold Bjørkøe (2010) pravi, da je zanjo pravi način dela v socialnem delu – dodajanje moči. Tako metodo dela izbirajo tisti socialni delavci, katerih želja je pomagati uporabniku tako, kot si uporabnik sam želi in tam kjer čuti potrebo po pomoči. V procesu pomoči je vedno poseben poudarek na krepitvi tistih moči, ki so izvirne in na razpolago, na to je treba biti vedno pozoren. Z uporabo vprašanj, kot so »Kaj si želiš?« ali »Kje je tvoja moč?«, je potrebno vedno iskati moč, ne pa nemoči in ovire, delati z uporabnikom za prihodnost in ne za preteklost, vedno je treba skupaj gledati naprej in ne nazaj. Uporabnikove moči so odgovor za reševanje problemov. Pomembno pa je, da človek postane akter svoje spremembe ali za spremembo svojega življenja (Marianne Reinhold Bjørkøe 2010: 15).

V svoji raziskavi sem opazila, da so brezdomci bolj zadovoljni in navdušeni nad nizkopražnimi programi, saj jim ti nudijo kar potrebujejo, tam se počutijo spoštovani in sprejeti. Razpotnik (2010) opiše delo z brezdomnimi v nizkopražnih programih, kjer so osnove dela jasne: podpora, spremljanje, zagovorništvo, informiranje, svetovanje. Delo z brezdomci izhaja iz uporabnikovih potreb in želja, sprejema se uporabnike kakršni so in njihov slog življenja ter jim nudi sprejemanje. Nizkopražni programi nimajo težnje po pogojevanju ali po spremembah, seveda pa željo po spremembi podprejo, če prihaja iz strani uporabnika. Pri delu se poskuša brezdomce čim bolj vključiti v delo, širi se tudi možnosti za aktivno preživljanje prostega časa, tu je tudi možnost za pridobivanje pozitivnih izkušenj (Razpotnik 2010: 76).

Socialno delo stremi k temu, da bi se socialna izključenost zamenjala s socialno vključenostjo. Socialno delo želi povrniti pravice in priložnost ljudem, ki jim je bilo to odvzeto s strani družbe, da bi se lažje dosegli reintegracijo.

1.4.3 PRIMERI DOBRE PRAKSE

Edgar in Meert (2005) razložita, da nekatere države vidijo za večdimenzionalno izključenost rešitev v socialnem vključevanju. Ker pa večkrat nastopi problem, da se pojava brezdomstva ne razume najboljše oz. se ga razume samo kot pomanjkanje strehe nad glavo, predstavita primer Nizozemske, ki je ciljno skupino definirala. Tako bodo lahko vključili v strategije za zmanjševanja obsega brezdomstva vse in ne samo »tiste, brez strehe nad glavo«. Ciljna skupina so tisti, ki:

- Si ne morejo sami priskrbeti vseh potrebnih stvari za življenje (zavetišče, hrana, dohodek, socialni stiki, ustrezna samooskrba),
- Doživljajo več problemov hkrati, kot na primer nezadostna samooskrba, socialna izoliranost, propadle stanovanjske ali življenjske okoliščine, pomanjkanje namestitve, visoki dolgovi, duševne težave, odvisnosti, dvojne diagnoze,
- Skrb in podpora, ki jo dobivajo, ni zadostna, da bi se lahko obdržali v družbi,

- Potrebe po pomoči ne izražajo na način, ki bi ustrežal delovanju skrbstvenih in podpornih ustanov, zato je pomoč običajno neustrezna in neusklajena. (Edgar in Meert v Dekleva, Razpotnik, 2007: 16)

Na Danskem so, v želji po doseganju socialne vključitve, ustanovili šolo. Ole Meldgaard (2010) na konferenci o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu predstavi šolo Kofoed. Tam se lahko izključene skupine izobražujejo (formalno in neformalno) in usposablajo (usmerjeno v trg dela), na voljo jim je tudi svetovanje (tudi psihološko), pravne storitve, zobozdravstvena ordinacija, nastanitev za brezdomce in razni projekti. Ti projekti so namenjeni različnim ciljnim skupinam, kot so odvisniki od drog, osebe s težavami v duševnem zdravju, trajno brezposelni, priseljenci pa tudi za tiste, ki so osamljeni. Šola deluje tudi na preventivi, saj imajo na voljo tudi delavnice za študente, kjer jim svetujejo glede varčevanja, jim pomagajo iskati delo in nastanitev. Izvajajo tudi terensko delo za danske brezdomce (in brezdomce iz vzhodnoevropskih držav) v Københavnu. Na terenu jim lahko ponudijo tudi pravno svetovanje (Ole Meldgaard 2010: 29). Šola deluje že od leta 1990 v številnih državah, kot so Poljska, Češka, pribaltske države, Ukrajina, Romunija in Armenija. S tem širi model, metode in izkušnje s področja socialnega dela. Včlanjena je tudi v številne mednarodne mreže.

1.4.4 MOŽNOSTI ZA SOCIALNO VKLJUČEVANJE

Za razumevanje brezdomstva pomeni, da mora biti obravnava celovita, saj brezdomnost ni le pomanjkanje strehe nad glavo. Rešitve vprašanja brezdomstva pa ne smejo obravnavati le stanovanjske izključenosti, temveč tudi socialne okoliščine in socialno blagostanje brezdomnih. Zato je treba zagotoviti možnosti za uspešno reintegracijo, socialno participacijo, osebno varnost, nadzor in krepitev moči (Edgar *et al.* v Dekleva, Razpotnik, 2007: 16).

Iz raziskave na temo brezdomstva v Novi Gorici, ki je bila izvedena pod okriljem Centra za socialno delo Nova Gorica, Vončina (2015) zapiše svoje mnenje, kako bi deloma ali pa v celoti lahko odpravili stigme na področju brezdomstva.

- *»Mediji (Ruiz, Farrona, 2007: 8) bi se morali izogibati negativnim in nasilnim konotacijam, ki nastanejo pri oblikovanju stereotipov kot tudi stigmatizaciji socialno izključenih oziroma brezdomnih,*

- *Strokovni delavci, prostovoljci in drugi (Dekleva, Razpotnik, 2007a: 88), ki delajo z brezdomnimi, le – teh ne bi smeli spraševati po identifikaciji, saj s tem odpirajo možnost za selekcijo in predsodke med brezdomnimi uporabniki,*
- *Smiselno (ibid.) bi bilo razmisliti o diskretnih oblikah pomoči brezdomnim osebam, ki se ne želijo javno izpostaviti kot brezdomni in s tem povzročati nepotrebne stigme v javnosti (npr. ob izvajanju programov/ponudbe za brezdomne, ki od njega zahtevajo, da se razkrije kot brezdomna oseba),*
- *Osebe iz ranljivih kategoriji (Rihter, Boškić, 2005: 210) je smiselno spodbujati k prilagojenim rednim zaposlitvam (krajši delovni čas,...). S tem bi se manjšala stigmatizacija in segregacija ranljivih skupin prebivalstva,*
- *Politika (UNHS, 2000: xxiv) bi morala brezdomnim osebam ponuditi storitve pomoči čim bližje njihovem kraju bivanja, hkrati pa bi morala posameznikom s stigmatiziranimi boleznimi oz. zdravstvenimi obolenji omogočiti lažji dostop do nepremičninskega trga» (Vončina 2015: 42).*

V študiji, ki preučuje možne izhode brezdomcev iz brezdomstva, avtorjev Thompson (2004), pride do zaključka, da so tiste spirale, ki vodijo v brezdomstvo, v dobri meri podobne tistim, pri izhodih iz tega položaja. Gre le za obratni potek spiralaste poti. Kar se je prej rušilo (socialne mreže, zaupanje vase, podporni mehanizmi), se mora ponovno vzpostaviti. Gre za dolgotrajen in težek proces, saj so spirale v obrati poti bolj zavite in trajajo dlje (Thompson v Dekleva, Razpotnik 2007b: 71).

1.4.5 ZAGOVORNIŠTVO

Zelo pomembna naloga socialnega delavca je tudi zagovorništvo. Urek (2013) definira, da je zagovorništvo eden od temeljev in nuja socialnega dela. Je strokovna drža in etična naravnost, ki zagotavlja zastopanje pravic, želja in interesov. Uporabnikom zagotavlja tisti glas, ki ga sami ne zmorejo, ampak ga potrebujejo, da lahko dosegaajo svoje pravice, so enakopravno in enakovredno upoštevani v družbi (Urek 2013).

Lamovec in Flaker (1993) razložita proces dogodkov, ki osebo pripelje do stanja, v katerem nujno potrebuje zagovornika. Začne se z izgubo avtonomije (ko oseba postane »pacient«, njeno življenje ni več v njenih rokah), nadaljuje se z

nezmožnostjo odločanja (osebi je ponujena neka stvar, ki je v resnici noče, ampak ni zmožna se upreti in zavrniti), pomanjkanja motivacije (oseba ne verjame več vase, ni motivirana za delo in se ga izogiba, saj pričakuje neuspeh), sledi faza izgube identitete (oseba ne ve več kdo je, saj ni več niti prijatelj, niti partner in niti sosed). Po fazi izgube identitete pridemo do drastičnega padca samospoštovanja in samozavesti, to je tudi zadnja faza oziroma končna posledica (oseba izgubi dostojanstvo, ne zaupa več sama vase) (Lamovec, Flaker 1993: 39-40).

Tudi v procesu, ko se oseba sreča z brezdomstvom in »postaja brezdomec« so prisotne vse zgoraj naštetih faze. Ko se sooči z izgubi stanovanja se ravno tako sooči z izgubo avtonomije, izgubi motivacijo, saj jo življenje na cesti nauči neuspehov. Kot sem že omenila je pri brezdomstvu vedno prisoten razpad socialne mreže, to pomeni, da oseba izgubi tudi različne vloge v življenju. Izgubi pa tudi samospoštovanje in samozavest, saj življenje na cesti ne pozna ohranjanja človekovega dostojanstva.

Ko oseba sprejme novi socialni red, ki ji je bil vsiljen in ponotranji vsiljeno opredelitev problema in samega sebe, takrat se mora zgoditi zagovorništvo (Lamovec, Flaker 1993: 41). Zagovorništvo je metoda, ki krepi družbeni položaj, moč in vpliv uporabnika. Zavzema se za zaščito temeljnih pravic, dostojanstva ljudi, odpravljanje stigme in odhode iz institucij. Zagovorništvo je precej poznano na področjih kot so boj za družbeno emancipacijo skupin, ki niso dominantne. To so predvsem ženske, delavci, pripadniki rasnih ali etničnih manjšin. Zagovorništvo pomaga tudi osebam, ki so bile zatirane ali pa žrtve kakršnihkoli zlorab, da se lahko vrnejo v lastno življenje in imajo moč in vpliv nad njim (Urek 2013).

Zagovornik je v vlogi edukatorja in temeljni pomen njegovega dela je zaupanje v uporabnika, ko ta sledi svoji zaznavi stvarnosti. Razumeti mora tudi, da so uporabnikove zaznave, zaradi pogojev, ki oblikujejo njegovo življenje, lahko močno izkrivljene. Uporabnik najbrž že dolgo časa živi v položaju nemoči, ki ga jemlje kot naravno danost (Lamovec, Flaker 1993: 42).

Paradigma socialnega dela v zagovorništvu je ta, da se sprašuje, kaj narediti in kako omogočiti, da ne bodo tisti, ki jih zagovarjamo potegnili »ta kratko«, pravi Flaker (1993). Predstavi nam smernice za zagovorništvo v vsakdanjem življenju,

torej kako delovati v situacijah, ki so ponižujoče, izključevalne in diskreditirajo posameznika. Našteje:

- Nenavadnim dogodkom damo oznake, ki so čim bolj navadne, npr. govorimo o minljivem in spremenljivem dogodku (prespal je v parku), osebe ne razvrščamo v kategorije,
- Vedno smo spoštljivi in obzirni, že sama prisotnost tega vedenja povečuje medsebojno spoštovanje in obzirnost,
- Učimo socialnih spretnosti, bontona in »pravil« pri družbenih in uradnih srečanjih. Varovancu pojasnimo definicijo, logiko in priložnost določenega dogodka, da se ta lahko na to ustrezno pripravi,
- S provokativnimi dejanji lahko pokažemo, da to ne pomeni »poslabšanje stanja« in tudi ni razlog za diskreditiranje,
- Sklepanje pogodb z varovancem in drugimi akterji nam pomaga pri razreševanju nesporazumov in jasni predstavitvi pričakovanj. Varovancu pa dvigne status in veča pogodbeno moč,
- Situacija, v kateri se zgodi zagovorništvo je polna čustev. Zagovornik ta čustva sprejme (koristen je humor in praktična naravnost), a se poskuša izogniti dramatizaciji (Flaker 1993: 9-10).

1.5 BREZDOMSTVO V NOVI GORICI

Teoretični uvod bom zaključila s poglavjem o lokalni sceni Nove Gorice. Tu bom besedo posvetila možnosti preživljanja dnevnega in nočnega časa (kakšno izbiro imajo, kako je zanje poskrbljeno). Opisala bom tudi službe pomoči, ki delujejo na goriškem.

1.5.1 LOKALNA SCENA

Čeprav je Nova Gorica manjše mesto, nam problematika brezdomstva ni tuja. Vončina, socialni delavec, ki je na centru za socialno delo Nova Gorica zadolžen za področje brezdomstva pravi, da na Goriškem trenutno štejejo nekaj čez 80 brezdomnih oseb, ki pa ne živijo vse na cesti. Opaža se tudi naraščanje skritega brezdomstva (osebe se selijo iz stanovanj v stanovanje), vedno več pa je tudi deložacij oziroma plačilne nesposobnosti. Nekateri so nameščeni v samskih domovih in v domu upokojencev (Vončina 2016).

Vončina (2015) se spominja, da so se v Novi Gorici, na področju ožjega mestnega jedra, že pred veliko leti različne službe začele srečevati s pojavom in problemom brezdomstva. Najprej so na tematiko brezdomnih oseb opozorili pred več kot desetimi leti, na Centru za Socialno delo Nova Gorica, ko so izdelali program zavetišča za brezdomce v Novi Gorici. Kasneje so se jim pridružili še dve nevladni organizaciji: Šent, dnevni center za uporabnike prepovedanih drog, ki je v letu 2006 odprl t.i. informacijsko pisarno za brezdomce, na železniški postaji v Novi Gorici in Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote (VZD) iz Mirenskega Gradu, ki je v letu 2011 začelo z delitvijo brezplačnih večerij. Vse službe so vsaka na svoj način in v okviru svojih pristojnosti opozarjale širšo javnost predvsem na težave, s katerimi se srečujejo brezdomne osebe (neurejenost statusa brezdomnih oseb, odsotnost strehe nad glavo, nedostojne bivalne razmere, odpor javnosti do drugačnih, možnost osebnega urejanja, prejemanje toplega obroka hrane ipd.) (Vončina, 2015: 83).

Vončina (2015) zapiše, da so po pridobljenem zaupanju brezdomcev, lahko izvedli prvo analizo (februar 2011). Analiza med osmimi uporabniki na cesti je pokazala, da so bili ti brez statusa. Niso imeli urejenega stalnega bivališča, ravno tako niso prejeli denarne socialne pomoči in izredne denarne socialne pomoči. Tudi obveznega in dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja niso imeli urejenega. Skozi potek analize so se prikazali naslednji problemi:

- Potreba po urejanju nočnega zavetišča za brezdomce,
- Neurejena in slaba prehrana,
- Težave z zdravjem,
- Še posebej v hladnih in mrzlih dneh se potrebuje boljšo oskrbo z obutvijo, obleko in odejami
- Slabi in neurejeni odnosi z družino,
- Prisotnost zlorab (Vončina 2015: 86).

Kljub temu, da so se zavedali, da bo pot do odprtja zavetišča za brezdomce v Novi Gorici zelo težka in dolga, so vztrajali. Združili so moči z mestno občino Nova Gorica in nevladno organizacijo Šent in tako je letos, 6.1.2016 prvič odprlo svoja vrata, zavetišče za brezdomce Nova Gorica, ki so ga meseca maja, na uradni

otvoritvi, poimenovali zavetišče Mavrica. Tam sem bila tudi sama prisotna, kot prostovoljka v zavetišču za brezdomce.

1.5.1.1 PREŽIVLJANJE DNEVNEGA ČASA

Novogoriški brezdomci svoj prosti čas lahko preživijo na veliko načinov. Dnevni center za uporabnike prepovedanih drog jim ponuja možnost preživljanja prostega časa v njihovih prostorih. Je lociran v bližini centra mesta, kar je zelo dobro, saj je uporabnikom dosegljiv. Po drugi strani pa je postavljen za policijsko enoto Nova Gorica, kar pa je na začetku potencialno spodbujalo neko nezaupanje in nadzor nad uporabniki. Sedaj so se že navadili in jim to ne predstavlja problema. Tja pridejo zato, ker se počutijo sprejete, imajo dostop do informacij, zagovornike. Radi pa se tudi družijo z ostalimi, pijejo kavo/ čaj, kuhajo si lahko kosilo, berejo časopis. Lahko poskrbijo za higieno (imajo tuše, kopalnico, pralnico). Uporabljajo lahko internet in opravijo telefonske klice. Lahko razvijajo svojo kreativnost ali pa pomagajo skrbeti za vrt. Dobijo tudi sterilne igle, askorbinsko kislino, alkoholne robčke, gaze, itd. Lahko tudi vrnejo uporabljen pribor. Dobijo pomoč v obliki svetovanja in individualnega načrtovanja reševanja socialnih in drugih stisk. Nudita se jim podpora in pomoč pri vzpostavljanju stikov z institucijami (CSD, zdravstvene službe, ZRSZ, pravosodni in drugi organi). Lahko se obrnejo po pomoč oz. nasvet glede obravnave zasvojenosti, dobijo pa tudi informacije o drugih programih, ki obravnavajo odvisnost (podpora pri vključevanju v katerega od teh programov). Ravno tako pa jim strokovno osebje ponuja iskanje rešitev pri nastanitvi v zavetišče ali kakšen drugi program. Pomoč jim ponuja tudi pri selitvi ali kateri drugi težavi, ki se jim pojavi pri urejanju nastanitve ali pa stalnega/ začasnega naslova. Osebje v dnevnem centru se skupaj z uporabniki trudi čim bolj vključevati v družbo, tako, da večkrat letno postavijo stojnice z različnimi aktivnostmi pred občino (center mesta). (Meta Rutar, Šent, dnevni center za uporabnike prepovedanih drog Nova Gorica, pogovor, 5.12.2015)

V okviru organizacije Šent, deluje tudi program terenskega dela. Terenski delavci delujejo neposredno v okolju, kjer se uživalci drog zbirajo, zadržujejo in spijo, terensko delo pa izvajajo vsak dan na različnih lokacijah po celotni severno primorski regiji. Zjutraj v parku delijo čaj in kavo, pa tudi sterilni pribor, pivoje, kondome,.... Večkrat tudi poskrbijo za prevoz v kakšno bolj oddaljeno mesto, pa

tudi pri kakšni selitvi pomagajo. (Meta Rutar, Šent, dnevni center za uporabnike prepovedanih drog Nova Gorica, pogovor, 5.12.2015)

Med pogovori z brezdomci sem izvedela, da svoj prosti čas preživljajo tudi v »znamenitem« parku v samem centru mesta. Park je razdeljen na dva dela, spodnjega in zgornjega, kot ga radi poimenujejo. V bližini imajo trgovino in vso infrastrukturo. Blizu je tudi Center za Socialno delo. Medtem, ko sedijo in se družijo, so izpostavljeni prav vsem pogledom. Veliko od njih mi je zaupalo, da jih to zelo moti, saj imajo občutek, da zato, ker so jih drugi videli, da sedijo v parku in pijejo pivo, so še bolj stigmatizirani in deležni obsojajočih pogledov. Menijo, da jim je zaradi tega toliko težje prebiti ta začaran krog brezdomstva, saj s tem, ker so izpostavljeni, izgubljajo še tisto zadnjo možnost vključitve v družbo.

V popoldanskem času jim Vincencijeva zveza dobrote v park pripelje večerjo. Že od leta 2011 jim od septembra pa do junija, od ponedeljka do petka, ob 18h, deli brezplačen topel obrok. Sicer so lokaciji že večkrat zamenjali, ampak v parku se je večerja obdržala. Ob večerji pomagajo brezdomcem pri reševanju njihovih socialnih težav in jih spodbujajo k odločitvi za zdravljenje od odvisnosti in k novemu načinu življenja. Organizacija ponuja tudi program resettlement ali ponovno nastanitev brezdomcev. To je nadgradnja programov Dnevni center za brezdomce in Zavetišče za brezdomce VZD (ta dva programa pa potekata samo v Ljubljani). Cilj programa je ponovna nastanitev brezdomcev, vzpostavljanje nove socialne mreže in tudi možnost zaposlitve (Društvo prostovoljcev VZD). Program se izvaja na Mirenskem gradu (cca. 20km stran od Nove Gorice).

1.5.1.2 PREŽIVLJANJE NOČNEGA ČASA

Večletni trud se je letos, natančneje 6.1.2016, izplačal. Nova Gorica je odprla vrata zavetišča za brezdomce. V sodelovanju z mestno občino Nova Gorica, Centrom za socialno delo Nova Gorica in Šentom, se je v prostorih humanitarnega centra v središču Nove Gorice, v prvi fazi razvilo zavetišče in ProBono ambulanta. V načrtu je tudi javna kuhinja, razširitev zavetišča in ostali sorodni programi. V zavetišču za brezdomne osebe je za enkrat samo deset postelj, te so pa že polne. Morali so postaviti še dve pomožni. Program zavetišča teži k sistemskemu reševanju brezdomstva v goriški regiji (Vesna Lipušček, Šent, zavetišče za brezdomce Nova Gorica, pogovor, 14.5.2016).

Zavetišče, ki obratuje v zimskem času od 19h do 08h, v poletnem času pa od 20h po do 08h, uporabnikom poleg postelje, sanitarij, tušev, pralnice, čajne kuhinje in prostora za druženje (z televizijo in računalnikom), nudi še podporo in svetovanje. Vodja zavetišča Lipušček pravi, da stanovalcem poskušajo ponuditi občutek nadomestnega doma. Vedno najdejo čas za pozitivno in prijazno besedo, ki jo stanovalci zavetišča še kako potrebujejo, poskušajo vzpostaviti medsebojno zaupanje, da se lahko prične proces pomoči. Skupaj z njimi iščejo rešitve glede stanovanjskega vprašanja, denarne socialne pomoči (tako se povezujejo tudi z drugimi službami pomoči) (Vesna Lipušček, Šent, zavetišče za brezdomce Nova Gorica, pogovor, 14.5.2016).

V Novi Gorici, tako kot v vsakem drugem mestu, najdemo veliko brezdomcev (število iz leta v leto narašča). Vončina (2015) pove, da imajo novogoriški brezdomci »na izbiro« zavetišče za brezdomne osebe, ki je svoja vrata odprla začetek tega leta, natančneje januarja 2016. Vendar je še vedno veliko tistih, ki se zavetišča ne poslužujejo. Ti so se namestili v skvotu/bazi (zapuščena hiša), šotoru, prikolici, garažni hiši, ipd. Zavetišča se ne poslužujejo zaradi različnih razlogov, največkrat slišani je pa ravno ta, da ne morejo s seboj pripeljati svojega zvestega spremljevalca, psa. Nekaterim pa preprosto ne ustreza, da bi se morali prilagajati pravilom, ki veljajo v zavetišču. Center za Socialno delo Nova Gorica brezdomce namešča tudi v samske domove (tja namešča po večini samske moške), ženske z otroci v materinske domove, starejše osebe pa imajo možnost namestitve v domu upokojencev ali kakšne posebni institucionalno varstveni ustanovi. Zavedajo se, da domsko varstvo ni primerno za brezdomce, saj se ti težje prilagajajo pravilom, ki veljajo v ustanovah. Socialni delavec tudi razmišlja, da bi bilo potrebno osnovati takšne domove, ki bi imele nižji standard pravil, saj bi bile tako primernejše za brezdomce. So pa nekateri brezdomci trenutno na prestajanju zaporne kazni in bivajo v zaporu, nekateri pa na zdravljenju od prepovedanih drog in bivajo v tamkajšnji namestitvi. Seveda pa jih je še mnogo takih (Vončina 2015: 84- 85)

1.5.1.3 CENTER ZA SOCIALNO DELO NOVA GORICA

Na uradni spletni strani Centra za Socialno delo Nova Gorica je zapisano, zaznavajo in spremljajo problematiko brezdomstva. Brezdomcem pa nudijo pomoč

pri urejanju statusa, denarne socialne pomoči in zdravstvenega zavarovanja. Ravno tako nudijo tudi osebno pomoč pri reševanju težav, s katerimi se brezdomci spopadajo iz dneva v dan (Center za Socialno delo Nova Gorica 2016).

Vončina (2015) pa pove, da njihovo delo največkrat poteka kot pomoč pri urejanju:

- *»Stalnega prebivališča,*
- *Denarne socialne pomoči/ izredne denarne socialne pomoči,*
- *Zdravstvenega zavarovanja,*
- *Osebnega dokumenta,*
- *Tekočega računa,*
- *Prijave na Zavodu za zaposlovanje,*
- *Pomoči Karitasa in Rdečega križa,*
- *Pomoč pri izpolnjevanju vlog za denarno socialno pomoč, izredno denarno socialno pomoč, občinsko denarno pomoč, kandidiranju na razpisih za pridobitev neprofitnega stanovanja ipd. ter*
- *Urejanju začasne namestitve v samskem domu«* (Vončina, 2015: 90)

Kako ravna socialni delavec na Centru za socialno delo opiše Vončina s pomočjo socialnega delavca Karačiča (2012: 71- 76), ki ocenjuje, da na podlagi prioritet določimo kratkoročni in dolgoročne cilje. Seveda to stori skupaj z uporabnikom, saj mora ta občutiti, da je glavni akter v postopku in kakšno pomembno vlogo ima. Potrebno je, da se zaveda svoje moči pri odločanju in sprejemanju odločitev. Vedeti mora, da je odgovoren za posledice v primeru prekinitve sodelovanja (Karačič v Vončina 2015: 90). Avtor še zapiše, da je delo z brezdomci zaradi njihovega načina življenja, precej drugačno. Pri samem delu je izredno pomembno poslušanje in urejanje njihovih trenutnih razmer. Brezdomnim pa moramo nuditi tudi podporo in pomoč, saj je ta ključna pri procesu reintegracije. Ne smemo pozabiti tudi na informiranje o njihovih pravicah in dolžnostih (Vončina, 2015: 90).

2 PROBLEM

Brezdomstvo je več dimenzionalni problem. Obsega veliko ravni, med drugim tudi socialno raven. Brezdomci so izredno socialno izključeni iz družbe, saj še vedno veliko ljudi misli, da so si sami krivi za stanje v katerem živijo, da so potepuhi, kriminalci in da ogrožajo družbo. veliko ljudi misli, da je to tako preprosta situacija, le malokateri ve, da se pod temo brezdomstva skriva začaran krog poln preprek, iz katerega je težko izstopiti. To ne pomeni samo pomanjkanje doma, ampak tudi posledično težje urejanje statusa, stalnega prebivališča, zdravstvenega zavarovanja, transakcijskega računa, ne zmožnosti iskanja zaposlitve, revščina, nemalokrat tudi izguba dostojanstva, razpad socialne mreže, izolacija ter še veliko drugega.

Letos se je v Novi Gorici, po desetih letih načrtovanja, odprlo zavetišče za brezdomce. S tem naj bi pripomogli k njihovi kvaliteti življenja. Nekaj nas je potezo zelo toplo pozdravilo, večina pa je to ostro grajala, češ, da bi lahko prostore namenili kateri drugi skupini. Ob vseh polemikah, ki so potekala v tem času, sem se začela zavedati kako hudo stigmatizirani so brezdomci. To me je tudi motiviralo, da raziščem njihov pogled in občutke ob tem. Da njih povprašam o možnostih socialnega vključevanja kot odgovor na stigmatizacijo.

Pri reševanju problematike brezdomstva ni dovolj, da se ponudi le streho nad glavo, predvsem je pomembna reintegracija v družbo. Z raziskavo želim ugotoviti kako novogoriški brezdomci sami vidijo lokalno sceno, kakšne so socialne posledice brezdomstva, kako občutijo stigmatizacijo pa tudi kje sami vidijo možnost, da bi se uspešneje vključili v družbo. Predvsem me bo tudi zanimalo kakšno pomoč in kaj si želijo od strokovnih delavcev ozirom strokovnih služb. Seveda bom, po obdelavi te podatke uporabila za to, kar sem na začetku obljubila. Za to, da jim pomagam in jih uspešno podprem pri vključitvi v družbo, da lahko odvržejo nalepke in zaživijo boljše življenje.

Poskušala bom odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšen je položaj brezdomstva v skupnosti?
- Kakšne so socialne posledice brezdomstva?
- Kako brezdomci ocenjujejo svojo stigmatiziranost?

- Kje vidijo možnosti zmanjšanja stigme in na kakšen način?
- Kako brezdomci ocenjujejo svojo socialno vključenost?
- Kje vidijo možnost, da bi se še bolj vključili v družbo in na kakšen način?
- Kako ocenjujejo delo strokovnih služb?
- Kakšne želje imajo od strokovnih služb v prihodnosti?

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Moja raziskava je kvalitativna, saj je sestavljena iz osnovnega izkustvenega gradiva, ki je zbrano v raziskovalnem procesu, besednih opisov ali pripovedi. Gradivo je tudi obdelano in analizirano s kodiranjem. Kvalitativen način raziskave sem izbrala, saj je ta najprimernejši pri podajanju jasnega pogleda na problem, ki je natančno opisan z mnenji brezdomcev. Raziskava je tudi empirična, to pomeni, da temelji na novem neposrednem izkustvenem gradivu. Prav tako sem tudi pridobila opise zaznavanja stigmatizacije in opise njihovih pogledov na možnost socialnega vključevanja. Pri kvalitativni raziskavi sem se zgledovala po navodilih, ki jih daje Mesec (Mesec, 1998).

Teme, na katere sem se osredotočila v raziskavi:

- Lokalna scena brezdomstva,
- Socialne posledice brezdomstva,
- Ocena stigmatizacije,
- Možnosti vključevanja v družbo,
- Ocena strokovnih služb.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI

Pri raziskovanju sem kot merski instrument uporabila individualni vprašalnik za poizvedbe o življenju in hitro oceno potreb. Tega sem sicer preuredila tako, da bo ustrezal mojim potrebam pri raziskovanju, pri tem sem si pomagala z vprašalnikom za hitro oceno ugotavljanja potreb iz diplomske naloge Brezdomstvo: streha ali zvezde nad glavo (Ravnik 2009). Vprašanja so tako prilagojena, da so intervjuvancem dopuščala kreativnost in svobodo pri odgovorih. Čisto na začetku sem pa postavila dve vprašanju zaprtega tipa in sicer o starosti in spolu. Z vnaprej pripravljenimi vprašanji sem lahko držala rdečo nit pri intervjuju, ko je bilo potrebno sem postavila tudi podvprašanja. Tako sem dobila opise, mnenja, ocene, želje in potrebe brezdomcev iz Nove Gorice.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija, ki sem jo izbrala, so brezdomci (34- 54 let), ki so tudi uporabniki dnevnega centra za uporabnike prepovedanih drog Šent Nova Gorica. Nekateri od njih so tudi uporabniki zavetišča za brezdomce Šent, nekateri ne, eden od njih je bil ravno nastanjen v nastanitvenem centru. Vzorec je neslučajnostni in priložnostni, saj sem intervjuvala tiste brezdomce s katerimi smo si bližje. Opravila sem pet intervjujev. Štiri intervjuje z osebami moškega spola, enega pa z osebo ženskega spola. Dobro se mi zdi, da sem imela možnost opraviti intervju z žensko, saj je žensk brezdomk manj oziroma so bolj skrite. To je tudi prispevalo k bolj zanimivim rezultatom. Ker sem si želela dobiti raznolike podatke, sem se odločila intervjuvati dve osebi, ki prenočujeta v zavetišču za brezdomce, dve osebi, ki živita po skvotih, šotorih in eno osebo, ki je nastanjena v nastanitvenem centru. Vzorec je zaradi tega bolj reprezentativen, ampak žal premajhen, da bi ga lahko posplošili na celotno populacijo.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Intervjuje sem opravila sama, neposredno z intervjuvano osebo, na različnih lokacijah (Šent, park). Intervjuji so potekali v varnem prostoru, kjer je oseba lahko sproščeno govorila o tematiki in je trajal od 30 do 50 minut. Glede izvajanja sem se prilagodila intervjuvancu. Uporabila sem diktafon, seveda ob privolitvi osebe, s katero sem opravila pogovor. Takoj sem tudi povedala osnovne informacije o intervjuju in v kakšen namen ga bom uporabila. Poudarila sem tudi, da je anonimen.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Podatki so obdelani kvalitativno s kodiranjem. Ko sem intervjuje izvedla sem jih po zvočnem zapisu prepisala. Izpustila sem razna mašila ali medmete, nepotrebne informacije, zapisala sem jih v pogovornem jeziku. Ker se zavedam, da imamo v Novi Gorici tudi kakšne narečne besede ali celo italijanske, ki niso vsem razumljive, sem jih ustrezno prevedla. Ko so bili odgovori zapisani, sem jih razčlenila na enote kodiranja in označila s številko. Nadaljevala sem z odprtim kodiranjem tako, da sem enotam pripisovala pojme. Sorodne pojme sem združila v kategorije. Iz tega je nastala tabela, v kateri so v prvem stolpcu enote, drugem stolpcu kode, tretjem pa kategorije. Enote so že urejene po kategorijah. Držala

sem se zastavljenih tem raziskave oziroma nadkategoriji. Nadaljevala sem z osnim kodiranjem, tako, da sem nadkategorije, kategorije in enote uredila, da so pod vsako temo najprej nanizane kategorije potem pa še enote kodiranja. Za konec sledi odnosno kodiranje, tu sem kategorije med seboj primerjala in vzpostavila odnose med njimi.

4 REZULTATI

V vsakem družbenem sistemu obstajajo določene skupine, katerim je omejen dostop do pomembnih družbenih virov. Sistem oceni rešitve, ki si jih socialno izključeni poiščejo, kot napačne, saj ne ustreza normativom družbe. Pod vsem tem pa se skrivajo teme, ki so izredno globoke in človeške. Tu govorimo o osamljenosti, bivanjski izpraznjenosti, odvisnosti, nenavezanosti in ontološki negotovosti (Dekleva, Razpotnik, 2007: 6).

V naslednjem poglavju sem združila rezultate, pridobljene z kodiranjem, v pet tem. To je nekakšen oris življenja brezdomcev in težav, s katerimi se srečujejo. Seveda pa je podatkov premalo, da bi bili reprezentativni za celotno populacijo.

4.1 Lokalna scena brezdomstva

Brezdomstvo je v skupnosti **vedno bolj poznano**, to so mi zatrdili vsi intervjuvanci. Povedali so, da se med seboj tudi dobro poznajo (*»Poznam, ker sem tudi sam del te skupnosti.«*, *»Seveda, vse poznam.«*). Mnenja o brezdomstvu pa so različna. Brezdomstvo se zaradi različnih težav lahko pripeti vsakemu:

*»Moje mnenje o brezdomstvu je to, da **se lahko vsakemu pripeti**. Nekateri to lahko rešujejo sproti, nekateri pa pač zaredi različnih težav, tako družinskih, kot zdravstvenih, si to rešujejo zelo težje.«*

Brezdomec postaneš lahko v trenutku:

»Se znajdeš v določenem trenutku, v določenem času, v določenem mestu, ki ga ne želiš in si ne predstavljaš kako to je.«

Položaj brezdomca ni lep, ampak je del družbe:

»Ni lepo. Taka je situacija, tako je. Pridejo tudi brezdomci.«

Lahko je pa tudi **zanimiva izkušnja, polna prilagajanja**. Nauči te ceniti vse dobrine, ki so ostali, ki imajo dom, samoumevne:

»Zelo obširno. Je zelo zanimiva izkušnja načeloma. Marsikdo bi jo lahko dobil, da bi potem bolj cenil svoje stanovanje, svoj dom, svoje življenje in svoje ugodnosti. V brezdomstvu se je treba veliko prilagajati, ljudem, ki imajo dom, to ni treba.«

Brezdomstvo je nesrečen splet okoliščin, lahko je pa tudi odločitev za tak način življenja:

»Eni so brezdomci namerno, kot stil življenja. Drugi pa po nesrečnem spletu okoliščin, socialnih in finančnih problemov.«

Brezdomstvo je najbolj razširjeno v **večjih mestih, predvsem v Ljubljani** (*»Je razširjeno po Novi Gorici, Kopru, Ljubljani, Mariboru.«*). Razloga za to sta dva. Prvič zato, ker je v večjih mestih razširjena industrija in zato večja možnost zaposlitve, saj le **tako lahko brezdomec preživi**:

»Najbolje je razširjeno v tistih predelih, ki je bila prej razširjena industrija in tudi večja možnost zaposlitve in je zaradi recesije ali zaradi drugačni težav postalo to bolj razširjeno.«

»Ampak to zaradi tega, ker v takih središčih lahko brezdomec preživi ko brezdomec.«

Drugi razlog pa je ta, da v večja mesta pridejo tudi vsi brezdomci iz okoliških vasi. Z istim razlogom kot prej, da lahko preživi:

»Na vasi brezdomec umre od lakote. Zato moraš iti v kakšno središče.«

»Tudi v Gorici je največ brezdomcev iz okolice. Pač pridejo v večje mesto.«

Brezdomstvo se veča, z vsakim dnem je bolj razširjeno. V skupnosti se je pojavilo že ob nastanku človeka (*»Pojavilo se je že od nasanka človeka, zato, ker so bili nekateri pregnani od doma.«*), brezdomstvo, takšno kakršnega poznamo danes, ki ni več samo način življenja, pa se je pojavilo **po vojni za osamosvojitve**:

»Po vojni, po 1991. Prej so bile skupnosti, to je bil način življenja. Nekateri smo potem zavozili, podcenili kapitalizem in padli v luknjo. Socialne službe niso bile pripravljene na to. Nekateri smo pa ostali brezdomci.«

»Po osamosvojitvi. Zmerom več je bilo brezdomcev.«

Stopnjevalo pa se je, ko je razpadel ta sistem (*»Po razpadu tega sistema. Prej brezdomstva ni bilo, ni bilo poznano. Prej so bile službe.«*).

V Novi Gorici so **brezdomcem na voljo različne dobrodelne organizacije** kot so Šent dnevni center za odvisnike prepovedanih drog (kjer se lahko stuširajo in si skuhamo, tudi kakšne nasvete dobijo), Šent zavetišče za brezdomce (kjer lahko prespijo), Karitas (dobijo pakete pomoči s hrano), Vincencijeva zveza dobrote (ki jim med tednom vsak dan pripelje večerjo v park). Na voljo jim je tudi center za socialno delo (nudi jim nasvete, tam si uredijo tudi socialno denarno pomoč). Tako opiše oblike pomoči eden od intervjuvancev: *»Na razpolago je nekaj oblik pomoči. Brezdomcem se pomaga, da nekako preživimo, da imamo možnost nekje biti čez dan in si urejati zdravstvene storitve in prehrano. Ko pa nekdo potrebuje streho nad glavo je pa te pomoči zelo malo.«*

O sami kvaliteti imajo različna mnenja, ki niso najbolj pozitivna. Od tega, da je odvisna od tvoje zahtevnosti (*»Kvaliteta je, ampak odvisno od tvoje zahtevnosti.«*) pa do tega, si moraš tudi sam malo pomagati (*»Pomagajo kolikor lahko, moraš se pa tudi sam si pomagat. Ti ne prinesejo na pladnju.«*) Pravijo, da je pri kvaliteti zelo pomembno tudi **razumevanje individualnosti posameznikovega problema**, žal pa tega ne začitijo (*»...ampak razumevanje brezdomstva pa ni. Vsak ima neke specifične probleme, ki pa žal niso upoštevani in so obravnavani vsi isto, pa čeprav so si zelo različni.«*). Eden od intervjuvancev pa pove svojo zgodbo, povezano z kvaliteto pomoči:

»Kvaliteta... štiri mesce sem bil v parku na vozičku od operacije, nič nisem mogel. Nobeden socialni delavec me ni prišel pogledat ali ponuditi pomoč. Kar so mi pomagali so ostali brezdomci. So me vozili okrog brezdomci in narkomani, se tuširali in jest. Policaji so me preganjali, sredi noči so se vozili okrog parka v katerem sem spal.«

Dostopnost pomoči je dobra. Pomoč je zastonj, je pa cena v tem primeru relativna (*»Cena je načeloma brezplačna, ampak cena je tista, ki jo plačaš včasih z drugimi stvarmi in ne z denarjem.«*). Sicer pa velja tudi pravilo, ki se glasi: *»Na splošno je za brezdomce znano, da se ne sprašuje po ceni in kvaliteti.«*

Potrebne informacije dobijo preko Centra za socialno delo in pa tako, da se pozanimajo pri drugih brezdomcih.

O tem kdo je brezdomec večinoma pravijo, da je to **tisti, ki je ostal brez strehe nad glavo in do nje ne mora priti**. Brezdomec je tudi tisti, ki je na cesti, je brez doma in nima kje spati, je zavedanje te situacije. Tudi tisti, ki so v nastanitvenem domu so brezdomci. Obstajajo pa tudi taki, ki želijo živeti svobodno in zato izberejo brezdomstvo.

»Tisti, ki je ostal brez strehe nad glavo in zaradi nekih razlogov ne mora priti do te strehe nad glavo, ki bi si jo sam hotel ustvariti.«

»To je moje osebno mnenje. Brezdomec je tisti, ki se znajde na cesti in ki nima pomoči kje za prespat. Brezdomstvo je tudi zavedanje tega položaja. So pa eni brezdomci, ki živijo tako po lastni želji, ker so komaj čakali, da gredo od doma in so svobodni. Svet je itak naš, lahko se ti vrata odprejo ali pa zaprejo. Odvisno od človeka.«

»Je oseba, ki je zaradi okoliščin ali napake ostal brez doma. Brezdomec je tudi tisti, ki je nastanjen v samskem domu oz nastanitvenem domu. Je brez naslova, tako kot jaz.«

Značilnost družbe, v kateri se družijo so **težave z odvisnostjo od alkohola in drog** (*»Značilnosti naše skupine so na splošno težave z odvisnostjo.«*), **beračenje** (*»Da našicaš 50 centov, ker 50 centov je boljše kot nič.«*), čeprav si želijo poskrbeti sami zase (*»Želimo si, da bi se sami sebe lahko malo preživljali.«*). Se tudi večkrat sprejo (*»So pa tu tudi **spori**, tako doma, kot tudi v socialnem okolju.«*), ampak kljub temu **si med seboj pomagajo** (*»Si pa pomagamo med seboj, enkrat eden enemu drugič drugi drugemu.«*). Zanje je značilno, da se zelo dobro znajdejo (*»Drugače pa se vsak znajde po svoje, eden bolj, eden manj.«*, *»Da ne čakaš da kaj pade iz neba, ampak pobereš kar se ti ponudi. Poskrbiš da nisi lačen, žejen.«*). Med njimi so tudi izobraženi ljudje (*»So pa med nami tudi ljudje, ki imajo dokaj širok razgled nad življenjem, so tudi končali šole, ampak zaradi stanja v katerem so, si ne morajo kaj več privoščiti.«*).

Nekateri se preživljajo z **denarno socialno podporo**, včasih tudi z kakšnim priložnostnim delom (*»Z občasnim delom in z tem da dobim mesečno denarno socialno pomoč.«*), drugi pa le z beračenjem, saj ne prejemajo denarne pomoči (*»Težko. Ne dobivam denarne socialne pomoči.«*). Prvi prejemajo denarno

socialno pomoč, ker so **prijavljeni na Zavodu za zaposlovanje in so brezposelni** (*»Sem brezposeln in prijavljen na zavodu.«*), ti imajo tudi **urejeno zdravstveno zavarovanje** (*»Ja, imam urejeno zdravstveno zavarovanje.«*). Drugi pa **niso nikjer prijavljeni**, ne dobijo denarne socialne podpore in tudi nimajo zdravstvenega zavarovanja (*»Ne, nimam urejenega zdravstvenega zavarovanja, ker ga nočem.«*). Nekateri imajo tudi **status težko zaposljive osebe** (*»Sem težko zaposljiv, so me dali na socialo in rešeno.«*).

Nekateri imajo vse **informacije o tem, kaj jim pripada**, prav tako tudi poznajo pravice o socialne in zdravstvenem zavarovanju (*»Ja. Če kaj ne vem, vem kje vprašam.«*), drugi pa ne. Navajajo različne razloge:

»Ne vseh nimam, zato ker tudi sam temu ne prispevam dovolj.«

»Ne, tisti, ki bi mi mogel dati informacije je tiho. Pomagajo mi drugi.«

Seveda pa samo informacije in poznavanje pravic ni dovolj. Težava pride, ko **oseba nima stalnega naslova** (*»Nimam pa stalnega naslova. Sem prijavljena na koprski občini, živim v goriški občini. Nič ne morem urediti.«*).

Novogoriški brezdomci dobro poznajo položaj brezdomstva v skupnosti, vedo kje je najbolj razširjeno in kdaj se je pojavilo. Imajo dobro razdelano mnenje o brezdomstvu, poznajo oblike pomoči, ki so jim na voljo. Lahko bi rekla, da s kvaliteto te pomoči niso najbolj zadovoljni, predvsem zaradi nezadostnega posvečanja strokovnih služb, ki se jim zdijo pomembna pomoč. Dobro se mi zdi, da so mi opisali vse, kar jih moti in kaj bi še želeli od strokovnih služb, saj v tem zaznavam interes po spremembi. Zanimivo je bilo dejstvo, da **poznajo več vrst brezdomstva** (brezdomci so tudi tisti, ki so v namestitvenem domu). Kot skupnost delujejo zelo enotno, kljub občasnim sporom, poskrbijo eden za drugega. To jim vsekakor olajša marsikatero situacijo in zaradi tega lažje preživijo. Pomembno se mi zdi, da imajo po večini urejeno zdravstveno zavarovanje pa tudi to, da se zavedajo pomembnosti le tega, saj so mi na to vprašanje odgovorili zelo ponosno. Kot pomemben korak se mi zdi, da bi bili vsi dobro seznanjeni s pravicami in bili dobro informirani, saj bi bilo to dobro za njihovo integriteto.

4.2 Socialne posledice brezdomstva

Nekateri so brezdomci več časa, nekateri manj:

*»Od svojega **17 leta.**«*

*»Od **16 leta.**«*

*»**Dve leti.**«*

*»**Leto in pol.**«*

Ocenjujejo, da se je njihovo **brezdomstvo začelo že prej**:

»Najprej ni bilo tako, prvih 18- 20 let sem delal na črno, sem bil ribič. Sem bil brezdomec, ampak ko je sistem razpadu.... Zdaj je kar je.«

»Mogoče že kdaj prej. Sem bila zunaj pa potem se spet vrnila domov in tako. Zmeraj mi je šlo na živce, da je bilo vse planirano, jutri bo to, pojutrišnjem bo tisto.«

»Pride kar naenkrat. Na lepem se zaveš da si brezdomec.«

Kot razloge za brezdomstvo večina navaja **težave v družini, težave z odvisnostjo in napačno družbo**:

»Začelo se je z mladostniškim razgrajanjem, privedlo je do pretiranega občutka svobode in do zapora, ustanov in podobno. In tako sem na koncu pristal na cesti.«

»Družinski dogodki. Ko sem bil star 5 let sem dobil očima, s katerim se nikakor nisva razumela. Končno sem zbral moč, da sem se uprl, ker me je pretepal. Je bilo tako, da bolje da grem, ker če ne bi ga ubil.«

»Neprava družba, alkohol, droge, način življenja, ki sem mislil da bo večen.«

»Alkohol in smrti v družini. Slabi odnosi z družino. Tudi sam sem kriv, alkohol in droga sta mi pomagala.«

Nekateri so se **na ta način življenja navadili**, saj jim drugega ni preostalo. Eden pove da se je navadil do te mere, da mu je zunaj boljše (*»Ti je normalno, ti je že nenormalno, da imaš vodo, elektriko, tuš,... Če me pošljejo iz zavetišča, zaradi kazni, mi je še boljše, se bolj počutim domače odzuni.«*)

»Ja, navadil sem se. Hitro sem s navadil, 2- 3 leta si že notr.«

»Sem se navadil takoj, ker sem bil primoran. Hitro se navadiš, druge nimaš.«

»Kolikor sem se mogel. Če te življenje prisili, se hitro navadiš. Dokler sem pil mi je bilo vseeno, sedaj mi je pa težko.«

Drugi pravijo, da se **na brezdomstvo ne moreš navaditi**:

»Navadil se nisem nikoli, zato, ker sem med tem časom bil tudi po raznih ustanovah.«

»Navadiš se načeloma nikoli ne, ker si vsak želi neki več. Sama se nisem navadila, drugi pa mislim, da tudi ne.«

Dohodek brezdomcev v Novi Gorici je **denarna socialna pomoč**, večina pa ima **dokončano osnovno šolo**, le ena ima tudi srednjo poklicno šolo (»Srednja šola. Frizerka sem.«) Nobeden od njih ni zaposlen, čeprav si nekateri želijo biti. Kot **težave pri iskanju službe** pa navajajo:

»Težave so **leta in neizkušenost**. Na vsaki prošnji moram povedati koliko delovne dobe imam, kje sem prej delal in to tudi dokazat, pa čeprav sem mogoče to delo že opravljal na črno.«

»**Pisanje življenjepisov**. Kaj naj napišem? Če mu napišem po pravici me ne vzame niti pod točko razno. Po eni strani kaj po naj enem delodajalcu razlagam, kaj imam jaz za sabo.«

»Predvsem pa **zaradi recesije**, ki je uničila poklice, kot so frizer. Nočem več delat v takih poklicih, kjer je vedno več izkoriščanja in še plačo moraš dobesečno izsiliti.«

»**Sem težko zaposljiv**. Prej pa so me spraševali kje sem bil toliko let. To pa pomeni ali si brezdomec ali pa zapornik.«

»**Prevoz**. Delat znam marsikaj, tudi voljo imam. Ampak tu te poznajo vsi, za njih si itak klošar, pijanec. Te izobčijo in nimaš možnosti več.«

Izvedela sem, da dva od njih živita v **zavetišču za brezdomce**, eden v **nastanitvenem domu**, dva pa sta si prenočišče našla v **skvotu**. Tisti, ki

prenočujejo v zavetišču in nastanitvenem domu se sedaj ne srečujejo s kakšnimi problemi pri iskanju prenočišča. So se pa pred tem (*»Zdaj ne več, prej pa normalno, vsak večer. Vedno si se spraševal kdaj te bo kdo vrgel ven, če smo bili v kakšni zapuščeni hiši. Potem so tudi stopnišča začeli zapirati, tam sem tudi velikokrat prespal.«*). Tudi tisti, ki spijo v skvotu pravijo, da se ne srečujejo z nekimi težavami, saj imajo **več alternativ, za prenočevanje** (*»Imam alternative pripravljene v naprej.«*), povejo pa tudi zakaj se ne poslužujejo zavetišča (*»Drugih težav ne vidim, razen to, da preživljam enega psa, kar pomeni, da v zavetišče ne grem.«*).

Povejo, da se sicer **prehranjujejo redno in dovolj**, ampak uživajo zelo **nekvalitetno hrano**, ki ni zdrava in redi (*»Ja dovolj jem. Preveč kruha, premalo kuhanje hrane, kar se mi pozna. Obroki niso redni. Jem veliko suhe hrane iz pekarnе, burek.«*). **Možnost za pripravo toplega obroka** imajo na Šentu v dnevnem centru in zavetišču. **Večerjo pa jim pripeljejo** iz Vincencijeve zveze dobrote. Nad kvaliteto večerje niso najbolj navdušeni. Veliko se prehranjujejo tudi iz **pekarnе** (*»Na Šentu jem kosilo, v zavetišču nekaj pojem. Drugače pa pekarnа.«*).

Kot pomembne ljudi v njihovem življenju navajajo predvsem **družino, otroke, prijatelje**, itd. Na žalost pa ne morajo imeti stikov z vsemi, saj so nekateri tudi že pokojni. V preteklosti so jim bili pomembni:

»Na prvem mestu bi dal starše, ki so živi, potem so moji najbližji prijatelji, so tudi pokojni. Od tistih, ki smo bili res skupaj sem samo jaz še živ, tako da sem ostal sam. Ocenil bi tudi svoje nekatere osebne prijatelje.«

»To je ribič, ki me je pri šestnajstih pobral iz ceste in me naučil lovit ribe. Stike imam z njim in mi je iz preteklosti najbolj pomemben človek.«

»Težko rečem. Z enimi imam stike, z drugimi jih ne morem imeti. Sem pa z določenimi tudi prekinila stike. Ogromno mi pomeni mama, ampak se zelo slabo razumeva.«

»Oče, ki je dementen. Brat, s katerim sva po 30 letih vzpostavila kontakt, je hudo bolan in je v bolnici. S sestrami pa nimam več kontaktov.«

»Dosti jih je bilo, večina so pomrli. Starši, brat.«

Danes pa so jim pomembni stiki ravno tako **starši, otroci, prijatelji**. Zelo se trudijo **ohranjati stike z njimi**, pa čeprav priznajo, da je to včasih zelo težko. Predvsem se mi je zdel zanimiv odgovor o pomembnosti samega sebe. Pomembni so jim tudi **socialni delavci**.

»Danes ostajajo pomembni, tisti, ki so mi pripravljeni priskočit na pomoč, tisti, ki mi pomagajo pri iskanju pravilne poti.«

»Moja mama, ki je bolj tako. Z njo se vidim, ko se vidim. Imam hči, ki mi pomeni vse na svetu, zaradi nje sploh sem, drugače se mi ne bi dalo več boriti.«

»Imam 4, 5 prijateljev, ki se sicer ne vidimo po nekaj mescev, ampak smo zelo dobri prijatelji, že več let.«

*»**Tudi sama sem si zelo pomembna**. Pomembna je moja družina. Upam, da bom z mamo lahko letos popravila odnos. Bo pa trnjeva pot.«*

»Prijatelji iz parka. Pa tudi vodja zavetišča mi zelo pomaga in socialni delavec Matej. Na Šentu mi pomagajo. Smo v dobrih stikih, mi pomagajo.«

Nobeden ni več poročen, ena ima partnerja (*»Imam partnerja, nisem poročena. Sem pa bila nekoč poročena.«*), eden pa je vdovec. Nekateri od njih imajo tudi **otroke, s katerimi imajo (po večini) stike in tudi dobre odnose**:

»Imam dva otroka. Z enim imam stike, z drugim nimam.«

»Imam hči, ki je stara 7 let in se super razumeva.«

»Imam dva sina, stara 10 in 12 let. Sta v Ljubljani. Smo v postopku odvzema. Se pa večkrat vidimo in se dobro razumemo.«

»Dva sina. 30 in 31 let sta stara. Z enim ga imam, z drugim ne (stike).«

Zelo pomembno se mi zdi, da ima vsak od njih **obstoječo socialno mrežo**, pa čeprav ta ni zelo široka. Rekla bi, da jih dober odnos z njihovimi pomembnimi osebami ohranja pri življenju. Bi pa vsak od njih rad **nekaj spremenil** v zvezi z odnosi:

»Spremenil bi na prvem mestu že to, **da me ne bi označevali takoj** za brezdomca ali narkomana.«

»Vedno bi nekaj spremenil.«

»Z vsakim nekaj.«

»Ja. Rad bi **spoznal bolj pozitivne ljudi**, ki bi bili drugače misleči od teh, ki jih poznam sedaj.«

»Seveda da bi marsikaj spremenil.«

Vsi so priznali, da **so že storili kaznivo dejanje** (»Ja, veliko je bilo kaznivih dejanj.«). Nekateri niso bili **žrtve nasilja zaradi brezdomstva**, drugi pa so že bili (»Ja, seveda sem bil žrtev nasilja. Tudi s strani policije.«). Nekateri pa imajo tudi druge vrste nesreče zaradi brezdomstva:

»Overdose, samomori bližnjih, posledice brezdomstva in odvisnosti. Imam dokaj grenke izkušnje.«

»Mogoče samo obsojanje. Samo to, da se nočejo z mano pogovarjati ker sem brezdomka.«

4.3 Ocena stigmatizacije

Prav **vsi občutijo socialno izolacijo oz. socialno izključenost**. Eni jo bolj (»Ja, na vsakem koraku jo občutim.«), drugi spet manj (»Ni nekih velikih stvari, je pa na tisoče malih, ki se dogajajo vsak dan, dan za dnem.«). Vsak pa jo občuti po svoje in v različnih situacijah (»Na vseh koncih. **Pri zdravniku**, v trgovini, povsod.«), izpostavijo situacije v trgovinah (»Ja **trgovke rade pogledajo čudno**.«) pa tudi med sorodniki so pogoste (»Ne od vseh, ampak tudi **moji sorodniki so me izobčili** zaradi tega ker sem brezdomec.«). Opišejo tudi primer kako se zgodi in kako se širi (»Primer, greš v trgovino, gledajo samo tebe, potem, če greš na kakšno družabno srečanje se zna zgoditi, da te nekdo stigmatizira in potem se to **prenaša kot kužna bolezen**. Potem te cela skupnost stigmatizira.«). Zanimivo je predvsem to, da ni vedno vse **odvisno od drugih** ljudi, je tudi nekaj **na njih samih**:

»Je pa pol odvisno kako ti svoje brezdomstvo opredeliš ljudem. Eni te lahko lepo, normalno sprejmejo, drugi pa naredijo celo paniko. Čeprav ne vidim razloga zakaj bi, če ti nič slabega nočem.«

»Če sem jaz prijazen do njih, so tudi oni do mene. In seveda obratno.«

Pri intenziteti zaznavanja stigmatizacije je **odvisno tudi koliko si že navajen** nanjo (*»Sej ni tako slabo, ko se navadiš tako. Ne čutim, neki ful posebnega.«*) pa tudi od ljudi, ki ti stojijo ob strani (*»**Pomembno je kdo ti stoji od strani**, če ni pravih ljudi, potem imaš veliko možnosti, da občutiš stigmatizacijo.«*). Če tega nimaš, se lahko zgodi, da zaradi tega posegaš po prepovedanih substancah (*»Človeka zapelje to, da bi pozabil na stisko in posega po prepovedanih substancah.«*).

Vpliv brezdomstva na stigmatizacijo je pogojen z različnimi dejavniki. Od tega, da si **stigmatiziran že samo zato, ker si brezdomec** (*»Mislim pa, da zelo vpliva tak položaj na stigmatizacijo.«*), vsak dan sedi v parku in si zaradi tega označen s strani družbe:

»Stigmatiziran si vsekakor že tako, ker si brezdomec, ne moreš da nisi. Ko te vidijo ljudje vsak dan sedeti v parku na istem mestu, si mislijo, da si tam, ker tebi paše biti tam, pa mogoče to ni res in si ti želiš biti kje drugje. Nimaš druge možnost skoraj.«

*»Dosti vpliva. **Te vidijo v parku in si brezdomec, potem je konec, imaš žig.**«*

Pa do tega, da je vse odvisno od **psihološke moč posameznika** (*»Odvisno od posameznikove psihološke moči.«*). Je pa tudi velik zunanji delež, npr. **vpliv medijev**, ki prikazujejo brezdomstvo, kot nekaj slabega in ubogega (*»Ni pa rečeno da je brezdomstvo tako grozno nesrečno in ubogo, kot je velikokrat prikazano.«*).

Da preprečijo stigmatizacijo **se izogibajo nekaterim okoliščinam**, kot so na primer kakšni resni družbeni dogodki (*»Resnim družabnim dogodkom, ljudem, ki stigmatizirajo. Človek občuti to.«*), **nekateri lokali** (*»Ja seveda se izogibam. Določenim lokalom, tam me gledajo kot da sem smet, ker sem iz parka. Pet lokalov, tam okoli.«*). V preteklosti so stigmatizacijo velikokrat poskušali **odpraviti**

z agresijo in jezo, ampak so ugotovili, da jim takšna reakcija ne prinese pozitivnih rezultatov.

»Nekaj časa sem se odzival z jezo, ker mi je prinašalo še dodatne težave. Vsak mora pomisliti prej kaj mu bo neko dejanje dodatno prineslo.«

*»Ko sem bil mlajši sem se odzval z agresijo, **sedaj pa preslišim**.«*

*»**Me prizadene**. Bil sem agresiven, **pomislil sem na samomor**, tudi poskušal sem ga narediti.«*

Tudi sedaj se včasih odzovejo burno, z agresijo (*»Odvisno od konteksta v katerem se zgodi, če vidim nek **zaničevalni, poniževalni odnos**, s odzovem burno, po navadi z agresijo.«*), v večini primerov pa poskušajo z **drugačno strategijo**, bolj mirno ali pa kar preslišijo kakšne opazke.

*»**Zadržim svojo jezo**, ki je bila velikokrat povod za kaj hujšega in razmišljam kako bi se odzval na to stigmatizacijo čim bolj človeško.«*

*»Nerodno mi je, malo. Najboljše pa da **se odmakneš** in greš drugam. Je pa tvoja stvar ali boš o tem potem cel dan razmišljal ali pa odmisli.«*

*»Včasih, me za trenutek zaboli. Potem **grem naprej**. To si jemljem kot nevednost ljudi, tistih ki stigmatizirajo.«*

*»Pomagam lahko samo tako, da **nekako spregledam** to, kot, da tega ni, čeprav vsi vemo, da je. Pač ne smemo se odzivati na to, kot bi se odzival na neko žalitev, če se. Odvisno kako močna je ta žalitev, kako močno te stigmatizira.«*

»Nič takega, mogoče včasih sem malo užaljen. Ampak večino krat vržem čez ramo.«

»Ne vem. Me ne moti, če me kdo gleda postrani, naj me.«

Nekateri pa se še vedno **težko spopadajo s stigmatizacijo**, jih zelo prizadene, zato posegajo po raznih tabletah, ki jim pomagajo, da prespijo boleče trenutke (*»Zdaj se pa najem tablet, prespim.«*) ali pa po alkoholu (*»Seveda me prizadene. Ko sem žalosten jočem. In ko nočem biti žalosten, postanem nasilen. Jezi me da ne morem v lokal na pijačo, sem urejen in imam denar. Pa me nočejo postrežt.*

Grozno je , ampak se poberem, sestavim. Žalost poskušam malo odpraviti z alkoholom.«). Tu imamo odgovor zakaj je **problematika brezdomstva tako zelo povezana z problematiko odvisnosti**. Spet drugi pa žalost odpravijo z meditacijo (*»Me prizadene. Ko sem žalosten sem najraje sam. Se zaprem vase, grem kam na samo in meditiram.«*).

Strategij, kako bi se lahko na stigmatizacijo še odzvali in jo poskusili preprečiti, poznajo veliko. Predvsem pa navajajo **javno ozaveščanje ljudi o problematiki brezdomstva s pomočjo raznih organizacij** (*»Razni plakati, srečanja na Šentu, odprta za vse.«*), pa tudi **s pomočjo medijev** (*»Vsekakor pa so tudi krive razne slike, ki prikažejo najslabšo možno obliko brezdomstva, potem itak da si ljudje mislijo tako. Bi morale biti slike lepše, potem, bi naš tudi lepše jemali.«*). Radi bi predvsem sporočili, da **brezdomstvo ni rezervirano za določene posameznike**, lahko se zgodi prav vsakemu (*»Mislim, da bi se dalo odzvati z javnim ozaveščanje ljudi. Da bi se ljudje zavedali, da to ni nekaj kar se njim ne more zgoditi al pa v njihovi družini. je nekaj kar je prisotno med nami, vsak dan. S tem ko zapirajo oči, samo odpirajo pot k še večji stigmatizaciji.«*). Pomembno sporočilo se jim zdi tudi, da **brezdomci niso zločinci**, umazanci, lenuhi, smrduhi, itd. (*»Tako pa me vidijo v parku in me takoj označijo za klošarja, kriminalca, pijanca. Čeprav ne pijem.«*), ampak so dobri ljudje, ki zanjo priskočiti na pomoč (*»Če bi kdo prišel in me vprašal za pomoč, bi takoj pomagal, pa ne za plačilo.«*), so tudi **urejeni, pošteni in dobri ljudje** (*»Itak imajo vsi idejo da brezdomci so umazani, grozni, smrdijo. Seveda tud taki obstajajo, ampak nismo vsi taki. Sem bila v skvotu enkrat, pri prijateljih. Eden je imel zelo razmetano, slabo počiščeno, drugi je imel dobro, tretji pa kot v reviji.«*).

Velik vpliv na **zmanjševanje stigmatizacije vidijo v zaposlitvi** (*»S pridnim in marljivim delom. Da sem bil vedno med najboljšimi, če ne najboljši, da sem se s svojim delo dokazal sebi in drugim.«*), ta bi jim prinesla samozavest in kredibilnost (*»Tako, da bi lahko delal, da bi se lahko redno postavil zase pred ljudmi. Da bi dobil kredibilnost sam do sebe.«*). Nekateri so se znašli po svoje in imajo s tem dobre izkušnje, ki so jim pritrdile, da se **z aktivnostjo v družbi**, stigmatizacija zmanjša (*»Sem. Imela sem **stojnice pred občino**. Razne stojnice, tudi za otroke. Spoznala sem veliko novih ljudi, s katerimi se pozdravimo. Pa tudi na občini sem se spoprijateljila. To mi je stik, da mi bodo pomagali pri ustanovitvi kluba.«*), zato bodo s tem nadaljevali v prihodnosti. Nekateri bi bili zadovoljni tudi z kakšnimi

malimi opravili ali dejavnostmi, ki bi jih postavili v drugačno luč (*»Kakšne druge dejavnosti, da bi me videli v drugi luči. Potem bi lahko kdo prišel in me vprašal če bi mu pri kakšni stvari pomagal, mogoče kot kakšno delo, kositi travo ali kaj takega.«*).

Težavo pa vidijo v tem, da je izredno težko razložiti brezdomstvo, osebi, ki ima dom (*»Je pa težko prikazati brezdomstvo domcu.«*). Čeprav poskušajo sami nekaj doprinesi k temu, da se stigmatizacija zmanjša (*»Sam skušam zmanjšati stigmo tako, da naredim nekaj na sebi. Mislim, da lahko vplivam na to, da ne bi bil stigmatiziran. Seveda delno. Potrebna ni samo moja volja.«*), povejo, da ni vse na njih (*»Ljudje bi morali odpreti srce, glavo in oči. Na njih je to, da se nekaj spremeni.«*) in da mora biti ta **proces vzajemen** (*»Da bi se stigmatizacija zmanjšala zaradi zmanjšanja škode na ljudeh pa je potrebno dat človeku roko in podporo ko jo rabi.«*). Imajo veliko **željo po harmoniji** (*»Bolj bi mogli biti povezani med seboj.«*), ampak realnost pravijo, da je velikokrat drugačna (*»Je pa težko, če se vsak zase briga in razmišlja samo kako bo do čim več denarja prišel.«*).

Želijo si v prvi vrsti, da bi imeli takšne **pravice, kot jih ima vsak človek**, pravice **po dostojanstvu** (*»Konkretno, da bi imel vsak človek pravico, da ne bi bil stigmatiziran.«*), da bi jih tako **vsaj kdo razumel** (*»Da bi vsaj vsak peti ali deseti človek razumel. Bi bilo že nekaj.«*). Želijo dela, lahko tudi družbeno koristnega (*»Da bi bili koristno »uporabljeni« pri kakšnih delih, tak družbeno koristnih.«*), naletijo pa na težavo z blokiranimi računi, zato si želijo, da bi jim račun sprostili ali pa se spomnili kakšne alternative (*»Da mi odblokirajo račun. Edino da bi se spomnili, da ovrednotijo zapor. Grem v zapor za eno leto, da odplačam dolg. Smiselno bi bilo, da mi pustijo delati.«*). Seveda pa je kot pričakovano, največja želja (*»Da bi lahko delal in imel stanovanje. Pa da bi mi dolgove odpisali.«*). Pomagajo si lahko najprej le sami (*»Pomagamo si lahko samo sami. Na tak način, da se razjasnimo na kakšen način je treba človeku pomagat.«*), potem pa jim lahko pomagajo **socialni delavci** (*»Tisti, ki so poklicani za to.«*).

V tem sklopu vprašanj sem dobila obširno sliko o stigmatizaciji brezdomcev. Kje se dogaja, v kakšnih situacijah. Kakšen je odziv brezdomcev na to danes in kakšen je bil v preteklosti. Opaziti je, da so se zatekali k agresiji. Pomembna komponenta se je pokazala pri odpravljanju žalosti v alkoholu in drogah, kot

posledice stigme. Intervjuvanci so potrdili, kako tesno skupaj hodita brezdomstvo in odvisnost, ki je posledica odpravljanja težav.

Navdušena sem nad seznamom možnosti za zmanjševanje stigme. Izvedela sem kakšne strategije predlagajo, kaj si želijo doseči in kdo jim pri tem lahko pomaga.

4.4 Možnosti vključevanja v družbo

Novogoriški brezdomci pravijo, da so v družbo vključeni včasih bolj, včasih manj (*»Ja, seveda sem. **Včasih sem vključen, včasih izključen.**«*). Socialna vključenost brezdomcev je **odvisna od njih samih** (*»Se mi zdi, da se kar socialno vključen. Ubistvu kakor mi paše.«*) in pa seveda od **ljudi, ki so zraven** (*»Odvisno od družbe zraven.«*). Nekateri se v tej vlogi na znajdejo najbolje in slabo ocenjujejo svojo vključenost (*»**Od ena do deset, sem tri.**«*), eden od razlogov za to je zadržanost (*»Bolj slabo. Sem tih po naravi in se težko kar priključim neki družbi, če je ne poznam.«*). Presenetil pa me je tudi odgovor intervjuvanke, da je **socialno bolj vključena, sedaj ko je brezdomka**:

»Sem bolj socialno vključena sedaj, kot pa prej ko sem imela dom. Veš ljudje ki urejajo brezdomstvo ne razumejo scene, jaz jim pa dam tisti glas. Pa me ljudje potem poznajo in me lepo gledajo včasih.«

Socialno vključenost začutijo v podobnih situacijah, skupno jim je to, da so obdani z ljudmi, ki niso brezdomci (*»**Druženje z ljudmi, ki niso v podobni situaciji kot sem sam.** Z ljudmi, s katerimi se lahko normalno pogovorim, tudi o kakšnih drugačnih stvareh in ne samo o težavah.«*). Pomembno pa je v tej situaciji, da je **družba odprta in svobodomiselna** (*»Če bo nekdo presodil, da si slabši od njega, ker si na cesti, sigurno ne bo prispevalo k boljšem socialnem vključevanju.«*), da se z njimi lahko **kvalitetno pogovarjajo** (*»Če pa so ljudje okoli mene, s katerimi imam normalno debato, ki nekam pelje, takrat pa ja.«*) in da niso tarče posmeha in predsodkov, da **se počutijo spoštovane** (*»Ko me družba upošteva, ko upoštevajo moje mnenje in besedo, ko sem slišan. Da ima moje mnenje neko težo.«*). Nekateri se vključene počutijo le takrat, ko gredo na **kakšen izlet z organizacijo** (*»Ko gremo z Šentom na izlet ali pa kaj takega.«*) ali pa **v svoji subkulturi** (*»Najbolj se počutim v naši subkulturi. Da se dobro razumem z ostalimi brezdomci. Aja in da se dobro razumem s hčerko. To mi zadostuje.«*).

Priložnosti za socialno vključitev vidijo na kakšnih dogodkih, žurih, koncertih (*»Na kakšnih dogodkih, žurih, veselicah, koncertih. Te kdo povabi na pijačo in se spoznaš z družbo. lahko te sprejmejo ali pa zavrnejo. Odvisno je tudi od tebe. Če si prijazen so tudi oni do tebe. Lahko je pa tudi obratno, so oni nesramni do tebe, potem se obranem in grem.«*) ali pa tudi **dogodkih, organizirani s strani organizacij** (*»Zadnje časa večinoma na raznih dogodkih, organiziranih s strani Šenta, zavetišča, občine. Pogovarjam se z politiki, govorci, brezdomci, ... vsemi. Takrat se počutim dobro, sprejeto in pomembno.«*). Iz tega lahko sklepamo, kako zelo pomembno vlogo igrajo organizacije, kot so Šent in podobne, pri socialnem vključevanju brezdomcev v družbo. Tu vidim priložnost, da bi lahko bilo takšnih dogodkov več, saj imajo izreden pomen v življenju brezdomca.

Situacije in družbo, v katero se poskušajo vključiti, izbirajo po občutku (*»Po občutku že veš je boš sprejet in kje ne.«*).

Glede vpliva brezdomstva na socialno vključenost so si enotni. Spet je ta dodeljen s strani družbe, s strani ljudi. Odvisno pa je kakšni so ti ljudje, če so odprti ni nobenih težav (*»Mislim, da pozitivno. Tako se vsaj zavedaš samega sebe, kaj si in kaj nisi. Če si v družbi ljudi, ki še znajo razmišljati in te poskušajo razmeti, ne more nič slabega priti ven.«*), takrat je priložnost za harmonijo, za učenje drug od drugega (*»Sem mnenja, da bi se moral človek učiti od drugih ljudi. Tako se mi učimo od njih, lahko bi se učili oni od nas. Harmonija. Zaradi položaja brezdomstvo, pridemo v stik in namesto da se grdo gledamo in stojimo vsak na svoji strani bi se morali združiti.«*). Če pa se znajdeš med družbo, ki je polna predsodkov je težje, saj so v nižjem družbenem položaju (*»Brezdomci smo na dnu te verige in nam je najtežje biti v družbi, saj nismo spoštovani.«*), omenjajo tudi začaran krog, iz katerega je med takšnimi ljudmi, težko izstopiti (*»Veliko vpliva. Ker nekomu, ki ni brezdomec, se boš težje vključil. Še posebej če bo vedel, da si ti brezdomec. Eni se te kar izogibajo, tudi prijatelje sem že izgubil, ker sem brezdomec. Potem se pa družim kar z brezdomci. Krog se zapre.«*).

Da bi spodbudili svojo socialno vključenost so naredili že marsikaj. Vsak ima svojo **strategijo preživetja**, na katero je ponosen. Omenili pa so npr. **spremembo lastnega vedenja**, da so bolj odprti tudi sami, saj se tako **poveča krog ljudi, s katerimi bi lahko stopili v stik** (*»Spremenil sem vedenje. Postal sem bolj odprt,*

do takih ljudi, s katerimi se mislil, da se ne morem družiti. Tukaj je bila tudi moja napaka.«). Nekateri s pogovorom poskušajo predstaviti brezdomstvo in ideje, ki so koristne za vso družbo (»Delovanje iz ozadja. Ljudem razlagam svoje ideje in ti naprej širijo moje ideje, ker če bi pa jaz povedal na glas ne bi bilo nič. Te moje ideje pa niso samo zame, so koristne za vseh. Sejem seme za dobro družbo. Včasih žal kdo to razume kot seme zla. **Borim se za vseh, ne samo zame.**«), drugi pa imajo v sebi »dobro podjetniško žilico« in se v družbo vključujejo tako, da so **aktivni in prirejajo razne delavnice**, odprte za vse (»Ja odpiramo klub. Na raznih dogodkih, ki se jih udeležujem, ljudje izražajo potrebe po raznih delavnicah. Ker so me že videli sprašujejo mene. Imela bom delavnice na Šent Šempeter, izdelke bomo pa prodajali na stojnici. Ni vse v denarju, lahko da pride pravi človek mimo, ki mi ponudi koristno informacijo.«). Spet lahko tu zaznamo **pomembnost organizacije Šent**, saj nekateri izkoristijo razne dogodke ali izlete, ki jih ponujajo, za vključevanje v družbo (»Na Šentu v dnevnem centru in v zavetišču veliko pomagam. Tudi na kakšnih dogodkih, kjer so povabljeni drugi ljudje. Potem vidijo, da sem ok. Rad pa pomagam kjerkoli.«). Večina pravi, da se počuti pri tem uspešne, ampak imajo občutek, da bi lahko bili uspešni še bolj (»Včasih sem malo lena in imam občutek da bi lahko naredila še več.«) **uspešnost pogojujejo s srečo** v življenju (»Uspešen bom takrat, ko se bom počutil srečnega v svojem življenju.«).

Žal pa eden od intervjuvancev ne ocenjuje svojih poskusov vključevanja v družbo kot pozitivnega. »Sem poskušal, ampak več kot to mi ni uspelo. Pet minut slave. Poskusil sem pomagat tistim, ki so pomoči potrebni«. Pove tudi: »Lahko hodim z petimi kravatami, ampak to sem. Imam žig.«

Da bi v prihodnje še povečali možnosti za socialno vključitev bodo nekateri nadaljevali s trenutno strategijo (»S tem klubom, če bo, vidim lepo možnost. Klub bi se razširil za vse.«), nekateri pa razmišljajo o službi, o vadbi socialnih veščin, o udejstvovanju na področjih, ki jih zanimajo, o poskušanju novih stvari, ki bi jim olajšale pot k vključevanju.

»Sigurno bi bilo dobro, da bi dobil kakšno zaposlitev. Mogoče nekaj kar mi je bilo do sedaj tujega, nekaj nova izkušnja, ki bi me pripeljala do kakšnega novega

spoznanja. Na splošno vem, da so stvari, ki vem da bi me pripeljale do boljše socialne vključitve.«

»Tam, kjer so stvari, ki me zanimajo. Na primer slikanje, šport, marsikaj. Žal v določenih okoliščinah tega nisem mogel izvajati. Rad bi hodil na kakšne projekte, umetniške al pa športne, sigurno bi se potem kaj spremenilo.«

»Bolj prijazna bi lahko bila, večkrat bi lahko pomagala ali pa nasmejala.«

»Službo bi moral imeti.«

»Po naravi se bolj zaprt sam vase. Ko kaj spijem se prej vključim, če sem trezen je težje. Ko sem na volji je prej vključim. Če bi bil bolj komunikativen, bi bilo lažje.«

Ker vedo, da iz neba nič ne prileti, pravijo, da je prvi korak k povečanju možnosti za vključitev v družbo na njih samih (**»Prvi korak bi moral narediti sam, ker če sam ne narediš nič, potem ne pričakuj da bo kaj.«**), od drugih pa je le toliko, da jih poslušajo (**»Marsikje, kjer so ljudje pripravljeni poslušati.«**) in cenijo njihovo mnenje in izkušnje (**»Če bi me kdo od strokovnih delavcev, ki dela z brezdomci zares poslušali, s tem bi lahko pomagal. Pomagal bi s svojimi izkušnjami, ne tako, da bi bilo po moje, ampak, da bi povedal in utemeljil svoje mnenje. Znam pa kuhat, risat in imam ogromno izkušenj, tako bi lahko kje prišel prav.«**). Kako pomembna je potrditev, da je človek na pravi poti, da je sprejet, priča naslednji stavek:

»Potrditev bi rabila, da sem dobra. Da so me sprejeli.«.

Eden od intervjuvancev pa pravi, da vidi možnost vključevanja le v kakšnih programih, organizacijah (**»Mogoče v kakšnih programih. Na lastno pest je težko, če nimaš nič.«**). Sicer se mu zdi, da bi sam lahko kaj naredil, da bi pripomogel k vključitvi, ampak mu družba tega ne dopušča (**»Dosti stvari bi lahko naredil. Obstaja pa ta nevidni zid, čeprav lahko kaj narediš, ampak ti ne pustijo. Proti množici, proti močnejšemu nimaš kaj.«**).

Njihove želje so denar (**»Da dobim milijon evrov.«**), služba (**»Pač služba.«**), družina, stanovanje (**»Da bi imel stanovanje, družino, otroke, prijatelje. Da grem spat in se zjutraj zbudim z čisto glavo. Neko normalno življenje za vse, da lahko živi kot človek.«**) pa tudi to, da bi bilo **brezdomstvo sprejeto v družbi** ali pa sploh ne obstajalo in da bi se vsi dobro razumeli med seboj (**»Da to sploh ne bi bila**

pereča tema, da o tem ne bi sploh razpravljali, saj tega problema ne bi bilo. Da bi se med seboj dobro razumeli.«), medsebojno skrb in enakovrednost (»Kako je pomembno da skrbimo eden za drugega in da smo si enakovredni.«). Pri tem si lahko pomagajo sami, družba, država, socialni delavci (»Sam sebi najprej, potem pa lahko tudi socialni delavci.«) in sreča (»Pomaga mi lahko sreča.«).

Njihove želje se mi zdijo zelo razumljive in človeške. Vsi si želimo, dela, službe, stanovanja, družine, prijateljev, enakovrednosti in dobrih medsebojnih odnosov. Tako kot vsi ljudje, si ravno tako brezdomci želijo osnovnih dobrin. Posebej pomembno se mi zdi, da vidijo v socialnih delavcih ljudi, ki bi jim pri tem lahko pomagali. To pomeni, da smo na pravi poti, na skupni poti.

4.5 Ocena strokovnih služb

Vsi brezdomci, ki sem jih intervjuvala, so zaradi svojega položaja že obiskali strokovno pomoč na Centru za Socialno delo in na različnih organizacijah, kot so Šent dnevni center za odvisnike od prepovedanih drog, Karitas. Pomoč so nekateri iskali tudi v zavetišču za brezdomce, Kraljih Ulice, bolnicah, terapevtskih skupnostih, komunah. Vsi od intervjuvancev imajo stike z Centrom za Socialno delo in Šentom dnevnim centrom. Razlika je le v temu, da se jih eni bolj poslužujejo, drugi manj. Dva intervjuvanca sta tudi redna uporabnika zavetišča za brezdomce. Le eden od intervjuvancev pravi, da ni v stiku z nobeno službo, razen občasno s Šentom (*»Z nobenimi za enkrat. Sem pa tja grem na Šent.«*). Zadovoljstvo s pomočjo strokovnih služb je različno, ampak po večini velja bolj negativno mnenje.

*»Ja, ampak **nisem dobil pravilne pomoči.**«.*

*»Zmeraj **obvelja volja drugih**, moja ne.«*

*»Vsi se trudijo, ampak ni tiste povezanosti. **Bi se morali združiti in nuditi celoto.** Tako je pa na nas da smo iznajdljivi, vztrajni in da prehodimo kilometrov, da dobimo neko celoto.«*

*»Pa tudi to, da **vedno moraš čakati**, prideš s problemom, ki ga imaš sedaj. Potem pa moraš čakati tri mesece, pomoč pa bi rabila takoj.«*

»CSD je totalna nula. To so ljudje, ki niso za to službo. Nič ti ne pomagajo. Ostale organizacije so pa boljše, v večini primerov.«

»Sem kar zadovoljen s pomočjo, ki so mi jo nudili. Mislim, da so dobre. Sam bi moral kaj narediti. Vedno so mi pomagali, kolikor so mi lahko.«

Da bi jim strokovne službe v bodoče bolj koristile, pa pravijo, da bi jim morali s **bolj posvetiti njihovim problemom**, ki so unikatni in ne splošni, da bi se strokovni delavci morali **povezati med seboj in jim nuditi celostno pomoč**, predvsem pa bi morali biti bolj človeški in razumevajoči. **Potrebujejo hitre in enostavne rešitve** pri iskanju socialnega stanovanja, ne vidijo pa potrebe po tolikšni birokraciji.

»Jaz potrebujem enostavno rešitev, to je socialno stanovanje. Vse ostalo pa je na meni.«

»Več bi moralo biti razumevanja, logike v glavah, manj papirologije, prednostna lista glede na leta brezdomstva, pomoč v domačem okolju pri iskanju stanovanja.«

»Na centru za socialno delo. Da bi bolj razumeli specifične posameznikovega položaja, da se posvetijo človeku kot individualcu.«

»Da bi bili povezani med sabo, tako bi nam lažje pomagati. Lažje bi bilo nam in njim. Ni organizacije, ki bi nudila vse v paketu.«

»Uslužbenci bi morali biti bolj človeški. Da bi več vedeli, da gredo malo na prakso, da vidijo realnost, ne pa samo knjigo. Tako bi me boljše razumeli.«

Seveda je nekatere potrebe, ki jih navajajo, težko upoštevati. To so npr. hitro iskanje socialnega stanovanja, manj birokracije. Kar pa bi lahko naredili pa je izboljšali odnos, da bi bili bolj razumevajoči in se posvetili osebi in njegovemu problemu, da bi se službe lahko povezale in olajšale iskanje pomoči.

Glede na to, da je vsak človek individuum, je potrebno upoštevati njegove osebne potrebe in želje, uporabi se lahko indeks potreb, individualni načrt ali osebni načrt. Cilj je osebo podpreti, da se bo lahko dvignil in zaživel polno življenje.

»Pravica do stanovanja bi morala biti ena od temeljnih in neodtujljivih pravic ljudi. Osnovni namen je prispevati k uresničevanju te pravice za skupino brezdomnih, ki

so praviloma večkratno in izjemno socialno izključeni in imajo kot taki slabše možnosti za uresničevanje te pravice. Glede na kompleksnost, dolgotrajnost in večplastnost socialne izključenosti sledi, da brezdomni praviloma potrebujejo celovito podporo pri ponovnem (ali sploh prvem v življenju) socialnem vključevanju, ki obsega nastanitveno, zaposlitveno, socialno-odnosno, kulturno in druge razsežnosti. Po naših izkušnjah sama dostopnost stanovanja velikokrat ne razreši »avtomatično« težav na drugih področjih; za napredovanje na različnih področjih in doseganje stabilnosti je praviloma potrebna dolgoročnejša socialna podpora na različnih področjih življenja« (Razpotnik 2010: 89).

O potrebah brezdomcev, ki menijo, da bi morale še biti na voljo, pa navajajo **storitve, ki bi omogočale lažji dostop pri iskanju stanovanja** in pomoč pri tem (*»Storitve, ki so že ponujene pa tudi take storitve, ki bi človeku omogočale lažji dostop pri iskanju stanovanja in večjo pomoč pri tem.«*), predlagajo pa tudi **socialno kmetijo** (*»Načeloma neka večja socialna kmetija, to bi bilo dobro. Imeli bi dom, delo, hrano in socialne stike.«*).

Opaziti je tudi veliko **potrebo po nekem popoldanskem programu**, popoldanskem centru, ki bi jim med drugim nudil **prostor za ustvarjanje** in kvalitetnejše preživljanje prostega časa.

»Nek popoldanski center, ki bi pokril popoldanske ure, ki so včasih problem, če nimaš kje bit.«

»Nek prostor, ki bi bil dostopne ob katerikoli uri. Bolj v primeru dežja in ob hudi zimi, ko se včasih nimamo kam za dat.«

»Kakšen program tudi za čez popoldan, kjer bi lahko bili. Pa tudi nek prostor, da bi lahko bili za vikend. Z možnostjo kosila na primer.«

»Ja prav ta dnevno- nočni center. Pa tudi kakšne delavnice bi lahko naredili, da bi bili bolj aktivni. Ne bi toliko popivali po parku.«

Seveda je **njihova največja želja imeti dom**. Dom v pravem pomenu besede.

»Neko normalno družinsko življenje. Stanovanje, žena, otrok. Pa prijatelji. Se lahko pogovarjaš in imaš lepo. Greš na sprehod in živiš popolnoma običajno življenje.«

»Udobje. Ampak ne tako udobje, kot si ti predstavljaš. Ampak udobje, kot je stranišče pa tako.«

Kljub temu si pa **za začetek želijo vsaj toliko, da bi se postavili na noge.**

*»**Polletno najemnino za stanovanje**, da si lahko najdem zaposlitev in postavim svoje življenje na noge.«*

*»**Brezplačno pravno svetovanje.**«*

*»Soba, kopalnica, hrana in obleka. To je osnovno. Potem je tudi **denarna pomoč**. Vsaj za začetek, da se postavi na noge. V vsaki vasi, mestu je kakšna zapuščena hiša, da bi jo malo preuredili in tako ponudili bolj dostojno življenje, tistim, ki to krvavo potrebujejo. To ni težko narediti!«*

*»**To da bi lahko delal in da mi ne bi pobrali vse plače zaradi dolga državi. To bi bilo dobro.**«*

Mislim, da so njihove želje zelo realne. Mislim tudi, da bi jim lahko pomagali pri najemnini za stanovanje ali pa jim priskrbeli nek mali domek, jim pomagali pri iskanju službe še bolj intenzivno. Predlaga pa tudi, da bi država razmislila o tem, da bi nekako zamrznila dolgove tem ljudem in jim tako omogočila možnost dela in prejemanja dostojne plače, s katero bi si lahko ustvarili življenje. Sama vidim tudi možnost brezplačnega pravnega svetovanja, tako, da bi se združili s študenti pravne fakultete. Na tak način bi lahko študentje opravili prakso ali pa tudi pripravništvo, vsekakor pa bi si pridobili tudi dragocene izkušnje.

5 RAZPRAVA

V družbi, v kateri živimo, je tudi brezdomstvo prisotno. Z brezdomci se vsi srečamo na ulici, prav vsak dan. Veliko ljudi, se ob pogledu na brezdomca obrne stran in se jim skuša izogniti. Razlogi za to so različni; od strahu, zaničevanja pa tudi do zanikanja položaja brezdomstva. Tu pa lahko začnemo že govoriti o socialnem izključevanju. To, da so brezdomci močno socialno izključeni, je dejstvo, naloga naše stroke socialnega dela pa je skrbeti, skupaj z brezdomno osebo, da se reši okovov izključenosti, ki ga tiščijo na dno družbene lestvice, tako, da se postavi na noge in uspešno integrira v družbo. Ravno ta proces s mi zdi izjemno pomemben, zato sem se odločila, da ga bom raziskala. Z intervjuji sem si odprla obzorja, si odgovorila na marsikatero vprašanje, predvsem pa ocenjujem, da sem dobila sliko o tem, kako se brezdomci spopadajo s stigmatizacijo, kje vidijo možnost socialnega vključevanja in kakšno pomoč bi jim lahko strokovni delavci oz. strokovne službe lahko v prihodnje nudile, da bi zaživel bolj dostojanstveno in polno.

V procesu nastajanja te diplomske naloge sem izvedela, da je brezdomstvo večdimenzionalni problem. K temu spada problem stanovanjske izključenosti in socialne izključenosti oz. razpad socialnih mrež. O stanovanjski izključenosti Mandičeva (1999) zapiše, da so brezdomci ljudje, ki ne morajo priti do osebnega, stalnega in primerne stanovanja ali ki takega stanovanja ne morejo vzdrževati, saj so lahko finančno obremenjeni (Duffy v Mandič, 1999: 13). Avtorja Dekleva in Razpotnik (2007) pa jo dopolnita in zapišeta, da položaj brezdomstva ne pomeni samo odsotnost bivališča, ampak praviloma pomeni razpad ali nezmožnost vzdrževanja ustaljenih socialnih mrež, ki nas v življenju stabilizirajo, lokalizirajo, nam dajejo dom (Dekleva, Razpotnik, 2007: 10).

Na podlagi pogovorov z brezdomci lahko pritrdim temu. Čeprav so mi Novogoriški brezdomci na vprašanje, kaj je brezdomstvo, največkrat odgovorili, da je to odsotnost strehe nad glavo. Iz tega vidimo, da je stanovanjski problem tisti, ki brezdomstvo definira, problem razpada socialnih mrež pa tisti, ki brezdomstvo poglobi do te mere, da je tako težko izstopiti iz tega »začaranega kroga brezdomstva«. Temu pritruje eden od odgovorov, ki pravi, da: *»Neko stanovanje bi si že lahko poiskal, če bi imel denar. Za denar pa bi potreboval službo. Kako naj*

dobim službo, če pa me vsi vidijo, da sedim v parku, takoj me označijo, za vse najhujše. Kdo me bo potem zaposlil, kdo?». Sama tu vidim, da gredo problemi po sistemu domine, ko se podre ena, se podrejo vse.

Sicer pa ni vedno tako, saj je odvisno tudi od vrste brezdomstva. Poznamo ga namreč več vrst. Za opredelitev se mi najbolj smiselna zdi Evropska tipologija brezdomstva in stanovanjske izključenosti, ki pozna štiri kategorije brezdomstva. Sem spadajo ljudje, ki živijo brez strehe nad glavo, ljudje, ki so brez stanovanja (to si tisti, ki so nekam začasno nameščeni, v kakšen namestitveni dom ali varno hišo), tisti, ki bivajo v negotovih in neprimernih bivališčih.

Dva od mojih intervjuvancev bivata v neprimernem zavetišču, eden v skvotu, drugi pa v šotoru. Dva se uvrščata v kategorijo »roofless« ali brez strehe, saj spita v nizkopražnem zavetišču, ki je odprto le ponoči. Eden pa je nastanjen v nastanitvenem domu, kar pomeni, da je uvrščen v kategorijo brez stanovanja. Sam pravi, da kljub temu, da ima streho nad glavo je še vedno brezdomec, saj nima svojega stanovanja in tudi stalnega naslova si tako ne more urediti. Brezdomci se zavedajo, da je vrst brezdomstva več. To priča tudi izjava intervjuvanke:

»Prej pa sem imela probleme. Spala sem pri prijatelju, prijateljici, malo tu malo tam. Vsak teden sem selila svoje stvari nekam drugam. Mogla sem se bolj znajti.«

»Sem vzadnič slišala, da pod brezdomce spada tudi mlad par, ki nima sigurnega stanovanja.«

Razlogov za brezdomstvo poznamo več. Iz teorije lahko razberemo nekaj glavnih, kot so revščina, nezaposlenost, razpad družine, bivanje v instituciji, odvisnosti, težave v duševnem zdravju itd.. Iz svoje raziskave pa sem ugotovila, da intervjuvanci kot razloge za brezdomstvo navajajo razpad družine, težave z zasvojenostjo, nepravo družbo, bivanje v instituciji in kot način svobodnega življenja.

Ravno zaradi različnih razlogov, ki so botrovali k brezdomstvu, so posamezne kariere brezdomcev zelo različne po dolžini. Nekateri so brezdomci od najstniških let, tudi mladoletni, nekateri začetka ne morejo definirati, nekateri pa so brezdomci le nekaj let ali pa celo samo leto in pol. Iz raziskave je razvidno, da po trajanju

kariere ne moremo predvidevati v kolikem času se kdo navadi na brezdomstvo, če sploh se. Npr. brezdomca, ki sta se navadila na ta način, saj pravita, da te življenje prisili in nimaš drugega, sta svojo kariero začela eden pri 16. letih (sedaj jih ima 46 let), drugi pa je brezdomec šele leto in pol (sedaj ji ima 43 let). Brezdomec, ki je svojo kariero začel pri 16. letih (sedaj je star 34 let) pa pravi, da se na ta položaj ni nikoli navadil.

Brezdomstvo je dobro poznano v skupnosti, ravno tako se tudi veča. Čeprav o številki težko govorimo, saj v Slovenija nima nobene institucije, ki bi bila zadolžena za evidentiranje brezdomstva, in posledično tudi nobenega enotnega sistema zbiranja podatkov o brezdomstvu (Dekleva, Razpotnik, 2007: 24). Sicer pa to, da se veča, dokazuje dejstvo, da je vedno več dobrodelnih organizacij, ki nudijo svojo pomoč brezdomcem. Naj tu omenim tudi to, da se tega zaveda tudi Novogoriška občina, saj je v sodelovanju z organizacijo Šent in CSD Nova Gorica, letos razširila svoj program pomoči za brezdomce. Svoja vrata je namreč odprlo zavetišče za brezdomce in ProBono ambulanta.

To, da se brezdomstvo veča, so mi potrdili tudi intervjuvanci. Povedali so mi, da so sicer zadovoljni s tem, da so dobili zavetišče in ProBono ambulanto, se pa obenem tudi bojijo, da si bodo nekateri s tem »oprli roke« in se ne bodo več posvečali reševanju te težave. Predlagajo tudi, da bi morali preprečevati brezdomstvo, ne pa ga potem za silo reševati. Strinjam se z njimi.

»Veča se, dokler je sistem takšen, se brezdomstvo lahko samo veča. Lahko ti narediš milijardo centrov za brezdomce, ampak kaj ti pomaga, če ne rešuješ stvari v kali. Na tak način, če je zdej milijon brezdomcev, jih bo potem milijon in pol.«

Na splošno tudi niso zadovoljni z kvaliteto pomoči strokovnih služb, največ kritik pa je bilo slišati čez Center za Socialno delo. Da bi jim strokovne službe v bodoče bolj koristile, pa pravijo, da bi jim morali s bolj posvetiti njihovim problemom, ki so unikatni in ne splošni, da bi se strokovni delavci morali povezati med seboj in jim nuditi celostno pomoč, predvsem pa bi morali biti bolj človeški in razumevajoči. Potrebujejo hitre in enostavne rešitve pri iskanju socialnega stanovanja, ne vidijo pa potrebe po tolikšni birokraciji.

Seveda razumem potrebe brezdomcev, po drugi strani pa razumem CSD, saj je njihovo delo težje, v tem pogledu, da so veliko bolj omejeni z zakonom in pravili, kot pa kakšna nevladna dobrodelna organizacija.

Brezdomstvo po navadi srečamo v večjih mestih, saj imajo tam brezdomci možnost preživeti. Pravijo, da brezdomec na vasi umre od lakote. Tako naštevajo večja slovenska mesta, v katerih je brezdomstvo najbolj razširjeno. Na prvem mestu seveda »kraljuje« Ljubljana.

Novogoriški brezdomci se preživljajo tako, da dobijo denarno socialno pomoč, nekateri pa tudi »žicajo«. Jedo dovolj, a nekvalitetno hrano, predvsem suho hrano iz pekarnice. Topel obrok si lahko pripravijo na Šent dnevnem centru, večerjo pa jim pripeljejo iz Vincencijeve zveze dobrote, kar v park. Naj omenim, da je socialna podpora brezdomcem tista, ki jim ureja status in zdravstveno zavarovanje. Pa seveda pomeni tudi glavni vir preživetja.

Večina jih je zdravstveno zavarovana, nekateri pa imajo tudi potrebne informacije in poznajo svoje pravice. Pravijo, da v primeru, če ne vedo kaj, vedo kje bodo informacije dobili. Da so zdravstveno zavarovani se mi zdi pomembno, saj nesreča ne počiva. V primeru, da moraš nujno k zdravniku ali celo v bolnišnico, ti brez zdravstvenega zavarovanja (osnovno, dodatno) izstavijo visok račun. Ker ga ne zmorejo plačati, posledično pride do kazenskega postopka, problemov s policijo in pa do obremenitve računa. Večina brezdomcev ima obremenjen račun zaradi dolgov državi. To je razlog, da se jim tudi ne splača delati, saj bi jim pobrali ves zaslužek, pustili bi jim le minimalni znesek. Povejo, da če bi jim »zamrznili« dolg, bi radi delali, saj bi si tako lahko poiskali tudi stanovanje. Podajo tudi možno rešitev za sprostitev računa.

»To da bi lahko delal in da mi ne bi pobrali vse plače zaradi dolga državi. To bi bilo dobro.«

»Da bi mi zbrisali dolg, saj ve da denarja nimam. Da me razbremeni dolg, da lahko začnem delati. Da mi odblokirajo račun. Edino da bi se spomnili, da ovrednotijo zapor. Grem v zapor za eno leto, da odplačam dolg. Smiselno bi bilo, da mi pustijo delati.«

Težava pa nastane, ko brezdomec nima stalnega naslova (tu moramo paziti, da stalnega naslova ne mešamo z uradnim naslovom, ki ga brezdomen lahko dobi pri raznih službah pomoči). V primeru mojih intervjuvancev, sem se srečala z enim takim primerom. Ker nima stalnega naslova, ne prejema denarne socialne pomoči, ni zdravstveno zavarovan, ne more se prijaviti na zavod za zaposlovanje, niti kandidirati za službo ali neprofitno stanovanje. Ne more si narediti bančnega računa in ne more do osebnega dokumenta. Kot nam je znano, smo brez veljavnega osebnega dokumenta v prekršku. Za tak prekršek nas tudi oglobijo. Ker Slovenija nima urejene zakonodaje, ki bi pokrila brezdomce, so tudi v tem primeru v prekršku. Spanje na javnih površinah je po Zakonu o kršenju javnega reda in miru, prekršek, kaznovan z globo. Glede na pravni položaj brezdomcev in na položaj, v katerega so potisnjeni zaradi drugih razlogov, me ne preseneča, da so mi prav vsi priznali, da so že storili kaznivo dejanje. Povedali pa so mi tudi, da so že bili žrtve nasilja s strani policije.

Brezdomci so izredno socialno izključeni, sami pravijo, da so na dnu verige. Socialna izključenost je produkt stigmatizacije. To, da družba stigmatizira drugačnost od nekega normativa zapiše že Goffman v Stigmi. Stigma pomeni tudi zaznamovanost, nezaželenost. Večkrat slišimo, da ima stigmatizirani nalepko. V procesu stigme se namreč tudi zgodi, da tisti, ki stigmatizira meni, da brezdomec nima takega položaja kot ga ima on sam. Bolj kot je brezdomec stigmatiziran, bolj je socialno izključen. Socialna izključitev je proces, v katerem je posameznik ali skupina izključena iz družbe, družbenega okolja. Novogoriški brezdomci so potrdili, da stigmo občutijo na vsakem koraku vsaj malo, v določenih situacijah zelo veliko. Pravijo, da so za stigmatizacijo tako krivi sami, kot je kriva tudi družba.

Eden od možnih načinov odzivanja na stigmatizacijo sta tudi agresija in jeza. Trije so mi povedali, da so imeli z agresivnimi odzivi veliko problemov v preteklosti, sedaj se poskušajo raje odmakniti. Bolečino si nekateri še vedo lajšajo z alkoholom ali drogo. Zasvojenost precej pogosto spremlja brezdomstvo, saj je to lahko tudi razlog zanj. Predvsem pa si z alkoholom ali drogo brezdomec pomaga, da pozabi na vso bolečino, da pozabi na izgubo dostojanstva. Treba pa je tu omeniti tudi alkoholizem. Ta je med brezdomci vedno bolj razširjen, saj je poceni, lahko dostopen in družbeno sprejemljiv. Sem pa med brezdomci (ta podatek žal ni zajet v raziskavi) velikokrat slišala, da je alkohol hujši od droge.

V raziskavi sem si želela dobiti odgovor predvsem na to, kako bi po njihovem mnenju lahko še zmanjšali stigmatizacijo in kaj bi se v tem primeru moralo zgoditi. Iz teorije je lahko razbrati, da socialna izključenost vpliva na osebo do take mere, da postane ta pasivna, brez ambicij in upanja. Priznati pa moram, da sem nad odgovori zelo navdušena, saj so mi ponudili neke konkretne rešitve. Predlagajo, da bi se na stigmatizacijo odzvali z javnim ozaveščanjem ljudi, z glavnimi sporočili, da so tudi oni dobri ljudje in da se brezdomstvo lahko zgodi vsakemu. Možnost vidijo tudi v medijih, ki bi začeli brezdomstvo prikazovati v drugačni, bolj realni sliki. Želijo pa si službe, spoštovanja in razumevanja.

Če pojav brezdomstva razumemo kot celoto, kot socialno izključenost (in ne samo stanovanjsko problematiko), morajo biti tudi rešitve bolj celovite. Ni dovolj le nameščanje brezdomcev, ampak moramo kot socialno politično rešitev razumeti tudi skrb za njihove socialne okoliščine in blagostanje. Sem pa spada skrb za uspešno reintegracijo, socialno participacijo, osebno varnost in nadzor. Potrebno je tudi dodajanje moči (Edgar v Dekleva, Razpotnik 2007: 16).

Socialno vključevanje pomeni da osebi nudiš podporo pri iskanju dela, vključitvi v kulturne skupine, pri nastajanju nove socialne mreže in pri sodelovanju v civilni družbi. Z namenom progresivnega izboljšanja pravic, saj bo tako brezdomec imel nove možnosti pri dostopanju do družbenega in ekonomskega sveta pa tudi možnost ponovne pridobitve statusa.

Rada bi poudarila pomembno vlogo Šenta, ki ga pri temah socialne vključenosti vsi intervjuvanci zelo omenjajo. Pri vključitvi v družbo vidijo Šent, kot izjemnega pomena, saj večkrat organizira kakšne odprte dogodke ali pa izlete, kjer se že počutijo dobro in so mnjenja, da lahko pozitivno vplivajo na njihov položaj v družbi. Veliko pa jih omenja, da bi bili zelo zadovoljni, če bi imeli na voljo tudi nek program v popoldanskem času ali pa tudi kaj čez vikend, saj pravijo, da so vikendi izredno problematični.

V raziskavi sem dobila potrditev, da si brezdomci želijo biti bolj vključeni v družbo. Vsak se za to tudi po svoje potrudi, s svojo lastno strategijo. Vsi so mi povedali kaj bi še potrebovali, da bi bili bolj vključeni v družbo. Odgovore imam, sedaj je na nas, na vseh službah pomoči, da odgovore uporabimo in skupaj z brezdomci stopimo korak bližje k njihovemu boljšemu življenju in tudi k naši pravičnejši in

prijaznejši družbi. Pomembno je, da smo njihov glas, ko ga rabijo, da smo z njimi in zastopamo njihove želje, jim pomagamo da se postavijo zase in na svoje noge, ščitimo njihovo dostojanstvo in skrbimo, da se jim povrnejo pravice, vključno s temeljnimi.

6 SKLEPI

- Brezdomstvo je dobro poznano v skupnosti, se veča in je najbolj razširjeno v večjih mestih.
- Brezdomcem je na voljo več oblik pomoči, npr. CSD, Šent dnevni center in zavetišče za brezdomce, Karitas, Vincencijeva zveza, terapijska skupina, ki so jim sicer zelo dostopne, ampak bi morale biti kvalitetnejše pri izvajanju pomoči in pri delovnem odnosu z uporabnikom.
- Brezdomstvo ni le pravno neurejeno, ampak tudi kriminalizirano.
- Stalni naslov je problem pri brezdomcih, saj si brez njega ne morajo urediti osebnega dokumenta, bančnega računa, socialne podpore, zdravstvenega zavarovanja, itd.
- Značilnosti novogoriške skupine brezdomcev so medsebojna pomoč, spori, beračenje, težave z drogo in alkoholom.
- Z kariero brezdomca so začeli zaradi težav v družini, napačne družbe in odvisnosti (droge in alkohol).
- Dolžina kariere brezdomstva ne vpliva na proces navajanja na ta način življenja. Ne moremo reči, da oseba, ki je brezdomna že več časa (več kot 30 let), se je na ta način življenja že navadila, ravno tako, kot ne moramo reči, da se oseba po letu brezdomstva še ne navadi na življenje na ulici.
- Brezdomci si želijo dela, službe, stanovanja. Največje težave pri iskanju zaposlitve pa so leta, neizkušenost, pisanje življenjepisov, prevoz, status težko zaposljive osebe.
- Veliko jih ima otroke in z njimi imajo po večini dobre stike in odnose. Trudijo se ohraniti stike tudi z družino in prijatelji.
- Preživljajo se z denarno socialno podporo in beračenjem.
- Prehranjujejo se redno in količinsko ustrezno, ampak nekvalitetno.
- Topel obrok si lahko skuhajo na Šentu, večerjo jim pripelje Vincencijeva zveza dobrote v park. Velikokrat jedo v pekarnah.
- Spijo v zavetišču za brezdomce, skvotih, šotorih. Tudi v nastanitvenem domu.
- Vsi občutijo socialno izolacijo. Poniževalni odnos začutijo še posebej v trgovini ob pogledih prodajalk, ali če sedijo v parku ob pogledih mimoidočih.
- Stigmatizacija se prenaša kot »kužna bolezen«.

- Velikokrat se izogibajo javnim dogodkom.
- Za preprečevanje stigmatizacije so pomembni tako sami kot ostali člani družbe. Prav tako imajo pomemben vpliv organizacije in mediji pri javnem ozaveščanju in predstavljanju brezdomstva.
- Problem brezdomstva je tesno povezan s problemom odvisnosti.
- Možni odzivi na stigmatizacijo so agresija, jeza, zadrževanje jeze, odmik od situacije, ignoriranje opazk.
- Na zmanjševanje stigme vpliva služba in aktivnost v družbi.
- Želijo si vključiti v družbo in nekateri že imajo izdelane strategije vključevanja.
- Socialno vključeni se počutijo ko se v svobodomiselni družbi, ko imajo dobre pogovore in ko se počutijo spoštovane. Vključeni se počutijo tudi na dogodkih ali izletih, ki jih organizira Šent.
- Problem, da nimajo stanovanja, vidijo v tem, da ne morejo delati, zaradi blokirane računa.
- Želijo si bolj osebnega pristopa in individualnega reševanja njihovih težav s strokovnjaki, manj birokracije, celostno pomoč, čim krajše čakalne vrste.
- Želijo si hitre in enostavne rešitve pri iskanju socialnega stanovanja.
- Potrebo izražajo po dnevnem centru s popoldanskim programom in dnevnim centrom, ki bi svoje storitve nudil čez vikend.
- Želijo si socialne kmetije, kjer bi lahko delali, živeli in vzdrževali medsebojne odnose.
- V pomoč bi jim bilo, če bi imeli na voljo brezplačno pravno pomoč.
- Brezdomstvo se lahko zgodi vsakemu. Dokler brezdomstva ne izkusiš, si ga ne moreš predstavljati.

7 PREDLOGI

- Slovenija bi morala sprejeti v svojo zakonodajo evropsko tipologijo brezdomstva in stanovanjske izključenosti (ETHOS- 2006), ki jo je oblikovala FEANTSA. Tako bi lahko uredili status brezdomstva. Ta ne bi bil več kriminaliziran, pa tudi bolj bi se mu lahko pomagalo na vseh področjih (iskanje primerne stanovanja, iskanje dela, socialne vključitve, itd.).
- Potrebno bi bilo preprečevati brezdomstvo in s tem namenom ukiniti deložacije in blokade računov. Predlagam, da bi v primeru dolgov morali iskati skupno rešitev fizična oseba (ki bi lahko imela zastopnika) in država. Sama rešitev vidim v družbeno koristnem delu, ki bi bilo prilagojeno na zmožnosti osebe in njeno situacijo.
- Predlagam odpis dolgov brezdomcem, da bi lahko poiskali službo in prejeli polno plačo. Odpis bi lahko upravičili z delom, rednim dohodkom in nekaznovanostjo.
- Spet bi morali uveljaviti sistem neprofitnih stanovanj ali najti kakšno alternativo, ki bi človeku omogočala, da pride do stanovanja. Tudi kakšne stare hiše, brez lastnika, bi lahko renovirali (tako bi lahko tudi zaposlili brezdomce) in v njih naredili manjša stanovanja, v katerih bi prebivali brezdomci.
- Izdelati bi morali individualen načrt za integracijo v družbo za vsakega posameznika. Kot se to počne z individualnim načrtom. Seveda tu bi morali paziti, proces ne sme biti ne prehitel (ker oseba se mora postopoma privajati na novo vlogo, saj le tako lahko zares osvoji nove veščine vključevanja) in ne prepočasen (saj s tem lahko tvegamo padec motivacije za reintegracijo pa tudi zato ker je proces nujen in ne sme čakati). Ravno prav, da oseba lahko sprejme svoje odgovornosti in se počasi nauči ravnati z na novo pridobljeno močjo.
- Trenutno je službo težko dobiti, zato predlagam, da bi brezdomcem lahko ponudili vsaj kakšno družbeno koristno delo. Dobro bi bilo razmisliti tudi o socialni kmetiji, ki bi ponujala svoje prostore (lahko tudi dom) brezdomcem, katero bi obdelovali in zanjo skrbeli. Tako bi dobili stanovanje, delo in dostojanstvo.

- Spodbujanje socialnega podjetništva, saj bi lahko tako brezdomci imeli možnost zaposlitve.
- Čim več družabnih dogodkov s strani organizacij, kjer se brezdomci počutijo vključene in so med različnimi ljudmi, kjer lahko pokažejo svoje kvalitete in imajo z nekom normalen pogovor. Tudi več raznih akcij z namenom ozaveščanja javnosti o problematiki.
- Potreba brezdomcev se kaže tudi po popoldanskem programu, ki bi potekal čez teden. Pa tudi v programu čez vikend. Ker sredstev, za popoldanske programe in programe, ki bi se izvajali za vikend, najbrž ni, vidim dobro opcijo pri aktiviranju prostovoljcev, ki bi »dežurali« v že obstoječih programih.
- Brezplačna pravna pomoč za brezdomce bi bila nuja. Sama vidim potencial v tem, da bi se lahko združili s pravno fakulteto in njenimi študenti, ki bi za prakso lahko svetovali brezdomcem. Brezplačno pravno pomoč bi lahko nudili tudi na terenu (kot to počnejo tudi na Danskem).

8 UPORABLJENA LITERATURA

Center za socialno delo Nova Gorica (2016), *Dejavnosti, varstvo odraslih*. Dostopno na <http://www.csdgorica.si/dejavnosti/varstvo-odraslih/> (20.6.2016)

Dekleva B., Razpotnik Š., (2007), Definiranje brezdomstva in merjenje njegovega obsega. *Socialna pedagogika*, l. 11, št. 1.

Dekleva B., Razpotnik Š., (2009), Brezdomstvo in dostopnost zdravstvenega sistema. *Socialna pedagogika*, 13, 2, 111-130.

Dekleva, B., Razpotnik, Š. (2006), *Problematika brezdomstva v Ljubljani: končno poročilo raziskovalne naloge*. Ljubljana: Združenje za socialno pedagogiko.

Dekleva, B., Razpotnik, Š. (2007), *Brezdomstvo v Ljubljani*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Dekleva, B., Razpotnik, Š. (2007b), *Na cesti – brezdomci o sebi in drugi o njih*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani Pedagoška fakulteta.

Dekleva, B., Filipovič Hrast, M., Nagode, M., Razpotnik, Š., Smolej, S. (2010), *Ocena obsega odkritega in skritega brezdomstva v Sloveniji*. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Dostopno na spletni povezavi http://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/Raziskovanje/porocila/Kon%C4%8Dno_poro%C4%8Dilo_%C5%A1tudije_Ocena_obsega_brezdomstva_v_RS.pdf

Dragoš, S., Leskošek, V. (2003), *Družbena neenakost in socialni kapital*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.

Dragoš, S., Mesec, B. (1993), Taksonomija neformalne pomoči. *Socialno delo*, 32, (5- 6): 5- 18.

Društvo prostovoljcev VZD (2007), *Brezdomci*. Dostopno na: <http://www.brezdomec.si/node/18> (20.6.2016).

Edgar, B., Meert, H. (2005), *Fourth review of statistics on homelessness in Europe, The ETHOS definition of homelessness: european reviews of statistics on homelessness*. Brussels: FEANTSA. Dostopno na: http://www.feantsaresearch.org/IMG/pdf/2005_fourth_review_of_statistics.pdf (20.6.2016).

Flaker, V. (1993), *Advocatus diaboli?* *Socialno delo*, 32, 3-4: 5-10.

Flaker, V. (2002), *Živeti s heroinom I. Družbena konstrukcija uživalca v Sloveniji*. Ljubljana: Založba/*cf.

Flaker, V., Lamovec, T. (1993), Zagovorništvo v akciji- proces emancipacije. *Socialno delo*, 32, 3-4: 39-51.

FSD (2011), *Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo*. Dostopno na: www.fsd.uni-lj.si/mma/definicija-socialnega-dela-MP/2011102613090156/ (20.6.2016).

Gofman, E. (2008), *Stigma : zapiski o upravljanju poškodovane identitete*. Maribor: Aristej.

Grebenc, Vera (2003). *Droge in kriminal*. *Socialna pedagogika*, 7, 4: 407-430.

Hudolin, V. (1991), *Alkohološki priručnik*. Zagreb: Medicinska naklada.

Karačić, Š. (2012), *Uloga centra za socialnu skrb u zbrinjavanju beskučnika*. Gradski ured za socialnu zaščito i osebe s invaliditetom.

Kastelic, A., Mikulan, M. (1999), *Mladostnik in droga: priročnik za starše in učitelje*. Ljubljana: Domus.

Kvaternik Jenko, I. (2006), *Politika drog: pogledi uporabnikov in uporabnic*. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo.

Leskošek, V. (2010), Ocene vlade na področju brezdomstva. V: Dekleva, B., Razpotnik, Š. (ur.), *Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Razvoj predloga nacionalne strategije na področju brezdomstva*, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 16.-18. junij. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice. Dostopno na <http://www.kraljiulice.org/library/491/konferenca-o-socialni-izključenosti-revscini-in-brezdomstvu-knjizica.pdf> (20.6.2016)

Major, B., Eccleston, C. (2005), Stigma and Social Exclusion. V: Abrams, D., Hogg, M.A., Marques, J. M. (ur.), *The Social Psychology of Inclusion and Exclusion*. New York: Psychology Press, str. 63-87.

Majzelj Usenik, I., Ramovš, K. (2004), Reševanje problema alkoholizma v svetovalnici za alkoholizem. *Socialno delo*, 43, 2-3: 147- 149.

Malloy, C., Christ, M. A., Hohloch, F. J. (1990), The homeless: social isolates. *Journal of community health nursing*: 7 (1), 25- 36.

Mandič, S. (1999), Stanovanjska tveganje, ranljive skupine in novi pogledi. V Mandič S. (ur.), *Pravica do stanovanja. Brezdomstvo in druga stanovanjska tveganja ranljivih skupin*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo, str. 11-42.

Mandič, S., Filipović Hrast, M. (2008), Homelessness »in transition«: a Slovenian Study. V Doherty, J., Edgar, B. (ur.), *In my Caravan, I feel like Superman. Essays in honour of Henk Meert 1963-2006*. Scotland: University of St Andrews, FEANTSA, str. 127-144. Dostopno na: http://www.feantsaresearch.org/IMG/pdf/henks_book_web_pdf.pdf (20.6.2016).

Maurer, N. (1973), *Ogenj do zadnjega diha*. Maribor: Založba Obzorja Maribor.

Meldgaard, O. (2010), Kofoed šola kot model socialnega vključevanja. V: Dekleva, B., Razpotnik, Š. (ur.), *Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Razvoj predloga nacionalne strategije na področju brezdomstva*, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 16.-18. junij. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice. Dostopno na <http://www.kraljiulice.org/library/491/konferenca-o-socialni-izključenosti-revscini-in-brezdomstvu-knjizica.pdf> (20.6.2016)

Meldgaard, O. (2010), Predstavitev Kofoed šole: pomoč za samopomoč za izključene skupine. V: Dekleva, B., Razpotnik, Š. (ur.), *Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Razvoj predloga nacionalne strategije na področju brezdomstva*, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 16.-18. junij. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice. Dostopno na <http://www.kraljiulice.org/library/491/konferenca-o-socialni-izključenosti-revscini-in-brezdomstvu-knjizica.pdf> (20.6.2016).

Mesec, B. (1998), *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za Socialno delo.

Mesec, B. (2006), Očarani z močjo. *Socialno delo*, 45, 3- 4: 235- 247. Dostopno na: www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-HRSM9S2C/931aeaaa-068d-4ffa.../PDF (20.6.2016).

Olech, P. (2007), Do people who are homeless need the social economy and how should it function? *Employment and Homelessness: A Challenge and an Opportunity*. Magazine of FEANTSA, winter 2007, 5-7.

Ramon, S., Urek, M., Mesec, P. (2008), Uveljavljanje načela enakopravnosti glede etničnosti in spola v duševnem zdravju. *Socialno delo*, 47, 316: 177- 186.

Ravnik, M. (2009), *Brezdomstvo: streha ali zvezde nad glavo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (diplomsko delo). Dostopno na: <http://www.nbn.si/URN:NBN:SI:FSD:DOC-N5085> (20.6.2016).

Razpotnik, Š. (2010), Smernice in predlogi za oblikovanje politik na področju brezdomstva. V: Dekleva, B., Razpotnik, Š. (ur.), *Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Razvoj predloga nacionalne strategije na področju brezdomstva*, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 16.-18. junij. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice. Dostopno na <http://www.kraljiulice.org/library/491/konferenca-o-socialni-izkljucenosti-revscini-in-brezdomstvu-knjizica.pdf> (20.6.2016)

Razpotnik, Š. (2010), Program nastanitvene podpore brezdomnim. V: Dekleva, B., Razpotnik, Š. (ur.), *Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Razvoj predloga nacionalne strategije na področju brezdomstva*, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 16.-18. junij. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice. Dostopno na <http://www.kraljiulice.org/library/491/konferenca-o-socialni-izkljucenosti-revscini-in-brezdomstvu-knjizica.pdf> (20.6.2016)

Razpotnik, Š., Buhančič, M., Delić, E., Rink, T., Kuljanac, B., Vodenik, B. (2010), Strokovni delavci o nepokritih potrebah na področju brezdomstva. V: Dekleva, B., Razpotnik, Š. (ur.), *Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Razvoj predloga nacionalne strategije na področju brezdomstva*, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 16.-18. junij. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice. Dostopno na <http://www.kraljiulice.org/library/491/konferenca-o-socialni-izkljucenosti-revscini-in-brezdomstvu-knjizica.pdf> (20.6.2016)

Reinhold Bjørkøe, M. (2010), Dodajanje moči v socialnopedagoškem delu. V: Dekleva, B., Razpotnik, Š. (ur.), *Konferenca o socialni izključenosti, revščini in brezdomstvu. Razvoj predloga nacionalne strategije na področju brezdomstva*, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 16.-18. junij. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice. Dostopno na <http://www.kraljiulice.org/library/491/konferenca-o-socialni-izkljucenosti-revscini-in-brezdomstvu-knjizica.pdf> (20.6.2016)

Rener, T. (2007), Globalizacija, individualizacija in socialna izključenost mladih. *IB revija*, 2: 40- 49.

Rihter, L., Boškić, R. (2005), Teorija in praksa, Možni ukrepi za dvig zaposljivosti- primer brezdomcev in oseb zasvojenih z nedovoljenimi drogami. *Teorija in praksa*, 42 1/2005. Dostopno na http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20051_Rihter_Boskic.pdf (20.6.2016)

Stanovnik, T. (1997), Revščina in marginalizacija prebivalstva v Sloveniji. *Družboslovne razprave* 13 (24- 25): 23- 39. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr24-25Stanovnik.PDF> (20.6.2016).

Strangar, C., Crandall, C. S. (2000), Threat and Social Construction of Stigma. V: Heatherton, T. F., Kleck, R. E., Hebl, M. R., Hull, J. G. (ur.), *The Social Psychology of Stigma*. New York: The Guilford Press, str. 62-87.

Štrbald, M., Švab, V. (2005), Stigmatizacija in psihiatrija. *Medicinski razgledi*, 44: 147–154. *Medicinski razgledi*. Dostopno na http://medrazgl.si/arhiv/mr05_2_03.pdf (20.6.2016).

Šikić- Mićanović, L. (2010), Homelessness and social exclusion in Croatia. *European journal of homelessness* 4: 45- 64. FEANTSA. Dostopno na: <http://www.feantsaresearch.org/IMG/pdf/article-2-2.pdf> (20.6.2016).

Urek, M. (2013), *Zagovorništvo. Priprave na prakso 3. letnika*. Dostopno na: <http://www.fsd.uni-lj.si/mma/Zagovornistvo%20-%20praksa/2012031911465205/> (20.6.2016).

Varuh človekovih pravic (1948), Splošna deklaracija človekovih pravic. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/> (20.6.2016).

Vončina, M. (2015), *Brezdomstvo v Novi Gorici*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (magistrsko delo). Dostopno na <http://www.nbn.si/URN:NBN:SI:FSD:DOC-MB71> (20.6.2016).

Vončina, M. (2016), Postelj v zavetišču je že premalo. *Primorske novice*. Dostopno na <http://www.primorske.si/Novice/Goriska/Postelj-v-zavetiscu-je-ze-premalo> (18.5.2016)

Zakon o javnem redu in miru (2006), Ur. l. RS, št. 70/2006.

9 PRILOGE

9.1 INTERVJU

Vprašalnik za poizvedbe o življenju, stigmatiziranosti in socialnem vključevanju in hitro oceno potreb brezdomcev v Novi Gorici

Spol:

Starost:

LOKALNA SCENA BREZDOMSTVA

ZAZNAVANJE V SKUPNOSTI	Koliko je brezdomstvo poznano v skupnosti? Ali poznate brezdomce v skupnosti, kjer živite? (Vprašaj po pojasnilu.) Kakšno je vaše mnenje o brezdomstvu?
ZEMLJEPIŠNA UMESTITEV	Kje je po vašem mnenju v Sloveniji brezdomstvo najbolj razširjeno?
STOPNJE BREZDOMSTVA	Kdaj se je pojavilo brezdomstvo v skupnosti? Se brezdomstvo veča/ manjša?
DOSTOPNOST DO OBLIK POMOČI	Katere oblike pomoči so na voljo brezdomcem? Kako jih dobite? Kakšna je njihova dostopnost? Cena? Kvaliteta?
OBLIKE BREZDOMSTVA	Kdo je po vašem mnenju brezdomec?
SUKULTURNE ZNAČILNOSTI	Katere so značilnosti vaše skupine v kateri se družite (glasba, preživljanje prostega časa, načini pridobivanja sredstev za zagotavljanje vsakdanjih potreb)?
SOCIALNO- EKONOMSKI STATUS	Kako se preživljate? Imate kakšen drug status (invalidska upokojitev, študent, brezposelni, ste prijavljeni na zavodu)? Ali imate urejeno zdravstveno zavarovanje? (Vprašaj po pojasnilu.)
ZAVEDANJE PRAVIC	Ali imate informacije kaj vam pripada (storitve, prejemki)? (Vprašaj po pojasnilu.) Ali poznate svoje pravice o socialnem in zdravstvenem varstvu? (Vprašaj po pojasnilu.)

OCENA SOCIALNIH POSLEDIC

KARIERA	Koliko časa ste brezdomec? Kdaj ste začeli z življenjem brezdomca? Ali ste se navadili na ta način življenja? Koliko časa je bilo potrebno, da ste se navadili? Ali so kakšni posebni dogodki v vašem življenju,
---------	--

	ki so vas privedli, v način življenja, ki ga imate? (Vprašaj po pojasnilu.)
DOHODEK	Kakšni so vaši dohodki? Kakšna je dosežena stopnja izobrazbe?
ZAPOSLOITEV	Ali ste zaposleni? Kakšne težave imate s službo, pri iskanju zaposlitve?
VEŠČINE VSAKDANJEGA PREŽIVETJA	Kje živite? Ali se srečujete s kakšnimi problemi pri iskanju prenočišča? (Vprašaj po pojasnilu.) Kje se prehranujete? Ali dovolj jeste? Kaj jeste?
STIKI (PARTNERSTVO, DRUŽINA, PRIJATELJI)	Kdo so bili pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi? Kdo so danes pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi? Ali imate partnerja/ partnerko? Ste poročeni? Ali imate otroke? Koliko? Koliko so stari? Kakšen odnos imate z njimi? Bi radi v zvezi z odnosi, ki jih imate z drugimi ljudmi, kaj spremenili?
NASILJE, NESREČE	Ali ste bili kdaj žrtev nasilje, pretefov zaradi brezdomstva? (Vprašaj po pojasnilu.) Ste se morda srečali s kakšno drugo vrsto nesreče zaradi brezdomstva? (Vprašaj po pojasnilu.)
KAZNIVA DEJANJA	Ali ste že kdaj storili kaznivo dejanje? (Vprašaj po pojasnilu.)

OCENA STIGMATIZIRANOSTI

ZAZNAVANJE	Ali čutite socialno izolacijo, stigmatizacijo zaradi brezdomstva?
SITUACIJE STIGMATIZIRANOSTI, OKOLIŠČINE	V katerih situacijah zaznate stigmatizacijo? (trgovine, zdravniki, uradne službe, sodišča, socialne službe, kulturni dogodki, kulturne ustanove) Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na stigmatizacijo?
PREPREČEVANJE	Kako se odzovete, ko zaznate stigmatizacijo? Kakšne so vaše reakcije? Se zaradi stigmatizacije izogibate kakšni okoliščinam? Ali ste zaradi stigmatizacije kdaj nasilni? (Vprašaj po pojasnilu.) Ali vas stigmatizacija prizadene? Kako si pomagate, ko ste žalostni? Kako mislite, da bi se po vašem mnenju še lahko odzvali na stigmatizacijo?
ZMANJŠEVANJE STIGMATIZACIJE	Ali ste že kdaj poskusili na kakšen način zmanjšati stigmatiziranost? Kako? Kaj bi po vašem mnenju se moralo zgoditi, da bi se stigmatizacija zmanjšala?
ŽELJE	Kakšne želje imate glede zmanjševanja stigmatizacije? Kdo bi vam lahko pomagal pri tem? Kako?

OCENA SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

ZAŽNAVANJE SOCIALNE VKLJUČITVE	Ali se vam (vsaj včasih) zdi, da ste socialno vključeni? Kako ocenjujete svojo vključenost v družbo?
SITUACIJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI	V kakšnih situacijah zaznavate socialno vključenost? Kje se počutite, da ste sprejeti in vključeni v družbo? Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na socialno vključevanje?
SPODBUJANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI	Kaj se že naredili, da bi bili bolj socialno vključeni? (udeležba pri kakšni dogodkih, v kakšnem klubu, pomoč v skupnosti,...) Kakšne so bile vaše strategije? Kako ocenjujete vašo uspešnost pri vključitvi?
POVEČEVANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI	Kaj menite, da bi lahko še naredili, da bi bili bolj socialno vključeni? Kje imate, po vašem mnenju možnost, da bi se vključili? Kaj bi se po vašem mnenju moralo zgoditi, da bi bili lahko bolj vključeni v družbo?
ŽELJE	Kakšne želje imate glede socialne vključitve? Ali vam lahko pri tem kdo pomaga? Kako?

OCENA STROKOVNIH SLUŽB

OCENA SLUŽB/ STORITEV	Ali ste že kdaj zaradi položaja brezdomca obiskali strokovno pomoč? (CSD, nevladne organizacije,...) Kje? Kako ste bili zadovoljni s pomočjo? S katerimi službami ste v stiku? Kaj bi se po vašem mnenju v teh službah lahko spremenilo, da bi vam v bodoče bolj koristile?
ŽELJE, POTERBE	Kakšne službe/ storitve bi morale po vašem mnenju biti na voljo brezdomcem? Katera je po vašem mnenju največja potreba brezdomcev? Ali bi kakšno storitev potrebovali v tem trenutku? Kakšno?

9.2 PREPIS INTERVJUJEV

9.2.1 INTERVJU 1

Datum: 20.6.2016

Spol. Moški

Starost: 34 let

ZNAČILNOSTI CILJNE SKUPINE

- ZAZNAVANJE V SKUPNOSTI

V: Koliko je brezdomstvo poznano v skupnosti?

O: Brezdomstvo v skupnosti je tabu, je poniževano. Šele zdej po novem se skupnost bolj sooča s tem problemom bolj na splošno.

V: Ali poznate brezdomce v skupnosti, kjer živite?

O: Poznam, ker sem tudi sam del te skupnosti.

V: Kakšno je vaše mnenje o brezdomstvu?

O: Moje mnenje o brezdomstvu je to, da se lahko vsakemu pripeti. Nekateri to lahko rešujejo sproti, nekateri pa pač zaradi različnih težav, tako družinskih, kot zdravstvenih, si to rešujejo zelo težje.

- ZEMLJEPIŠNA UMEŠTITEV

V: Kje je po vašem mnenju v Sloveniji brezdomstvo najbolj razširjeno?

O: Najbolje je razširjeno v tistih predelih, ki je bila prej razširjena industrija in tudi večja možnost zaposlitve in je zaradi recesije ali zaradi drugačni težav postalo to bolj razširjeno. Na splošno pa je brezdomstvo prisotno v vsakem mestu pa tudi že v vaseh.

- STOPNJE BREZDOMSTVA

V: Kdaj se je pojavilo brezdomstvo v skupnosti?

O: Pojavilo se je že od nasanka človeka, zato, ker so bili nekateri pregnani od doma, zaradi vojn,... Poznamo socialno brezdomstvo.

V: Se brezdomstvo veča/ manjša?

O: Se veča. Težava je, da je brezdomstvo pogojeno s financami, populacija ima nekaj pri tem, težava pa je nekje drugje.

- DOSTOPNOST DO OBLIK POMOČI

V: Katere oblike pomoči so na voljo brezdomcem?

O: Na razpolago je nekaj oblik pomoči. Brezdomcem se pomaga, da nekako preživimo, da imamo možnost nekje biti čez dan in si urejati zdravstvene storitve in prehrano. Ko pa nekdo potrebuje streho nad glavo je pa te pomoči zelo malo.

V: Kako jih dobite?

O: Dobiš pri različnih organizacijah, ki so tukaj v Sloveniji. To so na primer Šent, ki je nam poznan, razne skupnosti za pomoč odvisnikom in alkoholikom. To je poskrbljeno.

V: Kakšna je njihova dostopnost? Cena? Kvaliteta?

O: Na splošno je za brezdomce znano, da se ne sprašuje po ceni in kvaliteti.

- OBLIKE BREZDOMSTVA

V: Kdo je po vašem mnenju brezdomec?

O: To je tisti, ki nima strehe nad glavo.

- SUKULTURNE ZNAČILNOSTI

V: Katere so značilnosti vaše skupine v kateri se družite (glasba, preživljanje prostega časa, načini pridobivanja sredstev za zagotavljanje vsakdanjih potreb)?

O: Značilnosti naše skupine so na splošno težave z odvisnostjo. To je tudi en od razlogov in tudi pogojev, da nimajo strehe nad glavo. So pa tu tudi spori, tako doma, kot tudi v socialnem okolju. So pa med nami tudi ljudje, ki imajo dokaj širok razgled nad življenjem, so tudi končali šole, ampak zaradi stanja v katerem so, si ne morajo kaj več privoščiti.

- SOCIALNO- EKONOMSKI STATUS

V: Kako se preživljate?

O: Z občasnim delom in z tem da dobim mesečno denarno socialno pomoč.

V: Imate kakšen drug status (invalidska upokojitev, študent, brezposelni, ste prijavljeni na zavodu)?

O: Ne. Samo to, da sem brezposeln in prijavljen na zavodu.

V: Ali imate urejeno zdravstveno zavarovanje?

O: Ja, imam urejeno zdravstveno zavarovanje.

- ZAVEDANJE PRAVIC

V: Ali imate informacije kaj vam pripada (storitve, prejemki)?

O: Ne vseh nimam, zato ker tudi sam temu ne prispevam dovolj. Po eni strani vidim, da je krivda na človeku samem, po drugi strani vidim, da bi lahko nam pomagali, ne samo z deljenjem hrane, ampak tako, da bi nam pomagali pri integraciji v okolje.

V: Ali poznate svoje pravice o socialnem in zdravstvenem varstvu?

O: Ja, poznam svoje pravice.

OCENA SOCIALNIH POSLEDIC

- KARIERA

V: Koliko časa ste brezdomec?

O: Brezdomec sem od svojega 17 leta. Pač od takrat ne živim več doma.

V: Kdaj ste začeli z življenjem brezdomca?

O: Ja, ja, pri sedemnajstih letih.

V: Ali ste se navadili na ta način življenja? Koliko časa je bilo potrebno, da ste se navadili?

O: Navadil se nisem nikoli, zato, ker sem med tem časom bil tudi po raznih ustanovah. Moja večna želja je, da bi imel svoj lasten dom. Ampak do sedaj se to še ni zgodilo.

V: Ali so kakšni posebni dogodki v vašem življenju, ki so vas privedli, v način življenja, ki ga imate?

O: Začelo se je z mladostniškim razgrajanjem, privedlo je do pretiranega občutka svobode in do zapora, ustanov in podobno. In tako sem na koncu pristal na cesti.

- DOHODEK

V: Kakšni so vaši dohodki?

O: Občasno delo in mesečna denarna socialna podpora.

V: Kakšna je dosežena stopnja izobrazbe?

O: Osnovna šola. Nedokončana srednja šola.

- ZAPOSLOITEV

V: Ali ste zaposleni?

O: Trenutno ne.

V: Kakšne težave imate s službo, pri iskanju zaposlitve?

O: Težave so leta in neizkušenost. Na vsaki prošnji moram povedati koliko delovne dobe imam, kje sem prej delal in to tudi dokazat, pa čeprav sem mogoče to delo že opravljal na črno.

- VEŠČINE VSAKDANJEGA PREŽIVETJA

V:Kje živite?

O: Na cesti.

V: Ali se srečujete s kakšnimi problemi pri iskanju prenočišča?

O: Seveda. Največji problem je finančni. Tudi okolje je precej nazadnjaško, naše mesto je majhno in mogoče se samo meni zdi, ampak sem nekako označen. Drugih težav ne vidim, razen to, da preživljam enega psa, kar pomeni, da v zavetišče ne grem.

V: Kje se prehranjujete?

O: Po lokalih, na Šentu imam možnost, da si pripravim kosilo. Če ne pa kjerkoli.

V: Ali dovolj jeste? Kaj jeste?

O: Jem dovolj. Jem pa kar mi paše.

- STIKI (PARTNERSTVO, DRUŽINA, PRIJATELJI)

V: Kdo so bili pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: Na prvem mestu bi dal starše, ki so živi, potem so moji najbližji prijatelji, so tudi pokojni. Od tistih, ki smo bili res skupaj sem samo jaz še živ, tako da sem ostal sam. Ocenil bi tudi svoje nekatere osebne prijatelje.

V: Kdo so danes pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: Danes ostajajo pomembni, tisti, ki so mi pripravljeni priskočit na pomoč, tisti, ki mi pomagajo pri iskanju pravilne poti.

V: Ali imate partnerja/ partnerko? Ste poročeni?

O: Ne.

V: Ali imate otroke? Koliko? Koliko so stari? Kakšen odnos imate z njimi?

O: Ne.

V: Bi radi v zvezi z odnosi, ki jih imate z drugimi ljudmi, kaj spremenili?

O: Spremenil bi na prvem mestu že to, da me ne bi označevali takoj za brezdomca ali narkomana.

- NASILJE, NESREČE

V: Ali ste bili kdaj žrtev nasilje, pretefov zaradi brezdomstva?

O: Ne, nisem bil žrtev kakšnega nasilja..

V: Ste se morda srečali s kakšno drugo vrsto nesreče zaradi brezdomstva?

O: Overdose, samomori bližnjih, posledice brezdomstva in odvisnosti. Imam dokaj grenke izkušnje.

- KAZNIVA DEJANJA

V: Ali ste že kdaj storili kaznivo dejanje?

O: Ja, storil sem že kazniva dejanja.

OCENA STIGMATIZIRANOST I

- ZAZNAVANJE

V: Ali čutite socialno izolacijo, stigmatizacijo zaradi brezdomstva?

O: Občutim jo tako, da človeka zapelje to, da bi pozabil na stisko in posega po prepovedanih substancah. Pomembno je kdo ti stoji od strani, če ni pravih ljudi, potem imaš veliko možnosti, da občutiš stigmatizacijo. Družba pa te na splošno zelo stigmatizira.

- SITUACIJE STIGMATIZIRANOSTI, OKOLIŠČINE

V: V katerih situacijah zaznate stigmatizacijo? (trgovine, zdravniki, uradne službe, sodišča, socialne službe, kulturni dogodki, kulturne ustanove)

O: Primer, greš v trgovino, gledajo samo tebe, potem, če greš na kakšno družabno srečanje se zna zgoditi, da te nekdo stigmatizira in potem se to prenaša kot kužna bolezen. Potem te cela skupnost stigmatizira.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na stigmatizacijo?

O: Kot sem že prej povedal. Kot kužna bolezen.

- PREPREČEVANJE

V: Kako se odzovete, ko zaznate stigmatizacijo? Kakšne so vaše reakcije?

O: Nekaj časa sem se odzival z jezo, ker mi je prinašalo še dodatne težave. Vsak mora pomisliti prej kaj mu bo neko dejanje dodatno prineslo. Zadržim svojo jezo, ki je bila velikokrat povod za kaj hujšega in razmišljam kako bi se odzval na to stigmatizacijo čim bolj človeško.

V: Se zaradi stigmatizacije izogibate kakšni okoliščinam?

O: Ja. Resnim družabnim dogodkom, ljudem, ki stigmatizirajo. Človek občuti to.

V: Ali ste zaradi stigmatizacije kdaj nasilni?

O:Ja.

V: Ali vas stigmatizacija prizadene? Kako si pomagате, ko ste žalostni?

O: Pomagam lahko samo tako, da nekako spregledam to, kot, da tega ni, čeprav vsi vemo, da je. Pač ne smemo se odzivati na to, kot bi se odzival na neko žalitev, če se. Odvisno kako močna je ta žalitev, kako močno te stigmatizira.

V: Kako mislite, da bi se po vašem mnenju še lahko odzvali na stigmatizacijo?

O: Mislim, da bi se dalo odzvati z javnim ozaveščanje ljudi. Da bi se ljudje zavedali, da to ni nekaj kar se njim ne more zgoditi al pa v njihovi družini. Je nekaj kar je prisotno med nami, vsak dan. S tem ko zapirajo oči, samo odpirajo pot k še večji stigmatizaciji.

- ZMANJŠEVANJE STIGMATIZACIJE

V: Ali ste že kdaj poskusili na kakšen način zmanjšati stigmatiziranost? Kako?

O: Samo skušam zmanjšati stigmo tako, da naredim nekaj na sebi. Mislim, da lahko vplivam na to, da ne bi bil stigmatiziran. Seveda delno. Potrebna ni samo moja volja.

V: Kaj bi po vašem mnenju se moralo zgoditi, da bi se stigmatizacija zmanjšala?

O: Stigmatizacija bo prisotna skozi, za neke stvari je hočeš nočeš stigmatizacija potrebna. Da bi se stigmatizacija zmanjšala zaradi zmanjšanja škode na ljudeh pa je potrebno dat človeku roko in podporo ko jo rabi. Tako bi ta človek tudi imel možnost, da vpliva tudi na ostale stigmatizirane ljudi. Nekdo, ki ni doživel stigme težje vpliva, kot nekdo, ki je nekoč že bil stigmatiziran. Bilo bi pa lepo, da se pogledamo v oči in da vidimo kdo smo v resnici.

- ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede zmanjševanja stigmatizacije?

O: Konkretno, da bi imel vsak človek pravico, da ne bi bil stigmatiziran.

V: Kdo bi vam lahko pomagal pri tem? Kako?

O: Pomagamo si lahko samo sami. Na tak način, da se razjasnimo na kakšen način je treba človeku pomagat.

OCENA SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

- ZAZNAVANJE SOCIALNE VKLJUČITVE

V: Ali se vam (vsaj včasih) zdi, da ste socialno vključeni?

O: Ja, sem pa nisem.

V: Kako ocenjujete svojo vključenost v družbo?

O: Od ena do deset, sem tri.

- SITUACIJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: V kakšnih situacijah zaznavate socialno vključenost?

O: Druženje z ljudmi, ki niso v podobni situaciji kot sem sam. Z ljudmi, s katerimi se lahko normalno pogovorim, tudi o kakšnih drugačnih stvareh in ne samo o težavah.

V: Kje se počutite, da ste sprejeti in vključeni v družbo?

O: Vprašanje je predvsem kdo je okoli mene. Če so okoli mene ljudje, ki jih ne zanima za okolico ali po domače se jim jebe, se ne počutim socialno vključenega. Če pa so ljudje okoli mene, s katerimi imam normalno debato, ki nekam pelje, takrat pa ja.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na socialno vključevanje?

O: Odvisno kakšen tip človeka si in kakšne ljudi imaš okrog sebe. Če bo nekdo presodil, da si slabši od njega, ker si na cesti, sigurno ne bo prispevalo k boljšem socialnem vključevanju.

- SPODBUJANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj se že naredili, da bi bili bolj socialno vključeni? (udeležba pri kakšni dogodkih, v kakšnem klubu, pomoč v skupnosti,...) Kakšne so bile vaše strategije?

O: Spremenil sem vedenje. Postal sem bolj odprt, do takih ljudi, s katerimi se mislil, da se ne morem družiti. Tukaj je bila tudi moja napaka. Da bi pa prav z namenom vključevanja hodil na različne dogodke, to pa ne.

V: Kako ocenjujete vašo uspešnost pri vključitvi?

O: Uspešen bom takrat, ko se bom počutil srečnega v svojem življenju.

- POVEČEVANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj menite, da bi lahko še naredili, da bi bili bolj socialno vključeni?

O: Sigurno bi bilo dobro, da bi dobil kakšno zaposlitev. Mogoče nekaj kar mi je bilo do sedaj tujega, nekaj nova izkušnja, ki bi me pripeljala do kakšnega novega spoznanja. Na splošno vem, da so stvari, ki vem da bi me pripeljale do boljše socialne vključitve.

V: Kje imate, po vašem mnenju možnost, da bi se vključili?

O: Tam, kjer so stvari, ki me zanimajo. Na primer slikanje, šport, marsikaj. Žal v določenih okoliščinah tega nisem mogel izvajati. Rad bi hodil na kakšne projekte, umetniške al pa športne, sigurno bi se potem kaj spremenilo.

V: Kaj bi se po vašem mnenju moralo zgoditi, da bi bili lahko bolj vključeni v družbo?

O: Prvi korak bi moral narediti sam, ker če sam ne narediš nič, potem ne pričakuj da bo kaj.

- ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede socialne vključitve?

O: Da dobim milijon evrov. (smeh)

V: Ali vam lahko pri tem kdo pomaga? Kako?

O: Pomaga mi lahko sreča. (smeh)

OCENA STROKOVNIH SLUŽB

- OCENA SLUŽB/ STORITEV

V: Ali ste že kdaj zaradi položaja brezdomca obiskali strokovno pomoč? (CSD, nevladne organizacije,...)

O: Ja, ampak nisem dobil pravilne pomoči.

V: Kje?

O: Center za socialno delo, različne organizacije, podobne Šentu.

V: Kako ste bili zadovoljni s pomočjo?

O: Zmeraj obvelja volja drugih, moja ne. Ampak vem, da sem jaz tisti, ki mora narediti prvi korak. Jaz potrebujem enostavno rešitev, to je socialno stanovanje. Vse ostalo pa je na meni.

V: S katerimi službami ste v stiku?

O: Socialno skrbstvo, terapevt, Šent dnevni center.

V: Kaj bi se po vašem mnenju v teh službah lahko spremenilo, da bi vam v bodoče bolj koristile?

O: Več bi moralo biti razumevanja, logike v glavah, manj papirologije, prednostna lista glede na leta brezdomstva, pomoč v domačem okolju pri iskanju stanovanja.

- ŽELJE, POTERBE

V: Kakšne službe/ storitve bi morale po vašem mnenju biti na voljo brezdomcem?

O: Storitve, ki so že ponujene pa tudi take storitve, ki bi človeku omogočale lažji dostop pri iskanju stanovanja in večjo pomoč pri tem.

V: Katera je po vašem mnenju največja potreba brezdomcev?

O: Streha nad glavo, denar. Ampak že dovolj je streha nad glavo oziroma stanovanje in pa pomoč pri prehrani.

V: Ali bi kakšno storitev potrebovali v tem trenutku? Kakšno?

O: Polletno najemnino za stanovanje, da si lahko najdem zaposlitev in postavim svoje življenje na noge.

9.2.2 INTERVJU 2

Datum: 21.6.2016

Spol: moški

Starost: 46

ZNAČILNOSTI CILJNE SKUPINE

- ZAZNAVANJE V SKUPNOSTI

V: Koliko je brezdomstvo poznano v skupnosti?

O: Brezdomstvo poznam že od šestnajstega leta.

V: Ali poznate brezdomce v skupnosti, kjer živite?

O: Seveda, vse poznam.

V: Kakšno je vaše mnenje o brezdomstvu?

O: Se znajdeš v določenem trenutku, v določenem času, v določenem mestu, ki ga ne želiš in si ne predstavljaš kako to je.

- ZEMLJEPISNA UMESTITEV

V: Kje je po vašem mnenju v Sloveniji brezdomstvo najbolj razširjeno?

O: Je razširjeno po Novi Gorici, kopru, Ljubljani, Mariboru. Ampak to zaradi tega, ker v takih središčih lahko brezdomec preživi ko brezdomec. Na vasi brezdomec umre od lakote. Zato moraš iti v kakšno središče.

- **STOPNJE BREZDOMSTVA**

V: Kdaj se je pojavilo brezdomstvo v skupnosti?

O: Po razpadu tega sistema. Prej brezdomstva ni bilo, ni bilo poznano. Prej so bile službe. Sam sem delal na črno, 18 let. Ko so »zabremzali« delo na črno in blokirali račune pač smo ratali brezdomci. Družina razpade.

V: Se brezdomstvo veča/ manjša?

O: Veča se, dokler je sistem takšen, se brezdomstvo lahko samo veča. Lahko ti narediš milijardo centrov za brezdomce, ampak kaj ti pomaga, če ne rešuješ stvari v kralju. Na tak način, če je zdej milijon brezdomcev, jih bo potem milijon in pol.

- **DOSTOPNOST DO OBLIK POMOČI**

V: Katere oblike pomoči so na voljo brezdomcem?

O: Socialna pomoč (denarna), da se lahko stuširaš, da imaš kje za prespat čez noč.

V: Kako jih dobite?

O: Moraš se pozanimat, informirat. Poiskat druge brezdomce, da ti dajo nasvet in ti pomagajo. Brezdomci brezdomca umije, tako kot roka roko umije.

V: Kakšna je njihova dostopnost? Cena? Kvaliteta?

O: Dostopnost je uredu, kvaliteta tudi, ampak razumevanje brezdomstva pa ni. Vsak ima neke specifične probleme, ki pa žal niso upoštevani in so obravnavani vsi isto, pa čeprav so si zelo različni. Na primer sam imam drugačne probleme od mojega prijatelja brezdomca, najinih problemov ne moraš isto obravnavati, bi se morali bolj posvetiti individualno.

- **OBLIKE BREZDOMSTVA**

V: Kdo je po vašem mnenju brezdomec?

O: Tisti, ki je ostal brez strehe nad glavo in zaradi nekih razlogov ne mora priti do te strehe nad glavo, ki bi si jo sam hotel ustvariti.

- **SUKULTURNE ZNAČILNOSTI**

V: Katere so značilnosti vaše skupine v kateri se družite (glasba, preživljanje prostega časa, načini pridobivanja sredstev za zagotavljanje vsakdanjih potreb)?

O: Da se znajdeš na čim boljši način. Da nažicaš 50 centov, ker 50 centov je boljše kot nič. Da ne čakaš da kaj pade iz neba, ampak pobereš kar se ti ponudi. Poskrbiš da nisi lačen, žejen.

- **SOCIALNO- EKONOMSKI STATUS**

V: Kako se preživljate?

O: Težko. Ne dobivam denarne socialne pomoči.

V: Imate kakšen drug status (invalidska upokojitev, študent, brezposelni, ste prijavljeni na zavodu)?

O: Nimam.

V: Ali imate urejeno zdravstveno zavarovanje?

O: Ne, nimam urejenega zdravstvenega zavarovanja, ker ga nočem.

- **ZAVEDANJE PRAVIC**

V: Ali imate informacije kaj vam pripada (storitve, prejemki)?

O: Ja. Ampak, če se prijavim na socialno mi bodo po smrti pobrali hišo, ki jo imam. Ta je za moje otroke. Tako da ne rabim denarne socialne pomoči al posojila.

V: Ali poznate svoje pravice o socialnem in zdravstvenem varstvu?

O: Nekaj vem. Nimam pa stalnega naslova. Sem prijavljena na koprski občini, živim v goriški občini. Nič ne morem urediti. Na socialni ti nobeden nič ne pove. Težko je, na koncu te že skoraj prisilijo, da kradeš. Jaz nisem tak, mene starši niso tako učili.

OCENA SOCIALNIH POSLEDIC

- **KARIERA**

V: Koliko časa ste brezdomec?

O: Od 16 leta.

V: Kdaj ste začeli z življenjem brezdomca?

O: Najprej ni bilo tako, prvih 18- 20 let sem delal na črno, sem bil ribič. Sem pošteno delal za svoj denar. Sem bil brezdomec, ampak ko je sistem razpadu.... Zdaj je kar je.

V: Ali ste se navadili na ta način življenja? Koliko časa je bilo potrebno, da ste se navadili?

O: Ja, navadil sem se. Hitro sem s navadil, 2- 3 leta si že notr. Ti je normalno, ti je že nenormalno, da imaš vodo, elektriko, tuš,... Če me pošljejo iz zavetišča, zaradi kazni, mi je še boljše, se bolj počutim domače odzuni.

V: Ali so kakšni posebni dogodki v vašem življenju, ki so vas privedli, v način življenja, ki ga imate?

O: Družinski dogodki. Ko sem bil star 5 let sem dobil očima, s katerim se nikakor nisva razumela. Po desetih leti je bilo samo še vprašanje ali jaz ali on. Končno sem zbral moč, da sem se uprl, ker me je pretepal. Je bilo tako, da bolje da grem, ker če ne bi ga ubil.

- DOHODEK

V: Kakšni so vaši dohodki?

O: Nimam nobenih dohodkov.

V: Kakšna je dosežena stopnja izobrazbe?

O: Osnovna šola.

- ZAPOSILITEV

V: Ali ste zaposleni?

O: Ne.

V: Kakšne težave imate s službo, pri iskanju zaposlitve?

O: Imam svoja leta. Zdej v teh časih še mulci ne dobijo službe, ki imajo 20 let in ne vem kakšno izobrazbo. Kako naj jaz s 46 leti, delal sem na črno celo življenje, uradno nimam nobenih izkušenj. Na živce mi gre tudi ta papirologija, pisanje življenjepisov. Kaj naj napišem? Če mu napišem po pravici me ne vzame niti pod točko razno. Po eni stravi kaj po naj enem delodajalcu razlagam, kaj imam jaz za sabo.

- VEŠČINE VSAKDANJEGA PREŽIVETJA

V: Kje živite?

O: Malo v centru za brezdomce, malo v skvotu, mojem centru za brezdomce, kjer imam lahko psa.

V: Ali se srečujete s kakšnimi problemi pri iskanju prenočišča?

O: Jaz ne. Imam alternative pripravljene v naprej.

V: Kje se prehranjujete?

O: Po potrebi, malo tu, malo tam.

V: Ali dovolj jeste? Kaj jeste?

O: Sam za svojo rit dobro poskrbim, da nisem lačen. Ni problem lakota.

- STIKI (PARTNERSTVO, DRUŽINA, PRIJATELJI)

V: Kdo so bili pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: To je ribič, ki me je pri šestnajstih pobral iz ceste in me naučil loviti ribe. Stike imam z njim in mi je iz preteklosti najbolj pomemben človek.

V: Kdo so danes pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: Moja mama, ki je bolj tako. Z njo se vidim, ko se vidim. Imam hči, ki mi pomeni vse na svetu, zaradi nje sploh sem, drugače se mi ne bi dalo več boriti. Imam 4, 5 prijateljev, ki se sicer ne vidimo po nekaj mescev, ampak smo zelo dobri prijatelji, že več let.

V: Ali imate partnerja/ partnerko? Ste poročeni?

O: Poročen sem, ampak nisva več skupaj z bivšo.

V: Ali imate otroke? Koliko? Koliko so stari? Kakšen odnos imate z njimi?

O: Imam hči, ki je stara 7 let in se super razumeva. Tudi z bivšo, se sedaj dobro razumeva, ko se je spucala.

V: Bi radi v zvezi z odnosi, ki jih imate z drugimi ljudmi, kaj spremenili?

O: Vedno bi nekaj spremenil.

- NASILJE, NESREČE

V: Ali ste bili kdaj žrtev nasilja, pretepa zaradi brezdomstva?

O: Ja, seveda sem bil žrtev nasilja.

V: Ste se morda srečali s kakšno drugo vrsto nesreče zaradi brezdomstva?

O: Ne vem.

- KAZNIVA DEJANJA

V: Ali ste že kdaj storili kaznivo dejanje?

O: Velikokrat sem že storil kaznivo dejanje.

OCENA STIGMATIZIRANOSTI

- ZAZNAVANJE

V: Ali čutite socialno izolacijo, stigmatizacijo zaradi brezdomstva?

O: Ja seveda, da čutim stigmatizacijo.

- SITUACIJE STIGMATIZIRANOSTI, OKOLIŠČINE

V: V katerih situacijah zaznate stigmatizacijo? (trgovine, zdravniki, uradne službe, sodišča, socialne službe, kulturni dogodki, kulturne ustanove)

O: Nekako povsod čutiš to. Je pa pol odvisno kako ti svoje brezdomstvo opredeliš ljudem. Eni te lahko lepo, normalno sprejmejo, drugi pa naredijo celo paniko. Čeprav ne vidim razloga zakaj bi, če ti nič slabega nočem. Sej ni tako slabo, ko se navadiš tako. Ne čutim, neki ful posebnega.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na stigmatizacijo?

O: Stigmatiziran si vsekakor že tako, ker si brezdomec, ne moreš da nisi. Ko te vidijo ljudje vsak dan sedeti v parku na istem mestu, si mislijo, da si tam, ker tebi paše biti tam, pa mogoče to ni res in si ti želiš biti kje drugje. Nimaš druge možnost skoraj.

- PREPREČEVANJE

V: Kako se odzovete, ko zaznate stigmatizacijo? Kakšne so vaše reakcije?

O: Odvisno od konteksta v katerem se zgodi, če vidim nek zaničevalni, poniževalni odnos, s odzovom burno, po navadi z agresijo.

V: Se zaradi stigmatizacije izogibate kakšni okoliščinam?

O: Ja seveda se izogibam. Določenim lokalom, tam me gledajo kot da sem smet, ker sem iz parka. Pet lokalov, tam okoli.

V: Ali ste zaradi stigmatizacije kdaj nasilni?

O: Ja.

V: Ali vas stigmatizacija prizadene? Kako si pomagate, ko ste žalostni?

O: Seveda me prizadene. Ko sem žalosten jočem. In ko nočem biti žalosten, postanem nasilen. Jezi me da ne morem v lokal na pijačo, sem urejen in imam denar. Pa me nočejo postrežt. Grozno je, ampak se poberem, sestavim. Žalost poskušam malo odpraviti z alkoholom.

V: Kako mislite, da bi se po vašem mnenju še lahko odzvali na stigmatizacijo?

O: Tako, da bi lahko delal, da bi se lahko redno postavil zase pred ljudmi. Ja sem na ulici, ampak delam za svoj denar. Da bi dobil kredibilnost sam do sebe.

- ZMANJŠEVANJE STIGMATIZACIJE

V: Ali ste že kdaj poskusili na kakšen način zmanjšati stigmatizacijo? Kako?

O: S pridnim in marljivim delom. Da sem bil vedno med najboljšimi, če ne najboljši, da sem se s svojim delo dokazal sebi in drugim.

V: Kaj bi po vašem mnenju se moralo zgoditi, da bi se stigmatizacija zmanjšala?

O: Huda debata, douga debata. Bova se naslednjič o tem pogovarjala.

- ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede zmanjševanja stigmatizacije?

O: Da bi se ljudje zavedali, da tudi če si brezdomec, še ne pomeni, da kradeš, lažeš in delaš zločine. Da bi ljudje videli, da smo brezdomci tudi dobri ljudje, ki znamo pomagat ljudem. Da bi bili koristno »uporabljeni« pri kakšnih delih, tak družbeno koristnih.

V: Kdo bi vam lahko pomagal pri tem? Kako?

O: Najprej država. Da bi mi zbrisali dolg, saj ve da denarja nimam. Da me razbremeni dolgov, da lahko začnem delati. Da mi odblokirajo račun. Edino da bi se spomnili, da ovrednotijo zapor. Grem v zapor za eno leto, da odplačam dolg. Smiselno bi bilo, da mi pustijo delati.

OCENA SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

- ZAZNAVANJE SOCIALNE VKLJUČITVE

V: Ali se vam (vsaj včasih) zdi, da ste socialno vključeni?

O: Se mi zdi, da se kar socialno vključen. Ubistvu kakor mi paše.

V: Kako ocenjujete svojo vključenost v družbo?

O: Dobro. Poskušam se pogovarjati z ljudmi, jim odpreti oči, da bi začeli razmišljati bolj altruistično, ne tako egoistično.

- SITUACIJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: V kakšnih situacijah zaznavate socialno vključenost?

O: Ko me družba upošteva, ko upoštevajo moje mnenje in besedo, ko sem slišan. Da ima moje mnenje neko težo.

V: Kje se počutite, da ste sprejeti in vključeni v družbo?

O: Najbolj se počutim v naši subkulturi. Da se dobro razumem z ostalimi brezdomci. Aja in da se dobro razumem s hčerko. To mi zadostuje.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na socialno vključevanje?

O: Mislim, da pozitivno. Tako se vsaj zavedaš samega sebe, kaj si in kaj nisi. Če si v družbi ljudi, ki še znajo razmišljati in te poskušajo razmeti, ne more nič slabega priti ven.

- SPODBUJANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj se že naredili, da bi bili bolj socialno vključeni? (udeležba pri kakšni dogodkih, v kakšnem klubu, pomoč v skupnosti,...) Kakšne so bile vaše strategije?

O: Delovanje iz ozadja. Ljudem razlagam svoje ideje in ti naprej širijo moje ideje, ker če bi pa jaz povedal na glas ne bi bilo nič. Te moje ideje pa niso samo zame, so koristne za vseh. Sejem seme za dobro družbo. Včasih žal kdo to razume kot seme zla. Borim se za vseh, ne samo zame.

V: Kako ocenjujete vašo uspešnost pri vključitvi?

O: Ker sem tečen, se mi zdi da sem uspešen.

- POVEČEVANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj menite, da bi lahko še naredili, da bi bili bolj socialno vključeni?

O: da bi dosegel to, da bi šel na živce vsaj 70 odstotkov ljudi. Tečen seveda pomeni, da bi delal dobro za družbo na moj način.

V: Kje imate, po vašem mnenju možnost, da bi se vključili?

O: Marsikje, kjer so ljudje pripravljeni poslušati.

V: Kaj bi se po vašem mnenju moralo zgoditi, da bi bili lahko bolj vključeni v družbo?

O: Če bi me kdo od strokovnih delavcev, ki dela z brezdomci zares poslušali, s tem bi lahko pomagal. Pomagal bi s svojimi izkušnjami, ne tako, da bi bilo po moje, ampak, da bi povedal in utemeljil svoje mnenje. Znam pa kuhat, risat in imam ogromno izkušenj, tako bi lahko kje prišel prav.

- ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede socialne vključitve?

O: Da to sploh ne bi bila pereča tema, da o tem ne bi sploh razpravljali, saj tega problema ne bi bilo. Da bi se med seboj dobro razumeli.

V: Ali vam lahko pri tem kdo pomaga? Kako?

O: Sam sebi. Do smrti bom govoril in odpiral oči vsem, ki me bodo poslušali. Kako je pomembno da skrbimo eden za drugega in da smo si enakovredni.

OCENA STROKOVNIH SLUŽB

- OCENA SLUŽB/ STORITEV

V: Ali ste že kdaj zaradi položaja brezdomca obiskali strokovno pomoč? (CSD, nevladne organizacije,...)

O: Načeloma ne.

V: Kje?

O: Včasih Šent, dnevni center in center za brezdomce, zavetišče.

V: Kako ste bili zadovoljni s pomočjo?

O: Težko rečem.

V: S katerimi službami ste v stiku?

O: Z nobenimi za enkrat. Sem pa tja grem na Šent.

V: Kaj bi se po vašem mnenju v teh službah lahko spremenilo, da bi vam v bodoče bolj koristile?

O: Na centru za socialno delo. Da bi bolj razumeli specifične posameznikovega položaja, da se posvetijo človeku kot individualcu.

- ŽELJE, POTERBE

V: Kakšne službe/ storitve bi morale po vašem mnenju biti na voljo brezdomcem?

O: Nek popoldanski center, ki bi pokril popoldanske ure, ki so včasih problem, če nimaš kje bit.

V: Katera je po vašem mnenju največja potreba brezdomcev?

O: Nek prostor, ki bi bil dostopne ob katerikoli uri. Bolj v primeru dežja in ob hudi zimi, ko se včasih nimamo kam za dat.

V: Ali bi kakšno storitev potrebovali v tem trenutku? Kakšno?

O: Brezplačno pravno svetovanje.

9.2.3 INTERVJU 3

Datum: 21.6.2016

Spol: ženski

Starost: 34

ZNAČILNOSTI CILJNE SKUPINE

- ZAZNAVANJE V SKUPNOSTI

V: Koliko je brezdomstvo poznano v skupnosti?

O: Odvisno v kateri skupnosti. V naši je dobro poznano. Družba pa to gleda tako, vsak iz svoje strani.

V: Ali poznate brezdomce v skupnosti, kjer živite?

O: Ja.

V: Kakšno je vaše mnenje o brezdomstvu?

O: Zelo obširno. Je zelo zanimiva izkušnja načeloma. Marsikdo bi jo lahko dobil, da bi potem bolj cenil svoje stanovanje, svoj dom, svoje življenje in svoje ugodnosti. V brezdomstvu se je treba veliko prilagajati, ljudem, ki imajo dom, to ni treba. Na primer, danes sem slabo spala. Zjutraj bi z veseljem še malo odspala, ampak zavetišče sem morala zapustiti ob osmi uri. Če bi imela dom, bi se lahko normalno naspala. Isto je z obroki, z hrano.

- ZEMLJEPIŠNA UMEŠTITEV

V: Kje je po vašem mnenju v Sloveniji brezdomstvo najbolj razširjeno?

O: Ne morem reči, mislim pa da bolj po mestih.

- STOPNJE BREZDOMSTVA

V: Kdaj se je pojavilo brezdomstvo v skupnosti?

O: Od zmeraj.

V: Se brezdomstvo veča/ manjša?

O: Po eni strani se veča, po drugi manjša. Sem vzadnič slišala, da pod brezdomce spada tudi mlad par, ki nima sigurnega stanovanja. Zato lahko rečem da se veča. Ja, ja veča se.

- DOSTOPNOST DO OBLIK POMOČI

V: Katere oblike pomoči so na voljo brezdomcem?

O: Spalna enota, ki se je odprla letos, Šent dnevni center, kosilo v domu upokojencev, denarna socialna pomoč.

V: Kako jih dobite?

O: Sama koristim Šent, dnevni in nočni center, denarno socialno podporo. Poskušam nekako službo dobit tu ven.

V: Kakšna je njihova dostopnost? Cena? Kvaliteta?

O: Cena je načeloma brezplačna, ampak cena je tista, ki jo plačaš včasih z drugimi stvarmi in ne z denarjem. Kvaliteta je, ampak odvisno od tvoje zahtevnosti. Je zastoj, ampak se pač moreš prilagoditi standardu, če se ne prilagodiš je grozno. Dostopno pa mi je.

- OBLIKE BREZDOMSTVA

V: Kdo je po vašem mnenju brezdomec?

O: To je moje osebno mnenje. Brezdomec je tisti, ki se znajde na cesti in ki nima pomoči kje za prespat. Brezdomstvo je tudi zavedanje tega položaja. So pa eni brezdomci, ki živijo tako po lastni želji, ker so komaj čakali, da gredo od doma in so svobodni. Svet je itak naš, lahko se ti vrata odprejo ali pa zaprejo. Odvisno od človeka.

- SUKULTURNE ZNAČILNOSTI

V: Katere so značilnosti vaše skupine v kateri se družite (glasba, preživljanje prostega časa, načini pridobivanja sredstev za zagotavljanje vsakdanjih potreb)?

O: Želimo si, da bi se sami sebe lahko malo preživljali. Iščemo možnosti, zdej je lažje, ker je zavetišče, se lahko vsaj malo naspimo, da kaj naredimo čez dan. Rabili bi tudi kakšen prostor za vikend, vsaj v primeru slabega vremena, topel obrok tudi za vikend. Se pa dogovarjamo za delavnico, da bi lahko noter vsi po malo ustvarjali. Če se bo to realiziralo bom ustanovila društvo. Veš kaj, družba nas ima itak za smeti, ampak hkrati tudi promovira reciklažo. No potem pa lahko recikliramo in iz smeti naredimo nekaj lepega.

- SOCIALNO- EKONOMSKI STATUS

V: Kako se preživljate?

O: Iz denarne socialne pomoči.

V: Imate kakšen drug status (invalidska upokožitev, študent, brezposelni, ste prijavljeni na zavodu)?

O: Ne.

V: Ali imate urejeno zdravstveno zavarovanje?

O: Imam, osnovno in dodatno.

- ZAVEDANJE PRAVIC

V: Ali imate informacije kaj vam pripada (storitve, prejemki)?

O: Ja.

V: Ali poznate svoje pravice o socialnem in zdravstvenem varstvu?

O: Ja.

OCENA SOCIALNIH POSLEDIC

- KARIERA

V: Koliko časa ste brezdomec?

O: Dve leti sem že brezdomka.

V: Kdaj ste začeli z življenjem brezdomca?

O: Mogoče že kdaj prej. Sem bila zunaj pa potem se spet vrnila domov in tako. Zmeraj mi je šlo na živce, da je bilo vse planirano, jutri bo to, pojutrišnjem bo tisto. Mi bolj odgovarja da je vse bolj na svobodno. Je pa svoboden način potem težji.

V: Ali ste se navadili na ta način življenja? Koliko časa je bilo potrebno, da ste se navadili?

O: Navadiš se načeloma nikoli ne, ker si vsak želi neki več. Sama se nisem navadila, drugi pa mislim, da tudi ne. Brezdomstva ne moreš poznati, če ga nisi nikoli izkusil.

V: Ali so kakšni posebni dogodki v vašem življenju, ki so vas privedli, v način življenja, ki ga imate?

O: Ja.

- DOHODEK

V: Kakšni so vaši dohodki?

O: Denarna socialna podpora.

V: Kakšna je dosežena stopnja izobrazbe?

O: Četrta stopnja. Frizerka sem.

- ZAPOSLOITEV

V: Ali ste zaposleni?

O: Ne.

V: Kakšne težave imate s službo, pri iskanju zaposlitve?

O: Nimam, saj je ne iščem. Sem pa imela težave, ko se mi je zdelo dobro da iščem službo. Predvsem pa zaradi recesije, ki je uničila poklice, kot so frizer. Pa v gostinstvu, kuharji delajo namesto pomočnika in pomivalca, saj ta dva poklica ne obstajata več. Ljudje pa ne zapravljajo več za kosila in večerje. Nočem več delat v takih poklicih, kjer je vedno več izkoriščanja in še plačo moraš dobesedno izsiliti.

- VEŠČINE VSAKDANJEGA PREŽIVETJA

V: Kje živite?

O: V zavetišču za brezdomce.

V: Ali se srečujete s kakšnimi problemi pri iskanju prenočišča?

O: Trenutno ne, ker sem v zavetišču. Prej pa sem imela probleme. Spala sem pri prijatelju, prijateljici, malo tu malo tam. Vsak teden sem selila svoje stvari nekam drugam. Mogla sem se bolj znajti. Je pa šlo dosti denarja, ker se malo odkupiš za usluge.

V: Kje se prehranjujete?

O: Na Šentu jem kosilo, v zavetišču nekaj pojem. Drugače pa pekarna.

V: Ali dovolj jeste? Kaj jeste?

O: Ja dovolj jem. Preveč kruha, premalo kuhanje hrane, kar se mi pozna. obroki niso redni. Jem veliko suhe hrane iz pekarn, burek.

- STIKI (PARTNERSTVO, DRUŽINA, PRIJATELJI)

V: Kdo so bili pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: Težko rečem. Z enimi imam stike, z drugimi jih ne morem imeti. Sem pa z določenimi tudi prekinila stike. Ogromno mi pomeni mama, ampak se zelo slabo razumeva.

V: Kdo so danes pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: Tudi sama sem si zelo pomembna. Pomembna je moja družina. Upam, da bom z mamo lahko letos popravila odnos. Bo pa trnjeva pot.

V: Ali imate partnerja/ partnerko? Ste poročeni?

O: Imam partnerja, nisem poročena. Sem pa bila nekoč poročena.

V: Ali imate otroke? Koliko? Koliko so stari? Kakšen odnos imate z njimi?

O: Imam dva sina, stara 10 in 12 let. Sta v Ljubljani. V tej situaciji smo se znašli, zaradi vprašanja dobre vzgoje. Smo v postopku odvzema. Se pa večkrat vidimo in se dobro razumemo.

V: Bi radi v zvezi z odnosi, ki jih imate z drugimi ljudmi, kaj spremenili?

O: Z vsakim nekaj.

- NASILJE, NESREČE

V: Ali ste bili kdaj žrtev nasilja, pretepev zaradi brezdomstva?

O: Ne.

V: Ste se morda srečali s kakšno drugo vrsto nesreče zaradi brezdomstva?

O: Mogoče samo obsojanje. Samo to, da se nočejo z mano pogovarjati ker sem brezdomka. Hitro vidiš ljudi, ki so malo bolj odprti.

- KAZNIVA DEJANJA

V: Ali ste že kdaj storili kaznivo dejanje?

O: Ja, sem že storila kaznivo dejanje.

OCENA STIGMATIZIRANOSTI

- ZAZNAVANJE

V: Ali čutite socialno izolacijo, stigmatizacijo zaradi brezdomstva?

O: Ja, malo jo čutim pa res.

- SITUACIJE STIGMATIZIRANOSTI, OKOLIŠČINE

V: V katerih situacijah zaznate stigmatizacijo? (trgovine, zdravniki, uradne službe, sodišča, socialne službe, kulturni dogodki, kulturne ustanove)

O: Ja zgodilo se mi je, da se kdo ne pogovarja več z mano, ker sem med brezdomci. Si pa načeloma nismo bili veliko prijatelji niti prej. Ja trgovke rade pogledajo čudno. Ni nekih velikih

stvari, je pa na tisoče malih, ki se dogajajo vsak dan, dan za dnem. Je pa na tebi ali te prizadenejo ali ne.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na stigmatizacijo?

O: Odvisno od posameznikove psihološke moči. Ni pa rečeno da je brezdomstvo tako grozno nesrečno in ubogo, kot je velikokrat prikazano. .

- PREPREČEVANJE

V: Kako se odzovete, ko zaznate stigmatizacijo? Kakšne so vaše reakcije?

O: Nerodno mi je, malo. Najboljše pa da se odmakneš in greš drugam. Je pa tvoja stvar ali boš o tem potem cel dan razmišljal ali pa odmisliš.

V: Se zaradi stigmatizacije izogibate kakšni okoliščinam?

O: Ne.

V: Ali ste zaradi stigmatizacije kdaj nasilni?

O: Ne.

V: Ali vas stigmatizacija prizadene? Kako si pomagate, ko ste žalostni?

O: Včasih, me za trenutek zaboli. Potem grem naprej. To si jemljem kot nevednost ljudi, tistih ki stigmatizirajo.

V: Kako mislite, da bi se po vašem mnenju še lahko odzvali na stigmatizacijo?

O: Razni plakati, srečanja na Šentu, odprta za vse. Je pa težko prikazati brezdomstvo domcu. Itak imajo vsi idejo da brezdomci so umazani, grozni, smrdijo. Seveda tudi taki obstajajo, ampak nismo vsi taki. Sem bila v skvotu enkrat, pri prijateljih. Eden je imel zelo razmetano, slabo počiščeno, drugi je imel dobro, tretji pa kot v reviji. Čisto vse, zloženo na police. Bi bilo zanimivo narediti primerjavo slike med sobo prvega in sobo tretjega. Vsekakor pa so tudi krive razne slike, ki prikažejo najslabšo možno obliko brezdomstva, potem itak da si ljudje mislijo tako. Bi morale biti slike lepše, potem, bi naš tudi lepše jemali.

- ZMANJŠEVANJE STIGMATIZACIJE

V: Ali ste že kdaj poskusili na kakšen način zmanjšati stigmatizacijo? Kako?

O: Sem. Imela sem stojnice pred občino. Razne stojnice, tudi za otroke. Spoznala sem veliko novih ljudi, s katerimi se pozdravimo. Pa tudi na občini sem se spoprijateljila. To mi je stik, da mi bodo pomagali pri ustanovitvi kluba.

V: Kaj bi po vašem mnenju se moralo zgoditi, da bi se stigmatizacija zmanjšala?

O: Ljudje bi morali odpreti srce, glavo in oči. Na njih je to, da se nekaj spremeni.

- ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede zmanjševanja stigmatizacije?

O: Na vseh področjih si želim, da bi se ljudje čim bolj razumeli. Je pa tako če nečesa ne poskusiš, ne moreš razumeti. Me je kar strah, da morejo vsi poskusit, da bi razumeli.

V: Kdo bi vam lahko pomagal pri tem? Kako?

O: Ne vem. Veliko ljudi, ki postane brezdomci za en teden, zaradi kakšne naravne nesreče, ker jim zalije dom, potem tudi lažje razumejo. Ljudje naj se odločijo it na cest za en teden.

OCENA SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

- ZAZNAVANJE SOCIALNE VKLJUČITVE

V: Ali se vam (vsaj včasih) zdi, da ste socialno vključeni?

O: Sem bolj socialno vključena sedaj, kot pa prej ko sem imela dom. Veš ljudje ki urejajo brezdomstvo ne razumejo scene, jaz jim pa dam tisti glas. Pa me ljudje potem poznajo in me lepo gledajo včasih.

V: Kako ocenjujete svojo vključenost v družbo?

O: Dobro.

- SITUACIJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: V kakšnih situacijah zaznavate socialno vključenost?

O: Zadnje časa večinoma na raznih dogodkih, organiziranih s strani Šenta, zavetišča, občine. Pogovarjam se z politiki, govorci, brezdomci,... vsemi. Takrat se počutim dobro, sprejeto in pomembno.

V: Kje se počutite, da ste sprejeti in vključeni v družbo?

O: Po eni strani povsod, po drugi strani nikjer. Če si ti ok, potem so načeloma tudi drugi ok, vsaj med brezdomci to velja.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na socialno vključevanje?

O: Sem mnenja, da bi se moral človek učiti od drugih ljudi. Tako se mi učimo od njih, lahko bi se učili oni od nas. Harmonija. Zaradi položaja brezdomstvo, pridemo v stik in namesto da se grdo gledamo in stojimo vsak na svoji strani bi se morali združiti.

- SPODBUJANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj se že naredili, da bi bili bolj socialno vključeni? (udeležba pri kakšni dogodkih, v kakšnem klubu, pomoč v skupnosti,...) Kakšne so bile vaše strategije?

O: Ja odpiramo klub. Na raznih dogodkih, ki se jih udeležujem, ljudje izražajo potrebe po raznih delavnicah. Ker so me že videli sprašujejo mene. Imela bom delavnice na Šent Šempeter, izdelke bomo pa prodajali na stojnici. Ni vse v denarju, lahko da pride pravi človek mimo, ki mi ponudi koristno informacijo.

V: Kako ocenjujete vašo uspešnost pri vključitvi?

O: Dobro. Včasih sem malo lena in imam občutek da bi lahko naredila še več.

- POVEČEVANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj menite, da bi lahko še naredili, da bi bili bolj socialno vključeni?

O: Bolj prijazna bi lahko bila, večkrat bi lahko pomagala ali pa nasmejala.

V: Kje imate, po vašem mnenju možnost, da bi se vključili?

O: S tem klubom, če bo, vidim lepo možnost. Klub bi se razširil za vse. Lahko bi bili tudi kakšni, ki imajo kakšne druge težave. Tako ,da bi že tu odvrgli to da je klub brezdomcev, ki smrdijo.

V: Kaj bi se po vašem mnenju moralo zgoditi, da bi bili lahko bolj vključeni v družbo?

O: Potrditev bi rabila, da sem dobra. Da so me sprejeli.

- ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede socialne vključitve?

O: Želj imam ogromno. Treba bo odpret glave.

V: Ali vam lahko pri tem kdo pomaga? Kako?

O: Prav vsak.

OCENA STROKOVNIH SLUŽB

- OCENA SLUŽB/ STORITEV

V: Ali ste že kdaj zaradi položaja brezdomca obiskali strokovno pomoč? (CSD, nevladne organizacije,...)

O: Ja.

V: Kje?

O: Csd, bolnica, Šent, Kralji ulice.

V: Kako ste bili zadovoljni s pomočjo?

O: Vsi se trudijo, ampak ni tiste povezanosti. Bi se morali združiti in nuditi celoto. Tako je pa na nas da smo iznajdljivi, vztrajni in da prehodimo kilometrov, da dobimo neko celoto. Ni organizacije, ki bi nudila vse v paketu. Pa tudi to, da vedno moraš čakati, prideš s problemom, ki ga imaš sedaj.

Potem pa moraš čakati tri mesece, pomoč pa bi rabila takoj.

V: S katerimi službami ste v stiku?

O: Šent, dnevni in nočni center.

V: Kaj bi se po vašem mnenju v teh službah lahko spremenilo, da bi vam v bodoče bolj koristile?

O: Da bi bili povezani med sabo, tako bi nam lažje pomagati. Lažje bi bilo nam in njim.

- ŽELJE, POTERBE

V: Kakšne službe/ storitve bi morale po vašem mnenju biti na voljo brezdomcem?

O: Načeloma neka večja socialna kmetija, to bi bilo dobro. Imeli bi dom, delo, hrano in socialne stike.

V: Katera je po vašem mnenju največja potreba brezdomcev?

O: Udobje. Ampak ne tako udobje, kot si ti predstavljaš. Ampak udobje, kot je stranišče pa tako.

V: Ali bi kakšno storitev potrebovali v tem trenutku? Kakšno?

O: Bi. Lahko bi zadela eurojackpot.

9.2.4 INTERVJU 4

Datum: 23.6.2016

Spol: moški

Starost: 54

ZNAČILNOSTI CILJNE SKUPINE

- ZAZNAVANJE V SKUPNOSTI

V: Koliko je brezdomstvo poznano v skupnosti?

O: Zmeraj več se ve.

V: Ali poznate brezdomce v skupnosti, kjer živite?

O: Ja.

V: Kakšno je vaše mnenje o brezdomstvu?

O: Eni so brezdomci namerno, kot stil življenja. Drugi pa po nesrečnem spletu okoliščin, socialnih in finančnih problemov.

- ZEMLJEPIŠNA UMEŠTITEV

V: Kje je po vašem mnenju v Sloveniji brezdomstvo najbolj razširjeno?

O: Ljubljana. Večja mesta. Tudi v Gorici je največ brezdomcev iz okolice. Pač pridejo v večje mesto.

- STOPNJE BREZDOMSTVA

V: Kdaj se je pojavilo brezdomstvo v skupnosti?

O: Po vojni, po 1991. Prej so bile skupnosti, to je bil način življenja. Nekateri smo potem zavozili, podcenili kapitalizem in padli v luknjo. Socialne službe niso bile pripravljene na to. Nekateri smo pa ostali brezdomci.

V: Se brezdomstvo večja/ manjša?

O: Veča, sigurno.

- DOSTOPNOST DO OBLIK POMOČI

V: Katere oblike pomoči so na voljo brezdomcem?

O: Nekaj se dogaja, ampak šele sedaj. Povsod je to že leta in leta. Občina je kupila ta kompleks, kjer je sedaj zavetišče. Obljubljajo pa center za brezdomce, ampak se bo še vleklo dolgo časa. Je večerja iz Vicencijeve.

V: Kako jih dobite?

O: Preko center za socialno delo ali preko poznanstva.

V: Kakšna je njihova dostopnost? Cena? Kvaliteta?

O: Kvaliteta... štiri mesce sem bil v parku na vozičku od operacije, nič nisem mogel. Nobeden socialni delavec me ni prišel pogledat ali ponuditi pomoč. Kar so mi pomagali so ostali brezdomci. So me vozili okrog brezdomci in narkomani, se tuširat in jest. Policaji so me preganjali, sredi noči so se vozili okrog parka v katerem sem spal.

- OBLIKE BREZDOMSTVA

V: Kdo je po vašem mnenju brezdomec?

O: Je oseba, ki je zaradi okoliščin ali napake ostal brez doma. Brezdomec je tudi tisti, ki je nastanjen v samskem domu oz nastanitvenem domu. Je brez naslova, tako kot jaz.

- SUKULTURNE ZNAČILNOSTI

V: Katere so značilnosti vaše skupine v kateri se družite (glasba, preživljanje prostega časa, načini pridobivanja sredstev za zagotavljanje vsakdanjih potreb)?

O: Sam sem se umaknil od njih. Ne hodim več v park, nimamo več skupnih interesov. Sam ne pijem več in tudi droge ne jemljem več, zato je tako. Na živce mi gredo da imajo spuščene pse.

- SOCIALNO- EKONOMSKI STATUS

V: Kako se preživljate?

O: Težko. Z denarno socialno pomočjo. Šent mi pomaga.

V: Imate kakšen drug status (invalidska upokojitev, študent, brezposelni, ste prijavljeni na zavodu)?

O: Sem težko zaposljiv, so me dali na socialo in rešeno. Ko sem vprašal za pomoč težko socialno ogroženim, me je socialni delavec vprašal, če me tepejo. Sem rekel da ne, odgovoril mi je da potem nisem težko socialno ogrožen.

V: Ali imate urejeno zdravstveno zavarovanje?

O: Imam urejeno zavarovanje ja.

- ZAVEDANJE PRAVIC

V: Ali imate informacije kaj vam pripada (storitve, prejemki)?

O: Ne, tisti, ki bi mi mogel dati informacije je tiho. Pomagajo mi drugi.

V: Ali poznate svoje pravice o socialnem in zdravstvenem varstvu?

O: Ne.

OCENA SOCIALNIH POSLEDIC

- KARIERA

V: Koliko časa ste brezdomec?

O: Nikoli ali pa celo življenje.

V: Kdaj ste začeli z življenjem brezdomca?

O: To pride kar naenkrat. Na lepem se zaveš da si brezdomec. To je kot alkoholizem. To je proces.

V: Ali ste se navadili na ta način življenja? Koliko časa je bilo potrebno, da ste se navadili?

O: Kolikor sem se mogel. Če te življenje prisili, se hitro navadiš. Dokler sem pil mi je bilo vseeno, sedaj mi je pa težko. Včasih me prime da bi šel v park in adijo.

V: Ali so kakšni posebni dogodki v vašem življenju, ki so vas privedli, v način življenja, ki ga imate?

O: Neprava družba, alkohol, droge, način življenja, ki sem mislil da bo večni.

- DOHODEK

V: Kakšni so vaši dohodki?

O: Denarna socialna pomoč.

V: Kakšna je dosežena stopnja izobrazbe?

O: Osnovna šola.

- ZAPOSLOITEV

V: Ali ste zaposleni?

O: Ne.

V: Kakšne težave imate s službo, pri iskanju zaposlitve?

O: Zadnjih nekaj let sploh ne iščem, sem težko zaposljiv. Prej pa so me spraševali kje sem bil toliko let. To pa pomeni ali si brezdomec ali pa zapornik. Kaj si raje?

- VEŠČINE VSAKDANJEGA PREŽIVETJA

V: Kje živite?

O: Pred kratkim sem bil nameščen v nastavitveni dom.

V: Ali se srečujete s kakšnimi problemi pri iskanju prenočišča?

O: Zdaj ne več, prej pa normalno, vsak večer. Vedno si se spraševal kdaj te bo kdo vrgel ven, če smo bili v kakšni zapuščeni hiši. Potem so tudi stopnišča začeli zapirati, tam sem tudi velikokrat prespal.

V: Kje se prehranujete?

O: Na Šentu in pekarni.

V: Ali dovolj jeste? Kaj jeste?

O: Dovolj že, ampak samo nekvalitetno hrano, ki redi.

- STIKI (PARTNERSTVO, DRUŽINA, PRIJATELJI)

V: Kdo so bili pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: Oče, ki je dementen. Brat, s katerim sva po 30 letih vzpostavila kontakt, je hudo bolan in je v bolnici. S sestrami pa nimam več kontaktov. Drugih pa nimam.

V: Kdo so danes pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: Imam dva otroka. Z enim imam stike, z drugim nimam. Drugo pa ni omembe vredno, je vse povezano z alkoholom in drogo.

V: Ali imate partnerja/ partnerko? Ste poročeni?

O: Sem vdovec.

V: Ali imate otroke? Koliko? Koliko so stari? Kakšen odnos imate z njimi?

O: Dva sina. 30 in 31 let sta stara. Z enim ga imam, z drugim ne.

V: Bi radi v zvezi z odnosi, ki jih imate z drugimi ljudmi, kaj spremenili?

O: Ja. Rad bi spoznal bolj pozitivne ljudi, ki bi bili drugače misleči od teh, ki jih poznam sedaj.

- NASILJE, NESREČE

V: Ali ste bili kdaj žrtev nasilje, pretefov zaradi brezdomstva?

O: Seveda. Tudi s strani policije.

V: Ste se morda srečali s kakšno drugo vrsto nesreče zaradi brezdomstva?

O: Ja.

- KAZNIVA DEJANJA

V: Ali ste že kdaj storili kaznivo dejanje?

O: Ja, veliko je bilo kaznivih dejanj.

OCENA STIGMATIZIRANOST I

- ZAZNAVANJE

V: Ali čutite socialno izolacijo, stigmatizacijo zaradi brezdomstva?

O: Ja, na vsakem koraku jo občutim.

- SITUACIJE STIGMATIZIRANOSTI, OKOLIŠČINE

V: V katerih situacijah zaznate stigmatizacijo? (trgovine, zdravniki, uradne službe, sodišča, socialne službe, kulturni dogodki, kulturne ustanove)

O: Na vseh koncih. Pri zdravniku, v trgovini, povsod.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na stigmatizacijo?

O: Dosti vpliva. Te vidijo v parku in si brezdomec, potem je konec, imaš žig.

- PREPREČEVANJE

V: Kako se odzovete, ko zaznate stigmatizacijo? Kakšne so vaše reakcije?

O: Ko sem bil mlajši sem se odzval z agresijo, sedaj pa preslišim.

V: Se zaradi stigmatizacije izogibate kakšni okoliščinam?

O: Ja, tudi se izogibam raznim dogodkom.

V: Ali ste zaradi stigmatizacije kdaj nasilni?

O: Sem bil.

V: Ali vas stigmatizacija prizadene? Kako si pomagате, ko ste žalostni?

O: Me prizadene. Bil sem agresiven, pomislil sem na samomor, tudi poskušal sem ga narediti. Zdaj se pa najem tablet, prespim.

V: Kako mislite, da bi se po vašem mnenju še lahko odzvali na stigmatizacijo?

O: Vprašanje kako bi se drugi odzvali name. Jaz se ne moram prilagajati, se v nižjem položaju.

- ZMANJŠEVANJE STIGMATIZACIJE

V: Ali ste že kdaj poskusili na kakšen način zmanjšati stigmatizacijo? Kako?

O: Ko sem se vključil v skupnosti, tako kot Šent. Pa tudi v druge organizacije, sicer ne spadam v tak krog, ampak mi vsaj ne rečejo klošar.

V: Kaj bi po vašem mnenju se moralo zgoditi, da bi se stigmatizacija zmanjšala?

O: Bolj bi mogli biti povezani med seboj. Je pa težko, če se vsak zase briga in razmišlja samo kako bo do čim več denarja prišel. Oblast bi se morala menjati.

- ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede zmanjševanja stigmatizacije?

O: Da bi vsaj vsak peti ali deseti človek razumel. Bi bilo že nekaj.

V: Kdo bi vam lahko pomagal pri tem? Kako?

O: Tisti, ki so poklicani za to. Pa tudi mediji bi lahko pomagalo z bolj objektivnimi posnetki brezdomstva.

OCENA SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

- ZAZNAVANJE SOCIALNE VKLJUČITVE

V: Ali se vam (vsaj včasih) zdi, da ste socialno vključeni?

O: Ja, ampak redko kdaj sem zares vključen.

V: Kako ocenjujete svojo vključenost v družbo?

O: To kar je družba naredila za mene, to jaz delam za družbo, se pravi nič.

- SITUACIJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: V kakšnih situacijah zaznavate socialno vključenost?

O: Ko gremo z Šentom na izlet ali pa kaj takega.

V: Kje se počutite, da ste sprejeti in vključeni v družbo?

O: Samo na Šentu.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na socialno vključevanje?

O: Veliko. Brezdomci smo na dnu te verige in nam je najtežje biti v družbi, saj nismo spoštovani.

- SPODBUJANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj se že naredili, da bi bili bolj socialno vključeni? (udeležba pri kakšni dogodkih, v kakšnem klubu, pomoč v skupnosti,...) Kakšne so bile vaše strategije?

O: Sem poskušal, ampak več kot to mi ni uspelo. Pet minut slave. Poskusil sem pomagat tistim, ki so pomoči potrebni.

V: Kako ocenjujete vašo uspešnost pri vključitvi?

O: Lahko hodim z petimi kravatami, ampak to sem. Imam žig.

- POVEČEVANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj menite, da bi lahko še naredili, da bi bili bolj socialno vključeni?

O: Dosti stvari bi lahko naredil. Obstaja pa ta nevidni zid, čeprav lahko kaj narediš, ampak ti ne pustijo. Proti množici, proti močnejšemu nimaš kaj.

V: Kje imate, po vašem mnenju možnost, da bi se vključili?

O: Mogoče v kakšnih programih. Na lastno pest je težko, če nimaš nič.

V: Kaj bi se po vašem mnenju moralo zgoditi, da bi bili lahko bolj vključeni v družbo?

O: Nič, tako bo ostalo še stoletja. Upam, da se bomo pa vsaj za centimeter premaknili v boljšo smer.

ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede socialne vključitve?

O: Da bi imel stanovanje, družino, otroke, prijatelje. Da grem spat in se zjutraj zbudim z čisto glavo. Neko normalno življenje za vse, da lahko živi kot človek.

V: Ali vam lahko pri tem kdo pomaga? Kako?

O: S puško si lahko izboriš. Država, družba. Če vidiš človeka da rabi pomoč, mu pomagaj, če mu ne moreš ga pusti na miru.

OCENA STROKOVNIH SLUŽB

- OCENA SLUŽB/ STORITEV

V: Ali ste že kdaj zaradi položaja brezdomca obiskali strokovno pomoč? (CSD, nevladne organizacije,...)

O: Ja.

V: Kje?

O: Csd, Šent, Karitas, Komuna.

V: Kako ste bili zadovoljni s pomočjo?

O: Csd je totalna nula. To so ljudje, ki niso za to službo. Nič ti ne pomagajo. Ostale organizacije so pa boljše, v večini primerov.

V: S katerimi službami ste v stiku?

O: S Šentom in Csd- jem.

V: Kaj bi se po vašem mnenju v teh službah lahko spremenilo, da bi vam v bodoče bolj koristile?

O: Uslužbenci bi morali biti bolj človeški. Da bi več vedeli, da gredo malo na prakso, da vidijo realnost, ne pa samo knjigo. Tako bi me boljše razumeli.

- ŽELJE, POTERBE

V: Kakšne službe/ storitve bi morale po vašem mnenju biti na voljo brezdomcem?

O: Soba, kopalnica, hrana in obleka. To je osnovno. Potem je tudi denarna pomoč. Vsaj za začetek, da se postavi na noge. V vsaki vasi, mestu je kakšna zapuščena hiša, da bi jo malo preuredili in tako ponudili bolj dostojno življenje, tistim, ki to krvavo potrebujejo. To ni težko narediti!

V: Katera je po vašem mnenju največja potreba brezdomcev?

O: Brezdomce je treba naučiti, da so tudi oni država. Socialna služba bi morala pa tudi bolj stati ob strani.

V: Ali bi kakšno storitev potrebovali v tem trenutku? Kakšno?

O: Neko normalno družinsko življenje. Stanovanje, žena, otrok. Pa prijatelji. Se lahko pogovarjaš in imaš lepo. Greš na sprehod in živiš popolnoma običajno življenje.

9.2.5 INTERVJU 5

Datum: 24.6.2016

Spol: moški

Starost: 43

ZNAČILNOSTI CILJNE SKUPINE

- ZAZNAVANJE V SKUPNOSTI

V: Koliko je brezdomstvo poznano v skupnosti?

O: Po moje je poznano, zmerom bolj.

V: Ali poznate brezdomce v skupnosti, kjer živite?

O: Ja.

V: Kakšno je vaše mnenje o brezdomstvu?

O: Ni lepo. Taka je situacija, tako je. Pridejo tudi brezdomci.

- ZEMLJEPIŠNA UMEŠTITEV

V: Kje je po vašem mnenju v Sloveniji brezdomstvo najbolj razširjeno?

O: Ljubljana. Velika mesta.

- STOPNJE BREZDOMSTVA

V: Kdaj se je pojavilo brezdomstvo v skupnosti?

O: Po osamosvojitvi. Zmerom več je bilo brezdomcev.

V: Se brezdomstvo veča/ manjša?

O: Veča se.

- DOSTOPNOST DO OBLIK POMOČI

V: Katere oblike pomoči so na voljo brezdomcem?

O: Šent, dnevni center in nočni center. Vicencijeva zveza, ki nosi večerjo, Karitas. Za vikend si pa pomagaj sam.

V: Kako jih dobite?

O: Socialna te napoti, ti da informacije.

V: Kakšna je njihova dostopnost? Cena? Kvaliteta?

O: Pomagajo kolikor lahko, moraš se pa tudi sam si pomagat. Ti ne prinesejo na pladnju. Dostopno pa je dobro. Je pa tudi vse zastoj.

- OBLIKE BREZDOMSTVA

V: Kdo je po vašem mnenju brezdomec?

O: Tisti, ki nima strehe nad glavo.

- SUKULTURNE ZNAČILNOSTI

V: Katere so značilnosti vaše skupine v kateri se družite (glasba, preživljanje prostega časa, načini pridobivanja sredstev za zagotavljanje vsakdanjih potreb)?

O: Skupno nam je da pijemo alkohol in žicamo. Drugače pa se vsak znajde po svoje, eden bolj, eden manj. Si pa pomagamo med seboj, enkrat eden enemu drugi drugi drugemu.

- SOCIALNO- EKONOMSKI STATUS

V: Kako se preživljate?

O: Iz dneva v dan. S pomočjo denarne socialne podpore. Z žicanjem ali pa si sposodim kaj od koga.

V: Imate kakšen drug status (invalidska upokojitev, študent, brezposelni, ste prijavljeni na zavodu)?

O: Ne.

V: Ali imate urejeno zdravstveno zavarovanje?

O: Ja imam urejeno.

- ZAVEDANJE PRAVIC

V: Ali imate informacije kaj vam pripada (storitve, prejemki)?

O: Ja. Če kaj ne vem, vem kje vprašam.

V: Ali poznate svoje pravice o socialnem in zdravstvenem varstvu?

O: Ne poznam teh pravic.

OCENA SOCIALNIH POSLEDIC

- KARIERA

V: Koliko časa ste brezdomec?

O: Leto in pol.

V: Kdaj ste začeli z življenjem brezdomca?

O: Pred letom in pol.

V: Ali ste se navadili na ta način življenja? Koliko časa je bilo potrebno, da ste se navadili?

O: Sem se navadil takoj, ker sem bil primoran. Hitro se navadiš, druge nimaš. Znajdit se moraš.

V: Ali so kakšni posebni dogodki v vašem življenju, ki so vas privedli, v način življenja, ki ga imate?

O: Dosti jih je bilo. Alkohol in smrti v družini. Slabi odnosi z družino. Tudi sam sem kriv, alkohol in droga sta mi pomagala.

- DOHODEK

V: Kakšni so vaši dohodki?

O: Denarna socialna pomoč.

V: Kakšna je dosežena stopnja izobrazbe?

O: Osnovna šola.

- ZAPOSLOITEV

V: Ali ste zaposleni?

O: Nisem zaposlen.

V: Kakšne težave imate s službo, pri iskanju zaposlitve?

O: Prevoz. Delat znam marsikaj, tudi voljo imam. Ampak tu te poznajo vsi, za njih si itak klošar, pijanec. Te izobčijo in nimaš možnosti več.

- VEŠČINE VSAKDANJEGA PREŽIVETJA

V: Kje živite?

O: V zavetišču.

V: Ali se srečujete s kakšnimi problemi pri iskanju prenočišča?

O: Za enkrat ne.

V: Kje se prehranjujete?

O: Na Šentu, pripeljejo nam večerjo, v zavetišču. Za vikend pa kot kdaj, se moraš znajti.

V: Ali dovolj jeste? Kaj jeste?

O: Jem vse in dovolj.

- STIKI (PARTNERSTVO, DRUŽINA, PRIJATELJI)

V: Kdo so bili pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: Dosti jih je bilo, večina so pomrli. Starši, brat.

V: Kdo so danes pomembni ljudje v vašem življenju? Ali imate stike z njimi?

O: Prijatelji iz parka. Pa tudi vodja zavetišča mi zelo pomaga in socialni delavec Matej. Na Šentu mi pomagajo. Smo v dobrih stikih, mi pomagajo.

V: Ali imate partnerja/ partnerko? Ste poročeni?

O: Ne.

V: Ali imate otroke? Koliko? Koliko so stari? Kakšen odnos imate z njimi?

O: Ne.

V: Bi radi v zvezi z odnosi, ki jih imate z drugimi ljudmi, kaj spremenili?

O: Seveda da bi marsikaj spremenil. Tu v parku smo in se ne veliko spremeni.

- NASILJE, NESREČE

V: Ali ste bili kdaj žrtev nasilje, pretefov zaradi brezdomstva?

O: Nisem bil žrtev nasilja.

V: Ste se morda srečali s kakšno drugo vrsto nesreče zaradi brezdomstva?

O: Ne.

- KAZNIVA DEJANJA

V: Ali ste že kdaj storili kaznivo dejanje?

O: Ja, veliko sem jih že storil.

OCENA STIGMATIZIRANOSTI I

- ZAZNAVANJE

V: Ali čutite socialno izolacijo, stigmatizacijo zaradi brezdomstva?

O: Ja tudi ja. Ne od vseh, ampak tudi moji sorodniki so me izobčili zaradi tega ker sem brezdomec.

- SITUACIJE STIGMATIZIRANOSTI, OKOLIŠČINE

V: V katerih situacijah zaznate stigmatizacijo? (trgovine, zdravniki, uradne službe, sodišča, socialne službe, kulturni dogodki, kulturne ustanove)

O: Ne, ne zaznam. Če sem jaz prijazen do njih, so tudi oni do mene. In seveda obratno.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na stigmatizacijo?

O: Sem si sam kriv, da sem brezdomec. Če me kdo gleda zaradi tega postrani, mu ne zamerim.

Mislím pa, da zelo vpliva tak položaj na stigmatizacijo.

- PREPREČEVANJE

V: Kako se odzovete, ko zaznate stigmatizacijo? Kakšne so vaše reakcije?

O: Nič takega, mogoče včasih sem malo užaljen. Ampak večino krat vržem čez ramo.

V: Se zaradi stigmatizacije izogibate kakšni okoliščinam?

O: Ja, seveda se izogibam.

V: Ali ste zaradi stigmatizacije kdaj nasilni?

O: Ne.

V: Ali vas stigmatizacija prizadene? Kako si pomagate, ko ste žalostni?

O: Me prizadene. Ko sem žalosten sem najraje sam. Se zaprem vase, grem kam na samo in meditiram.

V: Kako mislite, da bi se po vašem mnenju še lahko odzvali na stigmatizacijo?

O: Ne vem. Me ne moti, če me kdo gleda postrani, naj me.

- ZMANJŠEVANJE STIGMATIZACIJE

V: Ali ste že kdaj poskusili na kakšen način zmanjšati stigmatizacijo? Kako?

O: Ne.

V: Kaj bi po vašem mnenju se moralo zgoditi, da bi se stigmatizacija zmanjšala?

O: Bi mogel zamenjat družbo, se vklopiti kam drugam. Kakšne druge dejavnosti, da bi me videli v drugi luči. Potem bi lahko kdo prišel in me vprašal če bi mu pri kakšni stvari pomagal, mogoče kot kakšno delo, kositi travo ali kaj takega. Tako pa me vidijo v parku in me takoj označijo za klošarja, kriminalca, pijanca. Čeprav ne pijem. Če bi kdo prišel in me vprašal za pomoč, bi takoj pomagal, pa ne za plačilo, samo kosilo bi bilo dovolj.

- ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede zmanjševanja stigmatizacije?

O: Da bi lahko delal in imel stanovanje. Pa da bi mi dolgove odpisali.

V: Kdo bi vam lahko pomagal pri tem? Kako?

O: Nobeden, ker je tak sistem. Tudi če bi mi hotel kdo pomagati in mi priskrbel delo, bi mi vse pobrala država ker sem dolžan.

OCENA SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

- ZAZNAVANJE SOCIALNE VKLJUČITVE

V: Ali se vam (vsaj včasih) zdi, da ste socialno vključeni?

O: Ja, seveda sem. Včasih sem vključen, včasih izključen. Odvisno od družbe zraven.

V: Kako ocenjujete svojo vključenost v družbo?

O: Bolj slabo. Sem tih po naravi in se težko kar priključim neki družbi, če je ne poznam.

- SITUACIJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: V kakšnih situacijah zaznavate socialno vključenost?

O: Na kakšnih dogodkih, žurih, veselicah, koncertih. Te kdo povabi na pijačo in se spoznaš z družbo. Lahko te sprejmejo ali pa zavrnejo. Odvisno je tudi od tebe. Če si prijazen so tudi oni do tebe. Lahko je pa tudi obratno, so oni nesramni do tebe, potem se obranem in grem.

V: Kje se počutite, da ste sprejeti in vključeni v družbo?

O: Kjerkoli. Po občutku že veš je boš sprejet in kje ne.

V: Kako po vašem mnenju vpliva brezdomstvo na socialno vključevanje?

O: Veliko vpliva. Ker nekemu, ki ni brezdomec, se boš težje vključil. Še posebej če bo vedel, da si ti brezdomec. Eni se te kar izogibajo, tudi prijatelje sem že izgubil, ker sem brezdomec. Potem se pa družim kar z brezdomci. Krog se zapre.

- SPODBUJANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj se že naredili, da bi bili bolj socialno vključeni? (udeležba pri kakšni dogodkih, v kakšnem klubu, pomoč v skupnosti,...) Kakšne so bile vaše strategije?

O: Večkrat. Na Šentu v dnevnem centru in v zavetišču veliko pomagam. Tudi na kakšnih dogodkih, kjer so povebljeni drugi ljudje. Potem vidijo, da sem ok. Rad pa pomagam kjerkoli.

V: Kako ocenjujete vašo uspešnost pri vključitvi?

O: Dobro.

- POVEČEVANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

V: Kaj menite, da bi lahko še naredili, da bi bili bolj socialno vključeni?

O: Po naravi se bolj zaprt sam vase. Ko kaj spijem se prej vključim, če sem trezen je težje. Ko sem na volji je prej vključim. Če bi bil bolj komunikativen, bi bilo lažje.

V: Kje imate, po vašem mnenju možnost, da bi se vključili?

O: Ne vem. Ne iščem toliko tega. Če mi na Šentu kaj ponudijo, se z veseljem vključim, pomagam. Sam pa ne iščem tega. Se pa odzovem na karkoli me zanima.

V: Kaj bi se po vašem mnenju moralo zgoditi, da bi bili lahko bolj vključeni v družbo?

O: Službo bi moral imeti.

- ŽELJE

V: Kakšne želje imate glede socialne vključitve?

O: Prav posebne želje nimam. Pač služba.

V: Ali vam lahko pri tem kdo pomaga? Kako?

O: Sam sebi najprej, potem pa lahko tudi socialni delavci. drugi bi mi tukaj težko pomagali.

OCENA STROKOVNIH SLUŽB

- OCENA SLUŽB/ STORITEV

V: Ali ste že kdaj zaradi položaja brezdomca obiskali strokovno pomoč? (CSD, nevladne organizacije,...)

O: Ja.

V: Kje?

O: Karitas, Šent, dnevni in nočni center, Center za socialno delo.

V: Kako ste bili zadovoljni s pomočjo?

O: Sem kar zadovoljen s pomočjo, ki so mi jo nudili.

V: S katerimi službami ste v stiku?

O: Šent, zavetišče, Kartias, Csd.

V: Kaj bi se po vašem mnenju v teh službah lahko spremenilo, da bi vam v bodoče bolj koristile?

O: Mislim, da so dobre. Sam bi moral kaj narediti. Vedno so mi pomagali, kolikor so mi lahko.

- **ŽELJE, POTERBE**

V: Kakšne službe/ storitve bi morale po vašem mnenju biti na voljo brezdomcem?

O: Kakšen program tudi za čez popoldan, kjer bi lahko bili. Pa tudi nek prostor, da bi lahko bili za vikend. Z možnostjo kosila na primer.

V: Katera je po vašem mnenju največja potreba brezdomcev?

O: Ja prav ta dnevno- nočni center. Pa tudi kakšne delavnice bi lahko naredili, da bi bili bolj aktivni. Ne bi toliko popivali po parku.

V: Ali bi kakšno storitev potrebovali v tem trenutku? Kakšno?

O: Storitve ravno ne. To da bi lahko delal in da mi ne bi pobrali vse plače zaradi dolga državi. To bi bilo dobro.

9.3 OBDELAVA PODATKOV

9.3.1 OŠTEVILČENE ENOTE

01 Šele zdej po novem se skupnost bolj sooča s tem problemom bolj na splošno.

02 Poznam, ker sem tudi sam del te skupnosti.

03 Se lahko vsakemu pripeti.

04 Najbolje je razširjeno v tistih predelih, ki je bila prej razširjena industrija in tudi večja možnost zaposlitve.

05 Na splošno pa je brezdomstvo prisotno v vsakem mestu pa tudi že v vaseh.

06 Zaradi vojn.

07 Se več.

08 Brezdomcem se pomaga, da nekako preživimo, da imamo možnost nekje biti čez dan in si urejati zdravstvene storitve in prehrano.

09 Ko pa nekdo potrebuje streho nad glavo je pa te pomoči zelo malo.

10 Dobiš pri različnih organizacijah.

11 Za brezdomce znano, da se ne sprašuje po ceni in kvaliteti.

12 To je tisti, ki nima strehe nad glavo.

13 Značilnosti naše skupine so na splošno težave z odvisnostjo.

14 So pa med nami tudi ljudje, ki imajo dokaj širok razgled nad življenjem, so tudi končali šole, ampak zaradi stanja v katerem so, si ne morajo kaj več privoščiti.

15 Z občasnim delom in z tem da dobim mesečno denarno socialno pomoč.

16 Samo to, da sem brezposeln in prijavljen na zavodu.

17 Ja, imam urejeno zdravstveno zavarovanje.

18 Ne vseh nimam, zato ker tudi sam temu ne prispevam dovolj.

19 Ja, poznam svoje pravice.

20 Brezdomec sem od svojega 17 leta.

21 Navadil se nisem nikoli, zato, ker sem med tem časom bil tudi po raznih ustanovah.

22 Začelo se je z mladostniškim razgrajanjem, privedlo je do pretiranega občutka svobode in do zapora, ustanov in podobno. In tako sem na koncu pristal na cesti.

23 Občasno delo in mesečna denarna socialna podpora.

24 Končana osnovna šola.

25 Težave so leta in neizkušeniost.

26 Preživljam enega psa, kar pomeni, da v zavetišče ne grem.

27 Po lokalih, na Šentu imam možnost, da si pripravim kosilo. Če ne pa kjerkoli.

28 Jem dovolj.

29 Na prvem mestu bi dal starše, ki so živi, potem so moji najbližji prijatelji, so tudi pokojni.

30 Danes ostajajo pomembni, tisti, ki so mi pripravljeni priskočiti na pomoč.

31 Spremenil bi na prvem mestu že to, da me ne bi označevali takoj za brezdomca ali narkomana.

32 Ne, nisem bil žrtev kakšnega nasilja.

33 Overdose, samomori bližnjih, posledice brezdomstva in odvisnosti.

34 Ja, storil sem že kazniva dejanja.

35 Pomembno je kdo ti stoji od strani, če ni pravih ljudi, potem imaš veliko možnosti, da občutiš stigmatizacijo.

36 Družba pa te na splošno zelo stigmatizira.

37 Primer, greš v trgovino, gledajo samo tebe, potem, če greš na kakšno družabno srečanje se zna zgoditi, da te nekdo stigmatizira in potem se to prenaša kot kužna bolezen.

38 Nekaj časa sem se odzival z jezo, ker mi je prinašalo še dodatne težave.

39 Zadržim svojo jezo, ki je bila velikokrat povod za kaj hujšega in razmišljam kako bi se odzval na to stigmatizacijo čim bolj človeško.

40 Resnim družabnim dogodkom, ljudem, ki stigmatizirajo.

41 Pomagam lahko samo tako, da nekako spregledam to, kot, da tega ni.

42 Mislim, da bi se dalo odzvati z javnim ozaveščanje ljudi.

43 Samo skušam zmanjšati stigmo tako, da naredim nekaj na sebi.

44 Da bi se ljudje zavedali, da to ni nekaj kar se njim ne more zgoditi al pa v njihovi družini. je nekaj kar je prisotno med nami, vsak dan.

45 Da bi se stigmatizacija zmanjšala zaradi zmanjšanja škode na ljudeh pa je potrebno dat človeku roko in podporo ko jo rabi.

46 Nekdo, ki ni doživel stigme težje vpliva, kot nekdo, ki je nekoč že bil stigmatiziran.

47 Konkretno, da bi imel vsak človek pravico, da ne bi bil stigmatiziran.

48 Pomagamo si lahko samo sami. Na tak način, da se razjasnimo na kakšen način je treba človeku pomagat.

49 Ja, sem pa nisem.

50 Od ena do deset, sem tri.

51 Druženje z ljudmi, ki niso v podobni situaciji kot sem sam.

52 Če pa so ljudje okoli mene, s katerimi imam normalno debato, ki nekam pelje, takrat pa ja.

53 Odvisno kakšen tip človeka si in kakšne ljudi imaš okrog sebe.

54 Spremenil sem vedenje.

55 Uspešen bom takrat, ko se bom počutil srečnega v svojem življenju.

56 Sigurno bi bilo dobro, da bi dobil kakšno zaposlitev.

57 Tam, kjer so stvari, ki me zanimajo.

58 Prvi korak bi moral narediti sam, ker če sam ne narediš nič, potem ne pričakuj da bo kaj.

59 Da dobim milijon evrov.

60 Ja, ampak nisem dobil pravilne pomoči.

61 Center za socialno delo, različne organizacije, podobne Šentu.

62 Zmeraj obvelja volja drugih, moja ne.

63 Socialno skrbstvo, terapevt, Šent dnevni center.

64 Več bi moralo biti razumevanja, logike v glavah, manj papirologije, prednostna lista glede na leta brezdomstva, pomoč v domačem okolju pri iskanju stanovanja.

65 Take storitve, ki bi človeku omogočale lažji dostop pri iskanju stanovanja in večjo pomoč pri tem.

66 Streha nad glavo, denar.

67 Polletno najemnino za stanovanje, da si lahko najdem zaposlitev in postavim svoje življenje na noge.

68 Seveda, vse poznam.

69 Se znajdeš v določenem trenutku, v določenem času, v določenem mestu, ki ga ne želiš in si ne predstavljaš kako to je.

70 Je razširjeno po Novi Gorici, Kopru, Ljubljani, Mariboru.

71 Po razpadu tega sistema.

72 Veča se, dokler je sistem takšen, se brezdomstvo lahko samo veča.

73 Socialna pomoč (denarna), da se lahko stuširaš, da imaš kje za prespat čez noč.

74 Moraš se pozanimat, informirat. Poiskat druge brezdomce, da ti dajo nasvet in ti pomagajo.

75 Dostopnost je uredi, kvaliteta tudi, ampak razumevanje brezdomstva pa ni.

76 Tisti, ki je ostal brez strehe nad glavo in zaradi nekih razlogov ne mora priti do te strehe nad glavo, ki bi si jo sam hotel ustvariti.

78 Da našicaš 50 centov, ker 50 centov je boljše kot nič.

79 Težko. Ne dobivam denarne socialne pomoči.

80 Ne, nimam urejenega zdravstvenega zavarovanja, ker ga nočem.

81 Ja. Ampak, če se prijavim na socialno mi bodo po smrti pobrali hišo, ki jo imam.

82 Nekaj vem, na socialni ti nobeden nič ne pove.

83 Od 16 leta.

84 Sem bil brezdomec, ampak ko je sistem razpadu.... Zdaj je kar je.

85 Hitro sem s navadil, 2- 3 leta si že notr.

86 Ko sem bil star 5 let sem dobil očima, s katerim se nikakor nisva razumela. Po desetih leti je bilo samo še vprašanje ali jaz ali on. Končno sem zbral moč, da sem se uprl, ker me je pretepal. Je bilo tako, da bolje da grem, ker če ne bi ga ubil.

87 Nimam nobenih dohodkov.

88 Osnovna šola.

89 Kako naj jaz s 46 leti, delal sem na črno celo življenje, uradno nimam nobenih izkušenj. Na živce mi gre tudi ta papirologija, pisanje življenjepisov.

90 Malo v centru za brezdomce, malo v skvotu, mojem centru za brezdomce, kjer imam lahko psa.

91 Imam alternative pripravljene v naprej.

92 Po potrebi, malo tu, malo tam.

93 Sam za svojo rit dobro poskrbim, da nisem lačen.

94 To je ribič, ki me je pri šestnajstih pobral iz ceste in me naučil loviti ribe. Stike imam z njim in mi je iz preteklosti najbolj pomemben človek.

95 Moja mama, ki je bolj tako. Z njo se vidim, ko se vidim.

96 Imam hči, ki mi pomeni vse na svetu, zaradi nje sploh sem, drugače se mi ne bi dalo več boriti.

97 Imam 4, 5 prijateljev, ki se sicer ne vidimo po nekaj mescev, ampak smo zelo dobri prijatelji, že več let.

98 Poročen sem, ampak nisva več skupaj z bivšo.

99 Imam hči, ki je stara 7 let in se super razumeva.

100 Vedno bi nekaj spremenil.

101 Ja, seveda sem bil žrtev nasilja.

102 Velikokrat sem že storil kaznivo dejanje.

103 Ja seveda, da čutim stigmatizacijo.

104 Nekako povsod čutiš to.

105 Je pa pol odvisno kako ti svoje brezdomstvo opredeliš ljudem. Eni te lahko lepo, normalno sprejmejo, drugi pa naredijo celo paniko.

106 Ko te vidijo ljudje vsak dan sedeti v parku na istem mestu, si mislijo, da si tam, ker tebi paše biti tam, pa mogoče to ni res in si ti želiš biti kje drugje.

107 Odvisno od konteksta v katerem se zgodi, če vidim nek zaničevalni, poniževalni odnos, s odzovem burno, po navadi z agresijo.

108 Določenim lokalom, tam me gledajo kot da sem smet, ker sem iz parka.

109 Seveda me prizadene.

110 Ko sem žalosten jočem. In ko nočem biti žalosten, postanem nasilen.

111 Žalost poskušam malo odpraviti z alkoholom.

112 Tako, da bi lahko delal, da bi se lahko regularno postavil zase pred ljudmi.

113 Da bi dobil kredibilnost sam do sebe.

114 S pridnim in marljivim delom.

115 Da bi se ljudje zavedali, da tudi če si brezdomec, še ne pomeni, da kradeš, lažeš in delaš zločine. Da bi ljudje videli, da smo brezdomci tudi dobri ljudje, ki znamo pomagati ljudem.

116 Da bi bili koristno »uporabljeni« pri kakšnih delih, tak družbeno koristnih.

117 Da me razbremeni dolgovi, da lahko začnem delati.

118 Da mi odblokirajo račun.

119 Se mi zdi, da se kar socialno vključen.

120 Poskušam se pogovarjati z ljudmi, jim odpreti oči, da bi začeli razmišljati bolj altruistično, ne tako egoistično.

121 Ko me družba upošteva, ko upoštevajo moje mnenje in besedo, ko sem slišan.

122 Najbolj se počutim v naši subkulturi.

123 Tako se vsaj zavedaš samega sebe, kaj si in kaj nisi. Če si v družbi ljudi, ki še znajo razmišljati in te poskušajo razmeti, ne more nič slabega priti ven.

124 Ljudem razlagam svoje ideje in ti naprej širijo moje ideje, ker če bi pa jaz povedal na glas ne bi bilo nič.

125 Sejem seme za dobro družbo.

126 Ker sem tečen, se mi zdi da sem uspešen.

127 Da bi delal dobro za družbo na moj način.

128 Marsikje, kjer so ljudje pripravljeni poslušati.

129 Če bi me kdo od strokovnih delavcev, ki dela z brezdomci zares poslušali, s tem bi lahko pomagal.

130 Imam ogromno izkušenj, tako bi lahko kje prišel prav.

131 Da to sploh ne bi bila pereča tema, da o tem ne bi sploh razpravljali, saj tega problema ne bi bilo.

132 Kako je pomembno da skrbimo eden za drugega in da smo si enakovredni.

133 Včasih Šent, dnevni center in center za brezdomce, zavetišče.

134 Z nobenimi za enkrat. Sem pa tja grem na Šent.

135 Na centru za socialno delo. Da bi bolj razumeli specifične posameznikovega položaja, da se posvetijo človeku kot individualcu.

136 Nek popoldanski center, ki bi pokril popoldanske ure, ki so včasih problem, če nimaš kje bit.

137 Brezplačno pravno svetovanje.

138 V naši je dobro poznano.

139 Je zelo zanimiva izkušnja načeloma. Marsikdo bi jo lahko dobil, da bi potem bolj cenil svoje stanovanje, svoj dom, svoje življenje in svoje ugodnosti.

140 Mislim pa da bolj po mestih.

141 Ja, ja več se.

142 Spalna enota, ki se je odprla letos, Šent dnevni center, kosilo v domu upokojencev, denarna socialna pomoč.

143 Cena je načeloma brezplačna, ampak cena je tista, ki jo plačaš včasih z drugimi stvarmi in ne z denarjem. Kvaliteta je, ampak odvisno od tvoje zahtevnosti.

144 Brezdomci so tisti, ki se znajde na cesti in ki nima pomoči kje za prespat.

145 So pa eni brezdomci, ki živijo tako po lastni želji, ker so komaj čakali, da gredo od doma in so svobodni.

146 Želimo si, da bi se sami sebe lahko malo preživljali.

147 Se pa dogovarjamo za delavnico, da bi lahko noter vsi po malo ustvarjali.

148 Iz denarne socialne pomoči.

149 Imam, osnovno in dodatno.

150 Dve leti sem že brezdomka.

151 Že kdaj prej. Sem bila zunaj pa potem se spet vrnila domov in tako.

152 Navadiš se načeloma nikoli ne, ker si vsak želi neki več.

153 Denarna socialna podpora.

154 Četrta stopnja. Frizerka sem.

155 Nimam, saj je ne iščem.

156 Trenutno ne, ker sem v zavetišču.

157 Na Šentu jem kosilo, v zavetišču nekaj pojem. Drugače pa pekarna.

158 Dovolj jem. Preveč kruha, premalo kuhanje hrane, kar se mi pozna. obroki niso redni.

159 Z enim imam stike, z drugimi jih ne morem imeti.

160 Pomembna je moja družina. Upam, da bom z mamo lahko letos popravila odnos.

161 Imam partnerja, nisem poročena.

162 Imam dva sina, stara 10 in 12 let. Se pa večkrat vidimo in se dobro razumemo.

163 Z vsakim nekaj.
 164 Samo to, da se nočejo z mano pogovarjati ker sem brezdomka.
 165 Ja, sem že storila kaznivo dejanje.
 166 Ja, malo jo čutim pa res.
 167 Zgodilo se mi je, da se kdo ne pogovarja več z mano, ker sem med brezdomci.
 168 Ja trgovke rade pogledajo čudno.
 169 Nerodno mi je, malo. Najboljše pa da se odmakneš in greš drugam.
 170 Včasih, me za trenutek zaboli. Potem grem naprej.
 171 Razni plakati, srečanja na Šentu, odprta za vse.
 172 Sem. Imela sem stojnice pred občino. Razne stojnice, tudi za otroke.
 173 Ljudje bi morali odpreti srce, glavo in oči.
 174 Na vseh področjih si želim, da bi se ljudje čim bolj razumeli.
 175 Ljudje naj se odločijo it na cest za en teden.
 176 Sem bolj socialno vključena sedaj, kot pa prej ko sem imela dom.
 177 Zadnje časa večinoma na raznih dogodkih, organiziranih s strani Šenta, zavetišča, občine.
 Pogovarjam se z politiki, govorci, brezdomci,... vsemi.
 178 Po eni strani povsod, po drugi strani nikjer.
 179 Zaradi položaja brezdomstvo, pridemo v stik in namesto da se grdo gledamo in stojimo vsak na svoji strani bi se morali združiti.
 180 Na raznih dogodkih, ki se jih udeležujem, ljudje izražajo potrebe po raznih delavnicah. Ker so me že videli sprašujejo mene.
 181 Včasih sem malo lena in imam občutek da bi lahko naredila še več.
 182 Bolj prijazna bi lahko bila, večkrat bi lahko pomagala ali pa nasmejala.
 183 S tem klubom, če bo, vidim lepo možnost.
 184 Potrditev bi rabila, da sem dobra. Da so me sprejeli.
 185 Želj imam ogromno.
 186 Csd, bolnica, Šent, Kralji ulice.
 187 Vsi se trudijo, ampak ni tiste povezanosti. Bi se morali združiti in nuditi celoto.
 188 Potem pa moraš čakati tri mesece, pomoč pa bi rabila takoj.
 189 Šent, dnevni in nočni center.
 190 Načeloma neka večja socialna kmetija, to bi bilo dobro. Imeli bi dom, delo, hrano in socialne stike.
 191 Udobje, kot je stranišče pa tako.
 192 Zmeraj več se ve.
 193 Eni so brezdomci namerno, kot stil življenja. Drugi pa po nesrečnem spletu okoliščin, socialnih in finančnih problemov.
 194 Ljubljana. Večja mesta. Tudi v Gorici je največ brezdomcev iz okolice. Pač pridejo v večje mesto.
 195 Po vojni, po 1991.
 196 Nekateri smo potem zavozili, podcenili kapitalizem in padli v luknjo. Socialne službe niso bile pripravljene na to.
 197 Veča, sigurno.
 198 Obljubljajo pa center za brezdomce, ampak se bo še vleklo dolgo časa.
 199 Je večerja iz Vicencijeve.
 200 Kvaliteta... štiri mesce sem bil v parku na vozičku od operacije, nič nisem mogel. Nobeden socialni delavec me ni prišel pogledat ali ponuditi pomoč.
 201 Je oseba, ki je zaradi okoliščin ali napake ostal brez doma.
 202 Brezdomec je tudi tisti, ki je nastanjen v samskem domu oz nastanitvenem domu. Je brez naslova, tako kot jaz.
 203 Ne hodim več v park, nimamo več skupnih interesov. Sam ne pijem več in tudi droge ne jemljem več, zato je tako.
 204 Težko. Z denarno socialno pomočjo. Šent mi pomaga.
 205 Sem težko zaposljiv.

206 Imam urejeno zavarovanje ja.
 207 Ne, tisti, ki bi mi mogel dati informacije je tiho.
 208 Nikoli ali pa celo življenje.
 209 To pride kar naenkrat. Na lepem se zaveš da si brezdomec.
 210 To je proces.
 211 Če te življenje prisili, se hitro navadiš.
 212 Dokler sem pil mi je bilo vseeno, sedaj mi je pa težko.
 213 Neprava družba, alkohol, droge, način življenja, ki sem mislil da bo večer.
 214 Denarna socialna pomoč.
 215 Osnovna šola.
 216 Zadnjih nekaj let sploh ne iščem, sem težko zaposljiv.
 217 Pred kratkim sem bil nameščen v nastavitveni dom.
 218 Zdaj ne več, prej pa normalno, vsak večer.
 219 Na Šentu in pekarne.
 220 Dovolj že, ampak samo nekvalitetno hrano, ki redi.
 221 Oče, ki je dementen.
 222 Brat, s katerim sva po 30 letih vzpostavila kontakt, je hudo bolan in je v bolnici. S sestrami pa nimam več kontaktov.
 223 Imam dva otroke. Z enim imam stike, z drugim nimam.
 224 Sem vdovec.
 225 Dva sina. 30 in 31 let sta stara.
 226 Rad bi spoznal bolj pozitivne ljudi, ki bi bili drugače misleči od teh, ki jih poznam sedaj.
 227 Seveda. Tudi s strani policije.
 228 Ja, veliko je bilo kaznivih dejanj.
 229 Ja, na vsakem koraku jo občutim.
 230 Pri zdravniku, v trgovini, povsod.
 231 Te vidijo v parku in si brezdomec, potem je konec, imaš žig.
 232 Ko sem bil mlajši sem se odzval z agresijo, sedaj pa preslišim.
 233 Ja, tudi se izogibam raznim dogodkom.
 234 Me prizadene. Bil sem agresiven, pomislil sem na samomor, tudi poskušal sem ga narediti. Zdaj se pa najem tablet, prespim.
 235 Jaz se ne moram prilagajati, se v nižjem položaju.
 236 Ko sem se vključil v skupnosti, tako kot Šent. Pa tudi v druge organizacije,
 237 Bolj bi mogli biti povezani med seboj.
 238 Da bi vsaj vsak peti ali deseti človek razumel. Bi bilo že nekaj.
 239 Tisti, ki so poklicani za to.
 240 Pa tudi mediji bi lahko pomagalo z bolj objektivnimi posnetki brezdomstva.
 241 Ja, ampak redko kdaj sem zares vključen.
 242 To kar je družba naredila za mene, to jaz delam za družbo, se pravi nič.
 243 Ko gremo z Šentom na izlet ali pa kaj takega.
 244 Samo na Šentu.
 245 Brezdomci smo na dnu te verige in nam je najtežje biti v družbi, saj nismo spoštovani.
 246 Sem poskušal, ampak več kot to mi ni uspelo.
 247 Poskusil sem pomagat tistim, ki so pomoči potrebni.
 248 Lahko hodim z petimi kravatami, ampak to sem. Imam žig.
 249 Obstaja pa ta nevidni zid, čeprav lahko kaj narediš, ampak ti ne pustijo.
 250 Mogoče v kakšnih programih.
 251 Da bi imel stanovanje, družino, otroke, prijatelje. Da grem spat in se zjutraj zbudim z čisto glavo. Neko normalno življenje za vse, da lahko živi kot človek.
 252 S puško si lahko izboriš. Država, družba.
 253 Csd, Šent, Karitas, Komuna.
 254 Csd je totalna nula.
 255 Ostale organizacije so pa boljše, v večini primerov.

256 S Šentom in Csd- jem.
 257 Uslužbenci bi morali biti bolj človeški.
 258 Soba, kopalnica, hrana in obleka. To je osnovno.
 259 Potem je tudi denarna pomoč. Vsaj za začetek, da se postavi na noge.
 260 Brezdomce je treba naučiti, da so tudi oni država.
 261 Socialna služba bi morala pa tudi bolj stati ob strani.
 262 Po moje je poznano, zmerom bolj.
 263 Taka je situacija, tako je. Pridejo tudi brezdomci.
 264 Ljubljana. Velika mesta.
 265 Po osamosvojitvi.
 267 Veča se.
 268 Šent, dnevni center in nočni center. Vicencijeva zveza, ki nosi večerjo, Karitas. Za vikend si pa pomagaj sam.
 269 Socialna te napoti, ti da informacije.
 270 Pomagajo kolikor lahko, moraš se pa tudi sam si pomagat. Ti ne prinesejo na pladnju.
 Dostopno pa je dobro. Je pa tudi vse zastoj.
 271 Tisti, ki nima strehe nad glavo.
 272 Skupno nam je da pijemo alkohol in žicamo.
 273 Si pa pomagamo med seboj.
 274 S pomočjo denarne socialne podpore.
 275 Z žicanjem ali pa si sposodim kaj od koga.
 276 Ja imam urejeno.
 277 Če kaj ne vem, vem kje vprašam.
 278 Ne poznam teh pravic.
 279 Pred letom in pol.
 280 Hitro se navadiš, druge nimaš. Znajdit se moraš.
 281 Dosti jih je bilo. Alkohol in smrti v družini. Slabi odnosi z družino. Tudi sam sem kriv, alkohol in droga sta mi pomagala.
 282 Denarna socialna pomoč.
 283 Osnovna šola.
 284 Nisem zaposlen.
 285 Prevoz.
 286 Ampak tu te poznajo vsi, za njih si itak klošar, pijanec. Te izobčijo in nimaš možnosti več.
 287 V zavetišču.
 288 Na Šentu, pripeljejo nam večerjo, v zavetišču. Za vikend pa kot kdaj, se moraš znajti.
 289 Jem vse in dovolj.
 290 Dosti jih je bilo, večina so pomrli. Starši, brat.
 291 Prijatelji iz parka.
 292 Pa tudi vodja zavetišča mi zelo pomaga in socialni delavec Matej. Na Šentu mi pomagajo.
 293 Seveda da bi marsikaj spremenil.
 294 Nisem bil žrtev nasilja.
 295 Ja, veliko sem jih že storil.
 296 Ne od vseh, ampak tudi moji sorodniki so me izobčili zaradi tega ker sem brezdomec.
 297 Če sem jaz prijazen do njih, so tudi oni do mene. In seveda obratno.
 298 Sem si sam kriv, da sem brezdomec. Če me kdo gleda zaradi tega postrani, mu ne zamerim.
 299 Mislim pa, da zelo vpliva tak položaj na stigmatizacijo.
 300 Nič takega, mogoče včasih sem malo užaljen. Ampak večino krat vržem čez ramo.
 301 Ja, seveda se izogibam.
 302 Me prizadene. Ko sem žalosten sem najraje sam. Se zaprem vase, grem kam na samo in meditiram.
 303 Bi mogel zamenjat družbo, se vklopiti kam drugam.
 304 Kakšne druge dejavnosti, da bi me videli v drugi luči.
 305 Da bi lahko delal in imel stanovanje. Pa da bi mi dolgove odpisali.

321 Pa tudi kakšne delavnice bi lahko naredili, da bi bili bolj aktivni.

140 Mislim pa da bolj po mestih. 194 Ljubljana. Večja mesta. Tudi v Gorici je največ brezdomcev iz okolice. Pač pridejo v večje mesto. 264 Ljubljana. Velika mesta.	Večja mesta Iskanje priložnosti v večjih mestih	
	Večja mesta	
06 Zaradi vojn. 07 Se večja. 71 Po razpadu tega sistema. 72 Veča se, dokler je sistem takšen, se brezdomstvo lahko samo večja. 141 Ja, ja večja se. 195 Po vojni, po 1991. 196 Nekateri smo potem zavozili, podcenili kapitalizem in padli v luknjo. Socialne službe niso bile pripravljene na to. 197 Veča, sigurno. 265 Po osamosvojitvi. 267 Veča se.	Vpliv vojne Širjenje brezdomstva Vpliv sistema Širjenje brezdomstva zaradi sistema Širjenje brezdomstva Vpliv vojne Splet okoliščin kot posledica razpada sistema Širjenje brezdomstva Vpliv osamosvojitve države Širjenje brezdomstva	Stopnje brezdomstva
08 Brezdomcem se pomaga, da nekako preživimo, da imamo možnost nekje biti čez dan in si urejati zdravstvene storitve in prehrano. 09 Ko pa nekdo potrebuje streho nad glavo je pa te pomoči zelo malo. 10 Dobiš pri različnih organizacijah. 11 Za brezdomce znano, da se ne sprašuje po ceni in kvaliteti. 73 Socialna pomoč (denarna), da se lahko stuširaš, da imaš kje za prespat čez noč. 74 Moraš se pozanimat, informirat. Poiskat druge brezdomce, da ti dajo nasvet in ti pomagajo. 75 Dostopnost je uredu, kvaliteta tudi, ampak razumevanje brezdomstva pa ni. 142 Spalna enota, ki se je odprla letos, Šent dnevni center, kosilo v domu upokojencev, denarna socialna pomoč. 143 Cena je načeloma brezplačna, ampak cena je tista, ki jo plačaš včasih z drugimi stvarmi in ne z denarjem. Kvaliteta je, ampak odvisno od tvoje zahtevnosti. 198 Obljubljajo pa center za brezdomce, ampak se bo še vleklo dolgo časa. 199 Je večerja iz Vicencijeve. 200 Kvaliteta... štiri mesce sem bil v parku na vozičku od operacije, nič nisem mogel. Nobeden socialni delavec me ni prišel pogledat ali ponuditi pomoč. 268 Šent, dnevni center in nočni center. Vicencijeva zveza, ki nosi večerjo, Karitas. Za vikend si pa pomagaj sam. 269 Socialna te napoti, ti da informacije. 270 Pomagajo kolikor lahko, moraš se	Potreba po pomoči Odsotnost pomoči v ključnih trenutkih Paleta organizacij Dostopnost po ceni in kvaliteti Potreba po pomoči Dostopnost informacij Odsotnost razumevanja Paleta organizacij Relativnost cene in kvalitete Potreba po pomoči Pomoč organizacije Odsotnost kvalitete	Dostopnost do oblik pomoči

pa tudi sam si pomagat. Ti ne prinesejo na pladnju. Dostopno pa je dobro. Je pa tudi vse zastonj.	Paleta organizacij Dostop do informacij Omejitev pri kvaliteti, Dostopno in zastonj	
12 To je tisti, ki nima strehe nad glavo. 76 Tisti, ki je ostal brez strehe nad glavo in zaradi nekaj razlogov ne mora priti do te strehe nad glavo, ki bi si jo sam hotel ustvariti. 144 Brezdomec je tisti, ki se znajde na cesti in ki nima pomoči kje za prespat. 145 So pa eni brezdomci, ki živijo tako po lastni želji, ker so komaj čakali, da gredo od doma in so svobodni. 201 Je oseba, ki je zaradi okoliščin ali napake ostal brez doma. 202 Brezdomec je tudi tisti, ki je nastanjen v samskem domu oz nastanitvenem domu. Je brez naslova, tako kot jaz. 271 Tisti, ki nima strehe nad glavo.	Odsotnost strehe nad glavo Odsotnost strehe nad glavo, Slabi pogoji Brez prenočišča, na cesti Želja po svobodi Brez doma Odsotnost stalnega naslova, bivanje po institucijah Odsotnost strehe nad glavo	Oblike brezdomstva
13 Značilnosti naše skupine so na splošno težave z odvisnostjo. 14 So pa med nami tudi ljudje, ki imajo dokaj širok razgled nad življenjem, so tudi končali šole, ampak zaradi stanja v katerem so, si ne morajo kaj več privoščiti. 78 Da naša 50 centov, ker 50 centov je boljše kot nič. 146 Želimo si, da bi se sami sebe lahko malo preživljali. 147 Se pa dogovarjamo za delavnico, da bi lahko noter vsi po malo ustvarjali. 203 Ne hodim več v park, nimamo več skupnih interesov. Sam ne pijem več in tudi droge ne jemljem več, zato je tako. 272 Skupno nam je da pijemo alkohol in žicamo. 273 Si pa pomagamo med seboj.	Težave z odvisnostjo Šolani n razgledani Beračenje Preživljanje samega sebe Ustvarjalni kotiček Zbiranje v parku, Alkohol, droga Alkohol in beračenje Medsebojna pomoč	Subkulturne značilnosti
15 Z občasnim delom in s tem da dobim mesečno denarno socialno pomoč. 16 Samo to, da sem brezposeln in prijavljen na zavodu. 17 Ja, imam urejeno zdravstveno zavarovanje. 79 Težko. Ne dobivam denarne socialne pomoči. 80 Ne, nimam urejenega zdravstvenega zavarovanja, ker ga nočem. 148 Iz denarne socialne pomoči. 149 Imam, osnovno in dodatno. 204 Težko. Z denarno socialno	Prekarno delo, Denarna pomoč Status na trgu dela Zdravstveno zavarovanje Brez prihodka Odsotnost zdravstvenega zavarovanja Denarna pomoč	Socialno- ekonomski status

pomočjo. Šent mi pomaga. 205 Sem težko zaposljiv. 206 Imam urejeno zavarovanje ja. 274 S pomočjo denarne socialne podpore. 275 Z žicanjem ali pa si sposodim kaj od koga. 276 Ja imam urejeno.	Zdravstveno zavarovanje Denarna pomoč, pomoč organizacije Status Zdravstveno zavarovanje Denarna pomoč Beračenje, sposojanje Zdravstveno zavarovanje	
18 Ne vseh nimam, zato ker tudi sam temu ne prispevam dovolj. 19 Ja, poznam svoje pravice. 81 Ja. Ampak, če se prijavim na socialno mi bodo po smrti pobrali hišo, ki jo imam. 82 Nekaj vem, na socialni ti nobeden nič ne pove. 207 Ne, tisti, ki bi mi mogel dati informacije je tiho. 277 Če kaj ne vem, vem kje vprašam. 278 Ne poznam teh pravic.	Lastna krivda Poznavanje pravic Cena uveljavitve pravice Slabo poznavanje, Dostop do informacij Dostop do informacij Poznavanje, dostop do informacij Ne seznanjenost	Zavedanje pravic
20 Brezdomec sem od svojega 17 leta. 21 Navadil se nisem nikoli, zato, ker sem med tem časom bil tudi po raznih ustanovah. 22 Začelo se je z mladostniškim razgrajanjem, privedlo je do pretiranega občutka svobode in do zapora, ustanov in podobno. In tako sem na koncu pristal na cesti. 83 Od 16 leta. 84 Sem bil brezdomec, ampak ko je sistem razpadu.... Zdaj je kar je. 85 Hitro sem s navadil, 2- 3 leta si že notr. 86 Ko sem bil star 5 let sem dobil očima, s katerim se nikakor nisva razumela. Po desetih leti je bilo samo še vprašanje ali jaz ali on. Končno sem zbral moč, da sem se uprl, ker me je pretepal. Je bilo tako, da bolje da grem, ker če ne bi ga ubil. 150 Dve leti sem že brezdomka. 151 Že kdaj prej. Sem bila zunaj pa potem se spet vrnila domov in tako. 152 Navadiš se načeloma nikoli ne, ker si vsak želi neki več. 208 Nikoli ali pa celo življenje. 209 To pride kar naenkrat. Na lepem se zaveš da si brezdomec. 210 To je proces. 211 Če te življenje prisili, se hitro navadiš. 212 Dokler sem pil mi je bilo vseeno, sedaj mi je pa težko. 213 Neprava družba, alkohol, droge, način življenja, ki sem mislil da bo	Od sedemnajstega leta Neprilagojenost, Institucije Pot do brezdomstva Od šestnajstega leta Razpad sistema Prilagojenost Pot do brezdomstva Dve leti Začasno brezdomstvo Neprilagojenost Relativnost brezdomstva Uvid situacije Stopnjevanje Prilagojenost Reševanje težav	Kariera

večen. 279 Pred letom in pol. 280 Hitro se navadiš, druge nimaš. Znajdit se moraš. 281 Dosti jih je bilo. Alkohol in smrti v družini. Slabi odnosi z družino. Tudi sam sem kriv, alkohol in droga sta mi pomagala.	Pot do brezdomstva Leto in pol. Hitra prilagoditev Pot do brezdomstva	
23 Občasno delo in mesečna denarna socialna podpora. 24 Končana osnovna šola. 87 Nimam nobenih dohodkov. 88 Osnovna šola. 153 Denarna socialna podpora. 154 Četrta stopnja. Frizerka sem. 214 Denarna socialna pomoč. 215 Osnovna šola. 282 Denarna socialna pomoč. 283 Osnovna šola.	Občasno delo, denarna pomoč Osnovna izobrazba Brez dohodkov Osnovna izobrazba Denarna pomoč Izobrazba, frizerka Denarna pomoč Osnovna izobrazba Denarna pomoč Osnovna izobrazba	Dohodek
25 Težave so leta in neizkušenost. 89 Kako naj jaz s 46 leti, delal sem na črno celo življenje, uradno nimam nobenih izkušenj. Na živce mi gre tudi ta papirologija, pisanje življenjepisov. 155 Nimam, saj je ne iščem. 216 Zadnjih nekaj let sploh ne iščem, sem težko zaposljiv. 284 Nisem zaposlen. 285 Prevoz. 286 Ampak tu te poznajo vsi, za njih si itak klošar, pijanec. Te izobčijo in nimaš možnosti več.	Starost, izkušnje Delo na črno, Pisanje življenjepisov Ne išče Status težko zaposljlivega Nezaposlen Ovira pri zaposlitvi Ovira pri zaposlitvi	Zaposlitev
26 Preživljam enega psa, kar pomeni, da v zavetišče ne grem. 27 Po lokalih, na Šentu imam možnost, da si pripravim kosilo. Če ne pa kjerkoli. 28 Jem dovolj. 90 Malo v centru za brezdomce, malo v skvotu, mojem centru za brezdomce, kjer imam lahko psa. 91 Imam alternative pripravljene v naprej. 92 Po potrebi, malo tu, malo tam. 93 Sam za svojo rit dobro poskrbim, da nisem lačen. 156 Trenutno ne, ker sem v zavetišču. 157 Na Šentu jem kosilo, v zavetišču nekaj pojem. Drugače pa pekarna. 158 Dovolj jem. Preveč kruha, premalo kuhanje hrane, kar se mi pozna. obroki niso redni. 217 Pred kratkim sem bil nameščen v nastavitveni dom. 218 Zdaj ne več, prej pa normalno, vsak večer.	Zaradi psa ni v zavetišču, prenočevanje Možnost prehrane Kvaliteta obrokov Zavetišče, skvot, prenočevanje Problemi pri prenočevanju Možnost prehrane Kvaliteta obrokov Zavetišče, prenočevanje Možnost prehrane Organizacije, pekarna Slaba kvaliteta obrokov Nastavitveni dom, prenočevanje	Veščine vsakdanjega preživetja

219 Na Šentu in pekarni. 220 Dovolj že, ampak samo nekvalitetno hrano, ki redi. 287 V zavetišču. 288 Na Šentu, pripeljejo nam večerjo, v zavetišču. Za vikend pa kot kdaj, se moraš znati. 289 Jem vse in dovolj.	Problemi pri prenočevanju Možnost prehrane, organizacije Slaba kvaliteta hrane Zavetišče, prenočevanje Možnost prehrane, organizacije, problem vikendov Dobra kvaliteta prehrane	
29 Na prvem mestu bi dal starše, ki so živi, potem so moji najbližji prijatelji, so tudi pokojni. 30 Danes ostajajo pomembni, tisti, ki so mi pripravljeni priskočiti na pomoč. 31 Spremenil bi na prvem mestu že to, da me ne bi označevali takoj za brezdomca ali narkomana. 94 To je ribič, ki me je pri šestnajstih pobral iz ceste in me naučil loviti ribe. Stike imam z njim in mi je iz preteklosti najbolj pomemben človek. 95 Moja mama, ki je bolj tako. Z njo se vidim, ko se vidim. 96 Imam hči, ki mi pomeni vse na svetu, zaradi nje sploh sem, drugače se mi ne bi dalo več boriti. 97 Imam 4, 5 prijateljev, ki se sicer ne vidimo po nekaj mescev, ampak smo zelo dobri prijatelji, že več let. 98 Poročen sem, ampak nisva več skupaj z bivšo. 99 Imam hči, ki je stara 7 let in se super razumeva. 100 Vedno bi nekaj spremenil. 159 Z enim imam stike, z drugimi jih ne morem imeti. 160 Pomembna je moja družina. Upam, da bom z mamo lahko letos popravila odnos. 161 Imam partnerja, nisem poročena. 162 Imam dva sina, stara 10 in 12 let. Se pa večkrat vidimo in se dobro razumemo. 163 Z vsakim nekaj. 221 Oče, ki je dementen. 222 Brat, s katerim sva po 30 letih vzpostavila kontakt, je hudo bolan in je v bolnici. S sestrami pa nimam več kontaktov. 223 Imam dva otroke. Z enim imam stike, z drugim nimam. 224 Sem vdovec. 225 Dva sina. 30 in 31 let sta stara. 226 Rad bi spoznal bolj pozitivne ljudi, ki bi bili drugače misleči od teh, ki jih poznam sedaj. 290 Dosti jih je bilo, večina so pomrli. Starši, brat.	Starši Pokojni prijatelji Tisti, ki priskočijo na pomoč Želja po spremembi Oseba, ki mu je pomagala preživeti Ohranjeni stiki Starš Ohranjeni stiki Stiki z otrokom, Motivacija za življenje Prijatelji Ohranjeni stiki Razhod s partnerico Odnos z otrokom Želja po spremembi Možnost stikov Pomembnost družine Želja po boljšem odnosu z mamo Partner Odnos z otroci Želja po spremembi Stiki z očetom Vzpostavitev odnosa z bratom Odsotnost stikov s sestrami Otroci Stik z enim otrokom Vdovec Starost dveh sinov	Stiki

291 Prijatelji iz parka. 292 Pa tudi vodja zavetišča mi zelo pomaga in socialni delavec Matej. Na Šentu mi pomagajo. 293 Seveda da bi marsikaj spremenil.	Želja po spoznavanju pozitivnih ljudi Smrt prijateljev Družina Prijatelji Strokovni delavci Želja po spremembi	
32 Ne, nisem bil žrtev kakšnega nasilja. 33 Overdose, samomori bližnjih, posledice brezdomstva in odvisnosti. 101 Ja, seveda sem bil žrtev nasilja. 164 Samo to, da se nočejo z mano pogovarjati ker sem brezdomka. 227 Seveda. Tudi s strani policije. 294 Nisem bil žrtev nasilja.	Ne zaznava nasilja Predoziranje, samomori, posledice brezdomstva Zaznava nasilje Ignoranca nekaterih Nasilje s strani policije Ne zaznava nasilja	Nasilje, nesreče
34 Ja, storil sem že kazniva dejanja. 102 Velikokrat sem že storil kaznivo dejanje. 165 Ja, sem že storila kaznivo dejanje. 228 Ja, veliko je bilo kaznivih dejanj. 295 Ja, veliko sem jih že storil.	Kaznivo dejanje Več kaznivih dejanj Kaznivo dejanje Več kaznivih dejanj Več kaznivih dejanj	Kazniva dejanja
35 Pomembno je kdo ti stoji od strani, če ni pravih ljudi, potem imaš veliko možnosti, da občutiš stigmatizacijo. 103 Ja seveda, da čutim stigmatizacijo. 166 Ja, malo jo čutim pa res. 229 Ja, na vsakem koraku jo občutim. 296 Ne od vseh, ampak tudi moji sorodniki so me izobčili zaradi tega ker sem brezdomec.	Pomembnost pravih ljudi Občutek stigmatizacije Občutek stigmatizacije Prisotnost stigmatizacije na vsakem koraku Stigmatizacija s strani nekaterih, sorodniki	Zaznavanje stigmatizacije
36 Družba pa te na splošno zelo stigmatizira. 37 Primer, greš v trgovino, gledajo samo tebe, potem, če greš na kakšno družabno srečanje se zna zgoditi, da te nekdo stigmatizira in potem se to prenaša kot kužna bolezen. 104 Nekako povsod čutiš to. 105 Je pa pol odvisno kako ti svoje brezdomstvo opredeliš ljudem. Eni te lahko lepo, normalno sprejmejo, drugi pa naredijo celo paniko. 106 Ko te vidijo ljudje vsak dan sedeti v parku na istem mestu, si mislijo, da si tam, ker tebi paše biti tam, pa mogoče to ni res in si ti želiš biti kje drugje. 167 Zgodilo se mi je, da se kdo ne pogovarja več z mano, ker sem med brezdomci. 168 Ja trgovke rade pogledajo čudno. 230 Pri zdravniku, v trgovini, povsod. 231 Te vidijo v parku in si brezdomec,	Stigmatizirajoča družba Stigmatizacija v trgovini, družabna srečanja Prenašanje stigme kot kužne bolezni Stigma na vsakem koraku Pomembna predstava brezdomstva Reakcija ljudi Stigmatizacije zaradi sedenja v parku Predsodki ljudi Zavračanje pogovora	Situacije stigmatizacije

potem je konec, imaš žig. 297 Če sem jaz prijazen do njih, so tudi oni do mene. In seveda obratno. 298 Sem si sam kriv, da sem brezdomec. Če me kdo gleda zaradi tega postrani, mu ne zamerim. 299 Mislim pa, da zelo vpliva tak položaj na stigmatizacijo.	Stigmatizacija v trgovini Stigmatizacija v trgovini pri zdravniku Stigmatizirajoča družba Predsodki ljudi Vzajemni odnosi Občutek krivde Sprejemanje stigme Vpliv položaja	
38 Nekaj časa sem se odzival z jezo, ker mi je prinašalo še dodatne težave. 39 Zadržim svojo jezo, ki je bila velikokrat povod za kaj hujšega in razmišljam kako bi se odzval na to stigmatizacijo čim bolj človeško. 40 Resnim družabnim dogodkom, ljudem, ki stigmatizirajo. 41 Pomagam lahko samo tako, da nekako spregledam to, kot, da tega ni. 42 Mislim, da bi se dalo odzvati z javnim ozaveščanje ljudi. 107 Odvisno od konteksta v katerem se zgodi, če vidim nek zaničevalni, poniževalni odnos, s odzovom burno, po navadi z agresijo. 108 Določenim lokalom, tam me gledajo kot da sem smet, ker sem iz parka. 109 Seveda me prizadene. 110 Ko sem žalosten jočem. In ko nočem biti žalosten, postanem nasilen. 111 Žalost poskušam malo odpraviti z alkoholom. 112 Tako, da bi lahko delal, da bi se lahko redno postavil zase pred ljudmi. 113 Da bi dobil kredibilnost sam do sebe. 169 Nerodno mi je, malo. Najboljše pa da se odmakneš in greš drugam. 170 Včasih, me za trenutek zaboli. Potem grem naprej. 171 Razni plakati, srečanja na Šentu, odprta za vse. 232 Ko sem bil mlajši sem se odzval z agresijo, sedaj pa preslišim. 233 Ja, tudi se izogibam raznim dogodkom. 234 Me prizadene. Bil sem agresiven, pomislil sem na samomor, tudi poskušal sem ga narediti. Zdaj se pa najem tablet, prespim. 235 Jaz se ne moram prilagajati, sem v nižjem položaju. 300 Nič takega, mogoče včasih sem malo užaljen. Ampak večino krat vržem čez ramo. 301 Ja, seveda se izogibam. 302 Me prizadene. Ko sem žalosten	Odzivanje z jezo Dodatne težave kot posledica Zadrževanje jeze Poskus drugačnega, čim bolj človeškega odziva Izogibanje določenih dogodkov, ljudi Ignoriranje situacije Ozaveščanje ljudi Odzivanje z burno reakcijo, agresijo Izogibanje lokalom Odziv na stigmatizacijo Odzivanje z jokanjem, nasiljem Zatekanje k alkoholu Delo kot argument, da se postaviš zase Zaupanje vase Odmikanje iz situacij Odziv stigmatizacijo Premagovanje žalosti Ozaveščanje ljudi, Pomoč organizacij Odziv z agresijo, Ignoriranje stigmatizacije Izogibanje dogodkov Agresija, poskus samomora kot posledica Reševanje z uspavalnimi tabletami Težji vpliv zaradi položaja	Preprečevanje stigmatizacije

sem najraje sam. Se zaprem vase, grem kam na samo in meditiram.	Odziv na stigmatizacijo Ne obremenjevanje kot reakcija Izogibanje situacijam Premagovanje žalost Izolacija, meditacija	
43 Samo skušam zmanjšati stigmo tako, da naredim nekaj na sebi. 44 Da bi se ljudje zavedali, da to ni nekaj kar se njim ne more zgoditi al pa v njihovi družini. je nekaj kar je prisotno med nami, vsak dan. 45 Da bi se stigmatizacija zmanjšala zaradi zmanjšanja škode na ljudeh pa je potrebno dat človeku roko in podporo ko jo rabi. 46 Nekdo, ki ni doživel stigme težje vpliva, kot nekdo, ki je nekoč že bil stigmatiziran. 114 S pridnim in marljivim delom. 115 Da bi se ljudje zavedali, da tudi če si brezdomec, še ne pomeni, da kradeš, lažeš in delaš zločine. Da bi ljudje videli, da smo brezdomci tudi dobri ljudje, ki znamo pomagat ljudem. 172 Sem. Imela sem stojnice pred občino. Razne stojnice, tudi za otroke. 173 Ljudje bi morali odpreti srce, glavo in oči. 236 Ko sem se vključil v skupnosti, tako kot Šent. Pa tudi v druge organizacije, 237 Bolj bi mogli biti povezani med seboj. 303 Bi mogel zamenjat družbo, se vklopiti kam drugam. 304 Kakšne druge dejavnosti, da bi me videli v drugi luči.	Strategija zmanjševanja stigme z delom na sebi Zavedanje ljudi, da niso imuni Brezdomstvo kot del vsakdanjika družbe Podpora človeka kot ukrep za zmanjševanje škode Vpliv stigmatiziranega Strategija zmanjševanja stigme z delom Zavedanje ljudi o pravi sliki brezdomca Strategija zmanjševanja stigme z raznimi stojnicami Odprtost in sočutnost ljudi Strategija zmanjševanja stigme z organizacijami Povezanost ljudi Strategija zmanjševanja stigme z zamenjavo družbe Dokazovanje ljudem	Zmanjševanje stigmatizacije
47 Konkretno, da bi imel vsak človek pravico, da ne bi bil stigmatiziran. 48 Pomagamo si lahko samo sami. Na tak način, da se razjasnimo na kakšen način je treba človeku pomagat. 116 Da bi bili koristno »uporabljeni« pri kakšnih delih, tak družbeno koristnih. 117 Da me razbremeni dolgov, da lahko začnem delati. 118 Da mi odblokirajo račun. 174 Na vseh področjih si želim, da bi se ljudje čim bolj razumeli. 175 Ljudje naj se odločijo it na cest za en teden. 238 Da bi vsaj vsak peti ali deseti človek razumel. Bi bilo že nekaj. 239 Tisti, ki so poklicani za to. 240 Pa tudi mediji bi lahko pomagalo z bolj objektivnimi posnetki brezdomstva.	Enakopravnost ljudi Sami sebi kot pomoč Jasen način pomoči Koristnost družbi Možnost dela, odpis dolgov Možnost uporabe bančnega računa Boljši odnosi med ljudmi Kratka prostovoljna izkušnja brezdomstva ljudi kot pomoč za boljše odnose Razumevanje ljudi Strokovni delavci kot pomoč	Želje

305 Da bi lahko delal in imel stanovanje. Pa da bi mi dolgove odpisali.	Mediji kot pomoč Stanovanje, odpis dolgov	
49 Ja, sem pa nisem. 50 Od ena do deset, sem tri. 119 Se mi zdi, da se kar socialno vključen. 120 Poskušam se pogovarjati z ljudmi, jim odpreti oči, da bi začeli razmišljati bolj altruistično, ne tako egoistično. 176 Sem bolj socialno vključena sedaj, kot pa prej ko sem imela dom. 241 Ja, ampak redko kdaj sem zares vključen. 242 To kar je družba naredila za mene, to jaz delam za družbo, se pravi nič. 306 Včasih sem vključen, včasih izključen. Odvisno od družbe zraven. 307 Sem tih po naravi in se težko kar priključim neki družbi, če je ne poznam.	Mejna socialna vključitev Slaba ocena vključenosti Dobra socialna vključenost Ocena socialne vključenosti odvisna od uspešnosti pogovora Boljša socialna vključenost kot brezdomka Mejna socialna vključenost Ocena socialne vključenosti Mejna socialna vključenost, pogojena z družbo Ocena socialne vključenosti	Zaznavanje socialne vključenosti
51 Druženje z ljudmi, ki niso v podobni situaciji kot sem sam. 52 Če pa so ljudje okoli mene, s katerimi imam normalno debato, ki nekam pelje, takrat pa ja. 53 Odvisno kakšen tip človeka si in kakšne ljudi imaš okrog sebe. 121 Ko me družba upošteva, ko upoštevajo moje mnenje in besedo, ko sem slišan. 122 Najbolj se počutim v naši subkulturi. 123 Tako se vsaj zavedaš samega sebe, kaj si in kaj nisi. Če si v družbi ljudi, ki še znajo razmišljati in te poskušajo razmeti, ne more nič slabega priti ven. 177 Zadnje časa večinoma na raznih dogodkih, organiziranih s strani Šenta, zavetišča, občine. Pogovarjam se z politiki, govorci, brezdomci,... vsemi. 178 Po eni strani povsod, po drugi strani nikjer. 179 Zaradi položaja brezdomstvo, pridemo v stik in namesto da se grdo gledamo in stojimo vsak na svoji strani bi se morali združiti. 243 Ko gremo z Šentom na izlet ali pa kaj takega. 244 Samo na Šentu. 245 Brezdomci smo na dnu te verige in nam je najtežje biti v družbi, saj nismo spoštovani. 308 Na kakšnih dogodkih, žurih, veselicah, koncertih. Te kdo povabi na pijačo in se spoznaš z družbo. 309 Po občutku že veš je boš sprejet in	Druženje z ljudmi Dobri pogovori z ljudmi Odvisno od posameznika in družbe Upoštevanje, slišanost V svoji družbi Odvisna od posameznika in družbe Dogodki organizacije Šent, občine Pogovori z ljudmi Povsod in nikjer Odvisno od dinamičnosti in sinergije v družbi Izleti z organizacijo Šent Na organizaciji Šent Odvisno od spoštovanja v družbi	Situacija socialne vključenosti

kje ne. 310 Veliko vpliva. Ker nekomu, ki ni brezdomec, se boš težje vključil. Še posebej če bo vedel, da si ti brezdomec.	Na zabavi ob spoznavanju novih ljudi Po občutku Odvisno od statusa ljudi in razkritosti tvojega položaja	
54 Spremenil sem vedenje. 55 Uspešen bom takrat, ko se bom počutil srečnega v svojem življenju. 124 Ljudem razlagam svoje ideje in ti naprej širijo moje ideje, ker če bi pa jaz povedal na glas ne bi bilo nič. 125 Sejem seme za dobro družbo. 126 Ker sem tečen, se mi zdi da sem uspešen. 180 Na raznih dogodkih, ki se jih udeležujem, ljudje izražajo potrebe po raznih delavnicah. Ker so me že videli sprašujejo mene. 181 Včasih sem malo lena in imam občutek da bi lahko naredila še več. 246 Sem poskušal, ampak več kot to mi ni uspelo. 247 Poskusil sem pomagat tistim, ki so pomoči potrebni. 248 Lahko hodim z petimi kravatami, ampak to sem. Imam žig. 311 Na Šentu v dnevnem centru in v zavetišču veliko pomagam. Tudi na kakšnih dogodkih, kjer so povebljeni drugi ljudje. Potem vidijo, da sem ok. Rad pa pomagam kjerkoli. 312 Če bi bil bolj komunikativen, bi bilo lažje.	Strategija spodbujanja z spremembo vedenja Ocena uspešnosti odvisna od sreče v življenju Strategija z razlaganjem idej Trud za dobro družbo Ocena odvisna od učinkovitosti Strategija spodbujanja z udeležbo dogodkov in prirejanjem delavnic Ocena odvisna od delavnosti Dosežena meja socialne vključenosti Strategija spodbujanja z pomočjo potrebnim Ocena uspešnosti je pogojena z zaznamovanostjo Strategija spodbujanja z udeležbo na javnih dogodkih in s pomočjo Ocena pogojena z komunikativnostjo	Spodbujanje socialne vključenosti
56 Sigurno bi bilo dobro, da bi dobil kakšno zaposlitev. 57 Tam, kjer so stvari, ki me zanimajo. 58 Prvi korak bi moral narediti sam, ker če sam ne narediš nič, potem ne pričakuj da bo kaj. 127 Da bi delal dobro za družbo na moj način. 128 Marsikje, kjer so ljudje pripravljeni poslušati. 129 Če bi me kdo od strokovnih delavcev, ki dela z brezdomci zares poslušali, s tem bi lahko pomagal. 130 Imam ogromno izkušenj, tako bi lahko kje prišel prav. 182 Bolj prijazna bi lahko bila, večkrat bi lahko pomagala ali pa nasmejala. 183 S tem klubom, če bo, vidim lepo	Zaposlitev Na podlagi zanimanja Posameznikov prvi korak Dobra dela Odvisno od posluha ljudi Odvisno od posluha strokovnih delavcev Koristnost zaradi izkušenosti Prijaznost, nasmeh	Povečevanje socialne vključenosti

možnost. 249 Obstaja pa ta nevidni zid, čeprav lahko kaj narediš, ampak ti ne pustijo. 250 Mogoče v kakšnih programih. 313 Če mi na Šentu kaj ponudijo, se z veseljem vključim, pomagam. Sam pa ne iščem tega. Se pa odzovem na karkoli me zanima.	Ustanovitev kluba Težave pri spodbujanju Nevidni zid Programi, organizacije Odziv na ponudbe s strani organizacije	
59 Da dobim milijon evrov. 131 Da to sploh ne bi bila pereča tema, da o tem ne bi sploh razpravljali, saj tega problema ne bi bilo. 132 Kako je pomembno da skrbimo eden za drugega in da smo si enakovredni. 184 Potrditev bi rabila, da sem dobra. Da so me sprejeli. 185 Želj imam ogromno. 251 Da bi imel stanovanje, družino, otroke, prijatelje. Da grem spat in se zjutraj zbudim z čisto glavo. Neko normalno življenje za vse, da lahko živi kot človek. 252 S puško si lahko izboriš. Država, družba. 314 Službo bi moral imeti. 315 Sam sebi najprej, potem pa lahko tudi socialni delavci.	Denar Popolno sprejemanje Medsebojna skrb in enakovrednost Potrditev, občutek pripadnosti Veliko želja Normalno življenje Sam sebi kot pomoč, drugi kot pomoč Služba Sam sebi kot pomoč, socialni delavci kot pomoč	Želje
60 Ja, ampak nisem dobil pravilne pomoči. 61 Center za socialno delo, različne organizacije, podobne Šentu. 62 Zmeraj obvelja volja drugih, moja ne. 63 Socialno skrbstvo, terapevt, Šent dnevni center. 64 Več bi moralo biti razumevanja, logike v glavah, manj papirologije, prednostna lista glede na leta brezdomstva, pomoč v domačem okolju pri iskanju stanovanja. 133 Včasih Šent, dnevni center in center za brezdomce, zavetišče. 134 Z nobenimi za enkrat. Sem pa tja grem na Šent. 135 Na centru za socialno delo. Da bi bolj razumeli specifične posameznikovega položaja, da se posvetijo človeku kot individualcu. 186 Csd, bolnica, Šent, Kralji ulice. 187 Vsi se trudijo, ampak ni tiste povezanosti. Bi se morali združiti in nuditi celoto. 188 Potem pa moraš čakati tri mesece, pomoč pa bi rabila takoj.	Neustrezna pomoč Pomoč služb Csd, Šent, druge organizacije Neustrezna pomoč V stiku z Socialno skrbstvo, terapevt, Šent Več razumevanja, manj birokracije, Prednostna lista Pomoč pri iskanju stanovanja Pomoč služb Šent, zavetišče V občasnem stiku z Šentom Razumevanje specifične težave posameznika Pomoč služb Csd, bolnica, Šent, Kralji ulice Povezanost organizacij, celostna pomoč	Ocena služb/ storitev

189 Šent, dnevni in nočni center. 253 Csd, Šent, Karitas, Komuna. 254 Csd je totalna nula. 255 Ostale organizacije so pa boljše, v večini primerov. 256 S Šentom in Csd- jem. 257 Uslužbenci bi morali biti bolj človeški. 316 Karitas, Šent, dnevni in nočni center, Center za socialno delo. 317 Sem kar zadovoljen s pomočjo, ki so mi jo nudili. 318 Šent, zavetišče, Kartias, Csd.	Čakalna doba V stiku z Šent dc in zavetišče Pomoč služb Csd, Šent, Karitas, Komuna Nezadovoljstvo z Csd Zadovoljstvo z organizacijami V stiku z Csd, Šent Razumevanje od zaposlenih Pomoč pri Karitas, Šent dc in zavetišče, Csd Zadovoljstvo s pomočjo V stiku z Šent dc in zavetišče, Karitas, Csd	
65 Take storitve, ki bi človeku omogočale lažji dostop pri iskanju stanovanja in večjo pomoč pri tem. 66 Streha nad glavo, denar. 67 Polletno najemnino za stanovanje, da si lahko najdem zaposlitev in postavim svoje življenje na noge. 136 Nek popoldanski center, ki bi pokrili popoldanske ure, ki so včasih problem, če nimaš kje bit. 137 Brezplačno pravno svetovanje. 190 Načeloma neka večja socialna kmetija, to bi bilo dobro. Imeli bi dom, delo, hrano in socialne stike. 191 Udobje, kot je stranišče pa tako. 258 Soba, kopalnica, hrana in obleka. To je osnovno. 259 Potem je tudi denarna pomoč. Vsaj za začetek, da se postavi na noge. 260 Brezdomce je treba naučiti, da so tudi oni država. 261 Socialna služba bi morala pa tudi bolj stati ob strani. 319 Kakšen program tudi za čez popoldan, kjer bi lahko bili. 320 Pa tudi nek prostor, da bi lahko bili za vikend. Z možnostjo kosila na primer. 321 Pa tudi kakšne delavnice bi lahko naredili, da bi bili bolj aktivni.	Lažji dostop do iskanja stanovanja Pomoč Streha nad glavo, denar Polletna najemnina, zaposlitev za nov začetek Popoldanski center Brezplačno pravno svetovanje Večja socialna kmetija Dom, delo, hrana, stiki Udobje kot je stranišče Osnovne dobrine Denarna pomoč Zavedanje da imajo vpliv, saj so tudi oni država Boljša podpora služb Popoldanski center Odprtost organizacij tudi za vikend Delavnice	Želje/ potrebe

9.3.3 OSNO KODIRANJE

Lokalna scena brezdomstva

Zaznavanje v skupnosti:

- 01 Šele zdej po novem se skupnost bolj sooča s tem problemom bolj na splošno.
- 02 Poznam, ker sem tudi sam del te skupnosti.
- 03 Se lahko vsakemu pripeti.
- 68 Seveda, vse poznam.
- 69 Se znajdeš v določenem trenutku, v določenem času, v določenem mestu, ki ga ne želiš in si ne predstavljaš kako to je.
- 138 V naši je dobro poznano.
- 139 Je zelo zanimiva izkušnja načeloma. Marsikdo bi jo lahko dobil, da bi potem bolj cenil svoje stanovanje, svoj dom, svoje življenje in svoje ugodnosti.
- 192 Zmeraj več se ve.
- 193 Eni so brezdomci namerno, kot stil življenja. Drugi pa po nesrečnem spletu okoliščin, socialnih in finančnih problemov.
- 262 Po moje je poznano, zmerom bolj.
- 263 Taka je situacija, tako je. Pridejo tudi brezdomci.

Zemljepisna ureditev:

- 04 Najbolje je razširjeno v tistih predelih, ki je bila prej razširjena industrija in tudi večja možnost zaposlitve.
- 05 Na splošno pa je brezdomstvo prisotno v vsakem mestu pa tudi že v vaseh.
- 70 Je razširjeno po Novi Gorici, Kopru, Ljubljani, Mariboru.
- 140 Mislim pa da bolj po mestih.
- 194 Ljubljana. Večja mesta. Tudi v Gorici je največ brezdomcev iz okolice. Pač pridejo v večje mesto.
- 264 Ljubljana. Velika mesta.

Stopnje brezdomstva:

- 06 Zaradi vojn.
- 07 Se večja.
- 71 Po razpadu tega sistema.
- 72 Veča se, dokler je sistem takšen, se brezdomstvo lahko samo večja.
- 141 Ja, ja večja se.
- 195 Po vojni, po 1991.
- 196 Nekateri smo potem zavozili, podcenili kapitalizem in padli v luknjo. Socialne službe niso bile pripravljene na to.
- 197 Veča, sigurno.
- 265 Po osamosvojitvi.
- 267 Veča se.

Dostopnost do oblik pomoči:

- 08 Brezdomcem se pomaga, da nekako preživimo, da imamo možnost nekje biti čez dan in si urejati zdravstvene storitve in prehrano.
- 09 Ko pa nekdo potrebuje streho nad glavo je pa te pomoči zelo malo.
- 10 Dobiš pri različnih organizacijah.
- 11 Za brezdomce znano, da se ne sprašuje po ceni in kvaliteti.
- 73 Socialna pomoč (denarna), da se lahko stuširaš, da imaš kje za prespat čez noč.
- 74 Moraš se pozanimat, informirat. Poiskati druge brezdomce, da ti dajo nasvet in ti pomagajo.
- 75 Dostopnost je uredi, kvaliteta tudi, ampak razumevanje brezdomstva pa ni.

142 Spalna enota, ki se je odprla letos, Šent dnevni center, kosilo v domu upokojencev, denarna socialna pomoč.

143 Cena je načeloma brezplačna, ampak cena je tista, ki jo plačaš včasih z drugimi stvarmi in ne z denarjem. Kvaliteta je, ampak odvisno od tvoje zahtevnosti.

198 Obljubljajo pa center za brezdomce, ampak se bo še vlekle dolgo časa.

199 Je večerja iz Vicencijeve.

200 Kvaliteta... štiri mesce sem bil v parku na vozičku od operacije, nič nisem mogel. Nobeden socialni delavec me ni prišel pogledat ali ponuditi pomoči.

268 Šent, dnevni center in nočni center. Vicencijeva zveza, ki nosi večerjo, Karitas. Za vikend si pa pomagaj sam.

269 Socialna te napoti, ti da informacije.

270 Pomagajo kolikor lahko, moraš se pa tudi sam si pomagat. Ti ne prinesejo na pladnju. Dostopno pa je dobro. Je pa tudi vse zastoj.

Oblike brezdomstva:

12 To je tisti, ki nima strehe nad glavo.

76 Tisti, ki je ostal brez strehe nad glavo in zaradi nekih razlogov ne mora priti do te strehe nad glavo, ki bi si jo sam hotel ustvariti.

144 Brezdomec je tisti, ki se znajde na cesti in ki nima pomoči kje za prespat.

145 So pa eni brezdomci, ki živijo tako po lastni želji, ker so komaj čakali, da gredo od doma in so svobodni.

201 Je oseba, ki je zaradi okoliščin ali napake ostal brez doma.

202 Brezdomec je tudi tisti, ki je nastanjen v samskem domu oz nastanitvenem domu. Je brez naslova, tako kot jaz.

271 Tisti, ki nima strehe nad glavo.

Strukturne značilnosti:

13 Značilnosti naše skupine so na splošno težave z odvisnostjo.

14 So pa med nami tudi ljudje, ki imajo dokaj širok razgled nad življenjem, so tudi končali šole, ampak zaradi stanja v katerem so, si ne morajo kaj več privoščiti.

78 Da nažicaš 50 centov, ker 50 centov je boljše kot nič.

146 Želimo si, da bi se sami sebe lahko malo preživljali.

147 Se pa dogovarjamo za delavnico, da bi lahko noter vsi po malo ustvarjali.

203 Ne hodim več v park, nimamo več skupnih interesov. Sam ne pijem več in tudi droge ne jemljem več, zato je tako.

272 Skupno nam je da pijemo alkohol in žicamo.

273 Si pa pomagamo med seboj.

Socialno- ekonomski status:

15 Z občasnim delom in z tem da dobim mesečno denarno socialno pomoč.

16 Samo to, da sem brezposeln in prijavljen na zavodu.

17 Ja, imam urejeno zdravstveno zavarovanje.

78 Da nažicaš 50 centov, ker 50 centov je boljše kot nič.

79 Težko. Ne dobivam denarne socialne pomoči.

80 Ne, nimam urejenega zdravstvenega zavarovanja, ker ga nočem.

148 Iz denarne socialne pomoči.

149 Imam, osnovno in dodatno.

204 Težko. Z denarno socialno pomočjo. Šent mi pomaga.

205 Sem težko zaposljiv.

206 Imam urejeno zavarovanje ja.

274 S pomočjo denarne socialne podpore.

275 Z žicanjem ali pa si sposodim kaj od koga.

276 Ja imam urejeno.

Zavedanje pravic:

- 18 Ne vseh nimam, zato ker tudi sam temu ne prispevam dovolj.
- 19 Ja, poznam svoje pravice.
- 81 Ja. Ampak, če se prijavim na socialno mi bodo po smrti pobrali hišo, ki jo imam.
- 82 Nekaj vem, na socialni ti nobeden nič ne pove.
- 207 Ne, tisti, ki bi mi mogel dati informacije je tiho.
- 277 Če kaj ne vem, vem kje vprašam.
- 278 Ne poznam teh pravic.

Ocena socialnih posledic

Kariera:

- 20 Brezdomec sem od svojega 17 leta.
- 21 Navadil se nisem nikoli, zato, ker sem med tem časom bil tudi po raznih ustanovah.
- 22 Začelo se je z mladostniškim razgrajanjem, privedlo je do pretiranega občutka svobode in do zapora, ustanov in podobno. In tako sem na koncu pristal na cesti.
- 83 Od 16 leta.
- 84 Sem bil brezdomec, ampak ko je sistem razpadu.... Zdaj je kar je.
- 85 Hitro sem s navadil, 2- 3 leta si že notr.
- 86 Ko sem bil star 5 let sem dobil očima, s katerim se nikakor nisva razumela. Po desetih leti je bilo samo še vprašanje ali jaz ali on. Končno sem zbral moč, da sem se uprl, ker me je pretepal. Je bilo tako, da bolje da grem, ker če ne bi ga ubil.
- 150 Dve leti sem že brezdomka.
- 151 Že kdaj prej. Sem bila zunaj pa potem se spet vrnila domov in tako.
- 152 Navadiš se načeloma nikoli ne, ker si vsak želi neki več.
- 208 Nikoli ali pa celo življenje.
- 209 To pride kar naenkrat. Na lepem se zaveš da si brezdomec.
- 210 To je proces.
- 211 Če te življenje prisili, se hitro navadiš.
- 212 Dokler sem pil mi je bilo vseeno, sedaj mi je pa težko.
- 213 Neprava družba, alkohol, droge, način življenja, ki sem mislil da bo večer.
- 279 Pred letom in pol.
- 280 Hitro se navadiš, druge nimaš. Znajdit se moraš.
- 281 Dosti jih je bilo. Alkohol in smrti v družini. Slabi odnosi z družino. Tudi sam sem kriv, alkohol in droga sta mi pomagala.

Dohodek:

- 23 Občasno delo in mesečna denarna socialna podpora.
- 24 Končana osnovna šola.
- 87 Nimam nobenih dohodkov.
- 88 Osnovna šola.
- 153 Denarna socialna podpora.
- 154 Četrta stopnja. Frizerka sem.
- 214 Denarna socialna pomoč.
- 215 Osnovna šola.
- 282 Denarna socialna pomoč.
- 283 Osnovna šola.

Zaposlitev:

- 25 Težave so leta in neizkušenost.
- 89 Kako naj jaz s 46 leti, delal sem na črno celo življenje, uradno nimam nobenih izkušenj. Na živce mi gre tudi ta papirologija, pisanje življenjepisov.
- 155 Nimam, saj je ne iščem.

216 Zadnjih nekaj let sploh ne iščem, sem težko zaposljiv.
284 Nisem zaposlen.
285 Prevoz.
286 Ampak tu te poznajo vsi, za njih si itak klošar, pijanec. Te izobčijo in nimaš možnosti več.

Veščine vsakdanjega preživetja:

26 Preživljam enega psa, kar pomeni, da v zavetišče ne grem.
27 Po lokalih, na Šentu imam možnost, da si pripravim kosilo. Če ne pa kjerkoli.
28 Jem dovolj.
90 Malo v centru za brezdomce, malo v skvotu, mojem centru za brezdomce, kjer imam lahko psa.
91 Imam alternative pripravljene v naprej.
92 Po potrebi, malo tu, malo tam.
93 Sam za svojo rit dobro poskrbim, da nisem lačen.
156 Trenutno ne, ker sem v zavetišču.
157 Na Šentu jem kosilo, v zavetišču nekaj pojem. Drugače pa pekarna.
158 Dovolj jem. Preveč kruha, premalo kuhanje hrane, kar se mi pozna. obroki niso redni.
217 Pred kratkim sem bil nameščen v nastavitveni dom.
218 Zdaj ne več, prej pa normalno, vsak večer.
219 Na Šentu in pekarno.
220 Dovolj že, ampak samo nekvalitetno hrano, ki redi.
287 V zavetišču.
288 Na Šentu, pripeljejo nam večerjo, v zavetišču. Za vikend pa kot kdaj, se moraš znajti.
289 Jem vse in dovolj.

Stiki:

29 Na prvem mestu bi dal starše, ki so živi, potem so moji najbližji prijatelji, so tudi pokojni.
30 Danes ostajajo pomembni, tisti, ki so mi pripravljeni priskočiti na pomoč.
31 Spremenil bi na prvem mestu že to, da me ne bi označevali takoj za brezdomca ali narkomana.
94 To je ribič, ki me je pri šestnajstih pobral iz ceste in me naučil loviti ribe. Stike imam z njim in mi je iz preteklosti najbolj pomemben človek.
95 Moja mama, ki je bolj tako. Z njo se vidim, ko se vidim.
96 Imam hči, ki mi pomeni vse na svetu, zaradi nje sploh sem, drugače se mi ne bi dalo več boriti.
97 Imam 4, 5 prijateljev, ki se sicer ne vidimo po nekaj mescev, ampak smo zelo dobri prijatelji, že več let.
98 Poročen sem, ampak nisva več skupaj z bivšo.
99 Imam hči, ki je stara 7 let in se super razumeva.
100 Vedno bi nekaj spremenil.
159 Z enim imam stike, z drugimi jih ne morem imeti.
160 Pomembna je moja družina. Upam, da bom z mamo lahko letos popravila odnos.
161 Imam partnerja, nisem poročena.
162 Imam dva sina, stara 10 in 12 let. Se pa večkrat vidimo in se dobro razumemo.
163 Z vsakim nekaj.
221 Oče, ki je dementen.
222 Brat, s katerim sva po 30 letih vzpostavila kontakt, je hudo bolan in je v bolnici. S sestrami pa nimam več kontaktov.
223 Imam dva otroke. Z enim imam stike, z drugim nimam.
224 Sem vdovec.
225 Dva sina. 30 in 31 let sta stara.
226 Rad bi spoznal bolj pozitivne ljudi, ki bi bili drugače misleči od teh, ki jih poznam sedaj.
290 Dosti jih je bilo, večina so pomrli. Starši, brat.
291 Prijatelji iz parka.
292 Pa tudi vodja zavetišča mi zelo pomaga in socialni delavec Matej. Na Šentu mi pomagajo.
293 Seveda da bi marsikaj spremenil.

Nasilje, nesreče:

- 32 Ne, nisem bil žrtev kakšnega nasilja.
- 33 Overdose, samomori bližnjih, posledice brezdomstva in odvisnosti.
- 101 Ja, seveda sem bil žrtev nasilja.
- 164 Samo to, da se nočejo z mano pogovarjati ker sem brezdomka.
- 227 Seveda. Tudi s strani policije.
- 294 Nisem bil žrtev nasilja.

Kazniva dejanja:

- 34 Ja, storil sem že kazniva dejanja.
- 102 Velikokrat sem že storil kaznivo dejanje.
- 165 Ja, sem že storila kaznivo dejanje.
- 228 Ja, veliko je bilo kaznivih dejanj.
- 295 Ja, veliko sem jih že storil.

Ocena stigmatizacije

Zaznavanje stigmatizacije:

- 35 Pomembno je kdo ti stoji od strani, če ni pravih ljudi, potem imaš veliko možnosti, da občutiš stigmatizacijo.
- 103 Ja seveda, da čutim stigmatizacijo.
- 166 Ja, malo jo čutim pa res.
- 229 Ja, na vsakem koraku jo občutim.
- 296 Ne od vseh, ampak tudi moji sorodniki so me izobčili zaradi tega ker sem brezdomec.

Situacije stigmatizacije :

- 36 Družba pa te na splošno zelo stigmatizira.
- 37 Primer, greš v trgovino, gledajo samo tebe, potem, če greš na kakšno družabno srečanje se zna zgoditi, da te nekdo stigmatizira in potem se to prenaša kot kužna bolezen.
- 104 Nekako povsod čutiš to.
- 105 Je pa pol odvisno kako ti svoje brezdomstvo opredeliš ljudem. Eni te lahko lepo, normalno sprejmejo, drugi pa naredijo celo paniko.
- 106 Ko te vidijo ljudje vsak dan sedeti v parku na istem mestu, si mislijo, da si tam, ker tebi paše biti tam, pa mogoče to ni res in si ti želiš biti kje drugje.
- 167 Zgodilo se mi je, da se kdo ne pogovarja več z mano, ker sem med brezdomci.
- 168 Ja trgovke rade pogledajo čudno.
- 230 Pri zdravniku, v trgovini, povsod.
- 231 Te vidijo v parku in si brezdomec, potem je konec, imaš žig.
- 297 Če sem jaz prijazen do njih, so tudi oni do mene. In seveda obratno.
- 298 Sem si sam kriv, da sem brezdomec. Če me kdo gleda zaradi tega postrani, mu ne zamerim.
- 299 Mislim pa, da zelo vpliva tak položaj na stigmatizacijo.

Preprečevanje stigmatizacije:

- 38 Nekaj časa sem se odzival z jezo, ker mi je prinašalo še dodatne težave.
- 39 Zadržim svojo jezo, ki je bila velikokrat povod za kaj hujšega in razmišljam kako bi se odzval na to stigmatizacijo čim bolj človeško.
- 40 Resnim družabnim dogodkom, ljudem, ki stigmatizirajo.
- 41 Pomagam lahko samo tako, da nekako spregledam to, kot, da tega ni.
- 42 Mislim, da bi se dalo odzvati z javnim ozaveščanje ljudi.
- 107 Odvisno od konteksta v katerem se zgodi, če vidim nek zaničevalni, poniževalni odnos, s odzovom burno, po navadi z agresijo.
- 108 Določenim lokalom, tam me gledajo kot da sem smet, ker sem iz parka.

109 Seveda me prizadene.
 110 Ko sem žalosten jočem. In ko nočem biti žalosten, postanem nasilen.
 111 Žalost poskušam malo odpraviti z alkoholom.
 112 Tako, da bi lahko delal, da bi se lahko regularno postavil zase pred ljudmi.
 113 Da bi dobil kredibilnost sam do sebe.
 169 Nerodno mi je, malo. Najboljše pa da se odmakneš in greš drugam.
 170 Včasih, me za trenutek zaboli. Potem grem naprej.
 171 Razni plakati, srečanja na Šentu, odprta za vse.
 232 Ko sem bil mlajši sem se odzval z agresijo, sedaj pa preslišim.
 233 Ja, tudi se izogibam raznim dogodkom.
 234 Me prizadene. Bil sem agresiven, pomislil sem na samomor, tudi poskušal sem ga narediti.
 Zdaj se pa najem tablet, prespim.
 235 Jaz se ne moram prilagajati, se v nižjem položaju.
 300 Nič takega, mogoče včasih sem malo užaljen. Ampak večino krat vržem čez ramo.
 301 Ja, seveda se izogibam.
 302 Me prizadene. Ko sem žalosten sem najraje sam. Se zaprem vase, grem kam na samo in meditiram.

Zmanjševanje stigmatizacije:

43 Samo skušam zmanjšati stigmo tako, da naredim nekaj na sebi.
 44 Da bi se ljudje zavedali, da to ni nekaj kar se njim ne more zgoditi al pa v njihovi družini. je nekaj kar je prisotno med nami, vsak dan.
 45 Da bi se stigmatizacija zmanjšala zaradi zmanjšanja škode na ljudeh pa je potrebno dat človeku roko in podporo ko jo rabi.
 46 Nekdo, ki ni doživel stigme težje vpliva, kot nekdo, ki je nekoč že bil stigmatiziran.
 114 S pridnim in marljivim delom.
 115 Da bi se ljudje zavedali, da tudi če si brezdomec, še ne pomeni, da kradeš, lažeš in delaš zločine. Da bi ljudje videli, da smo brezdomci tudi dobri ljudje, ki znamo pomagat ljudem.
 172 Sem. Imela sem stojnice pred občino. Razne stojnice, tudi za otroke.
 173 Ljudje bi morali odpreti srce, glavo in oči.
 236 Ko sem se vključil v skupnosti, tako kot Šent. Pa tudi v druge organizacije,
 237 Bolj bi mogli biti povezani med seboj.
 303 Bi mogel zamenjat družbo, se vklopiti kam drugam.
 304 Kakšne druge dejavnosti, da bi me videli v drugi luči.

Želje:

- 47 Konkretno, da bi imel vsak človek pravico, da ne bi bil stigmatiziran.
- 48 Pomagamo si lahko samo sami. Na tak način, da se razjasnimo na kakšen način je treba človeku pomagat.
- 116 Da bi bili koristno »uporabljeni« pri kakšnih delih, tak družbeno koristnih.
- 117 Da me razbremeni dolgovi, da lahko začnem delati.
- 118 Da mi odblokirajo račun.
- 174 Na vseh področjih si želim, da bi se ljudje čim bolj razumeli.
- 175 Ljudje naj se odločijo it na cest za en teden.
- 238 Da bi vsaj vsak peti ali deseti človek razumel. Bi bilo že nekaj.
- 239 Tisti, ki so poklicani za to.
- 240 Pa tudi mediji bi lahko pomagalo z bolj objektivnimi posnetki brezdomstva.
- 305 Da bi lahko delal in imel stanovanje. Pa da bi mi dolgove odpisali.

Ocena socialnega vključevanja

Zaznavanje socialne vključitve:

- 49 Ja, sem pa nisem.
- 50 Od ena do deset, sem tri.
- 119 Se mi zdi, da se kar socialno vključen.
- 120 Poskušam se pogovarjati z ljudmi, jim odpreti oči, da bi začeli razmišljati bolj altruistično, ne tako egoistično.
- 176 Sem bolj socialno vključena sedaj, kot pa prej ko sem imela dom.
- 241 Ja, ampak redko kdaj sem zares vključen.
- 242 To kar je družba naredila za mene, to jaz delam za družbo, se pravi nič.
- 306 Včasih sem vključen, včasih izključen. Odvisno od družbe zraven.
- 307 Sem tih po naravi in se težko kar priključim neki družbi, če je ne poznam.

Situacije socialne vključenosti:

- 51 Druženje z ljudmi, ki niso v podobni situaciji kot sem sam.
- 52 Če pa so ljudje okoli mene, s katerimi imam normalno debato, ki nekam pelje, takrat pa ja.
- 53 Odvisno kakšen tip človeka si in kakšne ljudi imaš okrog sebe.
- 121 Ko me družba upošteva, ko upoštevajo moje mnenje in besedo, ko sem slišan.
- 122 Najbolj se počutim v naši subkulturi.
- 123 Tako se vsaj zavedaš samega sebe, kaj si in kaj nisi. Če si v družbi ljudi, ki še znajo razmišljati in te poskušajo razmeti, ne more nič slabega priti ven.
- 177 Zadnje časa večinoma na raznih dogodkih, organiziranih s strani Šenta, zavetišča, občine. Pogovarjam se z politiki, govorniki, brezdomci,... vsemi.
- 178 Po eni strani povsod, po drugi strani nikjer.
- 179 Zaradi položaja brezdomstvo, pridemo v stik in namesto da se grdo gledamo in stojimo vsak na svoji strani bi se morali združiti.
- 243 Ko gremo z Šentom na izlet ali pa kaj takega.
- 244 Samo na Šentu.
- 245 Brezdomci smo na dnu te verige in nam je najtežje biti v družbi, saj nismo spoštovani.
- 308 Na kakšnih dogodkih, žurih, veselicah, koncertih. Te kdo povabi na pijačo in se spoznaš z družbo.
- 309 Po občutku že veš je boš sprejet in kje ne.
- 310 Veliko vpliva. Ker nekomu, ki ni brezdomec, se boš težje vključil. Še posebej če bo vedel, da si ti brezdomec.

Spodbujanje socialne vključenosti:

- 54 Spremenil sem vedenje.
- 55 Uspešen bom takrat, ko se bom počutil srečnega v svojem življenju.

124 Ljudem razlagam svoje ideje in ti naprej širijo moje ideje, ker če bi pa jaz povedal na glas ne bi bilo nič.

125 Sejem seme za dobro družbo.

126 Ker sem tečen, se mi zdi da sem uspešen.

180 Na raznih dogodkih, ki se jih udeležujem, ljudje izražajo potrebe po raznih delavnicah. Ker so me že videli sprašujejo mene.

181 Včasih sem malo lena in imam občutek da bi lahko naredila še več.

246 Sem poskušal, ampak več kot to mi ni uspelo.

247 Poskusil sem pomagat tistim, ki so pomoči potrebni.

248 Lahko hodim z petimi kravatami, ampak to sem. Imam žig.

311 Na Šentu v dnevnem centru in v zavetišču veliko pomagam. Tudi na kakšnih dogodkih, kjer so povebljeni drugi ljudje. Potem vidijo, da sem ok. Rad pa pomagam kjerkoli.

312 Če bi bil bolj komunikativen, bi bilo lažje.

Povečevanje socialne vključenosti:

56 Sigurno bi bilo dobro, da bi dobil kakšno zaposlitev.

57 Tam, kjer so stvari, ki me zanimajo.

58 Prvi korak bi moral narediti sam, ker če sam ne narediš nič, potem ne pričakuj da bo kaj.

127 Da bi delal dobro za družbo na moj način.

128 Marsikje, kjer so ljudje pripravljeni poslušati.

129 Če bi me kdo od strokovnih delavcev, ki dela z brezdomci zares poslušali, s tem bi lahko pomagal.

130 Imam ogromno izkušenj, tako bi lahko kje prišel prav.

182 Bolj prijazna bi lahko bila, večkrat bi lahko pomagala ali pa nasmejala.

183 S tem klubom, če bo, vidim lepo možnost.

249 Obstaja pa ta nevidni zid, čeprav lahko kaj narediš, ampak ti ne pustijo.

250 Mogoče v kakšnih programih.

313 Če mi na Šentu kaj ponudijo, se z veseljem vključim, pomagam. Sam pa ne iščem tega. Se pa odzovem na karkoli me zanima.

Želje:

59 Da dobim milijon evrov.

131 Da to sploh ne bi bila pereča tema, da o tem ne bi sploh razpravljali, saj tega problema ne bi bilo.

132 Kako je pomembno da skrbimo eden za drugega in da smo si enakovredni.

184 Potrditev bi rabila, da sem dobra. Da so me sprejeli.

185 Želj imam ogromno.

251 Da bi imel stanovanje, družino, otroke, prijatelje. Da grem spat in se zjutraj zbudim z čisto glavo. Neko normalno življenje za vse, da lahko živi kot človek.

252 S puško si lahko izboriš. Država, družba.

314 Službo bi moral imeti.

315 Sam sebi najprej, potem pa lahko tudi socialni delavci.

Ocena strokovnih služb

Ocena služb/ storitev:

60 Ja, ampak nisem dobil pravilne pomoči.

61 Center za socialno delo, različne organizacije, podobne Šentu.

62 Zmeraj obvelja volja drugih, moja ne.

63 Socialno skrbstvo, terapevt, Šent dnevni center.

64 Več bi moralo biti razumevanja, logike v glavah, manj papirologije, prednostna lista glede na leta brezdomstva, pomoč v domačem okolju pri iskanju stanovanja.

133 Včasih Šent, dnevni center in center za brezdomce, zavetišče.

134 Z nobenimi za enkrat. Sem pa tja grem na Šent.
 135 Na centru za socialno delo. Da bi bolj razumeli specifike posameznikovega položaja, da se posvetijo človeku kot individualcu.
 186 Csd, bolnica, Šent, Kralji ulice.
 187 Vsi se trudijo, ampak ni tiste povezanosti. Bi se morali združiti in nuditi celoto.
 188 Potem pa moraš čakati tri mesece, pomoč pa bi rabila takoj.
 189 Šent, dnevni in nočni center.
 253 Csd, Šent, Karitas, Komuna.
 254 Csd je totalna nula.
 255 Ostale organizacije so pa boljše, v večini primerov.
 256 S Šentom in Csd- jem.
 257 Uslužbenci bi morali biti bolj človeški.
 316 Karitas, Šent, dnevni in nočni center, Center za socialno delo.
 317 Sem kar zadovoljen s pomočjo, ki so mi jo nudili.
 318 Šent, zavetišče, Kartias, Csd.

Želje/ potrebe:

65 Take storitve, ki bi človeku omogočale lažji dostop pri iskanju stanovanja in večjo pomoč pri tem.
 66 Streha nad glavo, denar.
 67 Polletno najemnino za stanovanje, da si lahko najdem zaposlitev in postavim svoje življenje na noge.
 136 Nek popoldanski center, ki bi pokril popoldanske ure, ki so včasih problem, če nimaš kje bit.
 137 Brezplačno pravno svetovanje.
 190 Načeloma neka večja socialna kmetija, to bi bilo dobro. Imeli bi dom, delo, hrano in socialne stike.
 191 Udobje, kot je stranišče pa tako.
 258 Soba, kopalnica, hrana in obleka. To je osnovno.
 259 Potem je tudi denarna pomoč. Vsaj za začetek, da se postavi na noge.
 260 Brezdomce je treba naučiti, da so tudi oni država.
 261 Socialna služba bi morala pa tudi bolj stati ob strani.
 319 Kakšen program tudi za čez popoldan, kjer bi lahko bili.
 320 Pa tudi nek prostor, da bi lahko bili za vikend. Z možnostjo kosila na primer.
 321 Pa tudi kakšne delavnice bi lahko naredili, da bi bili bolj aktivni.